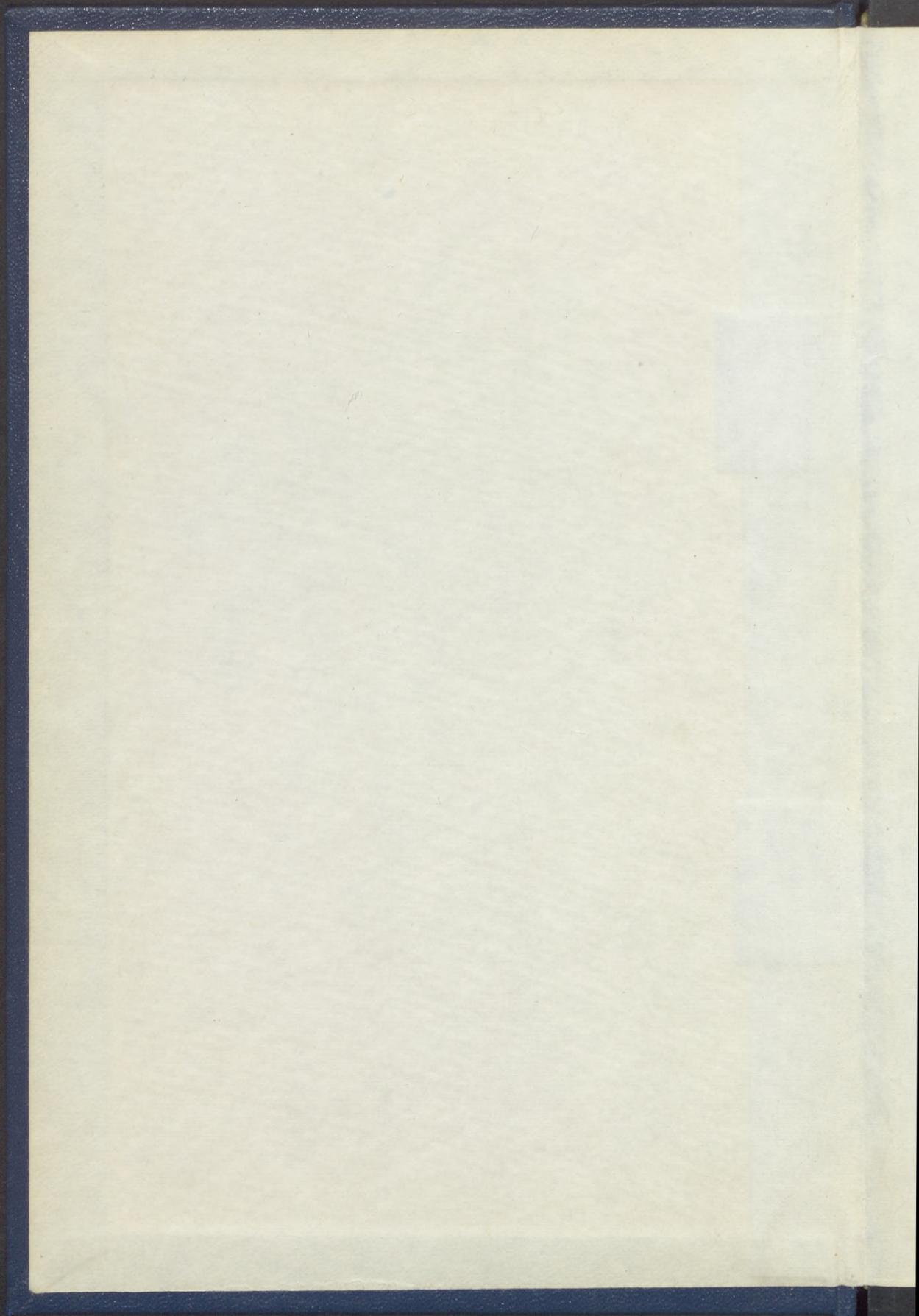


.....  
14.877  
4

OSZK





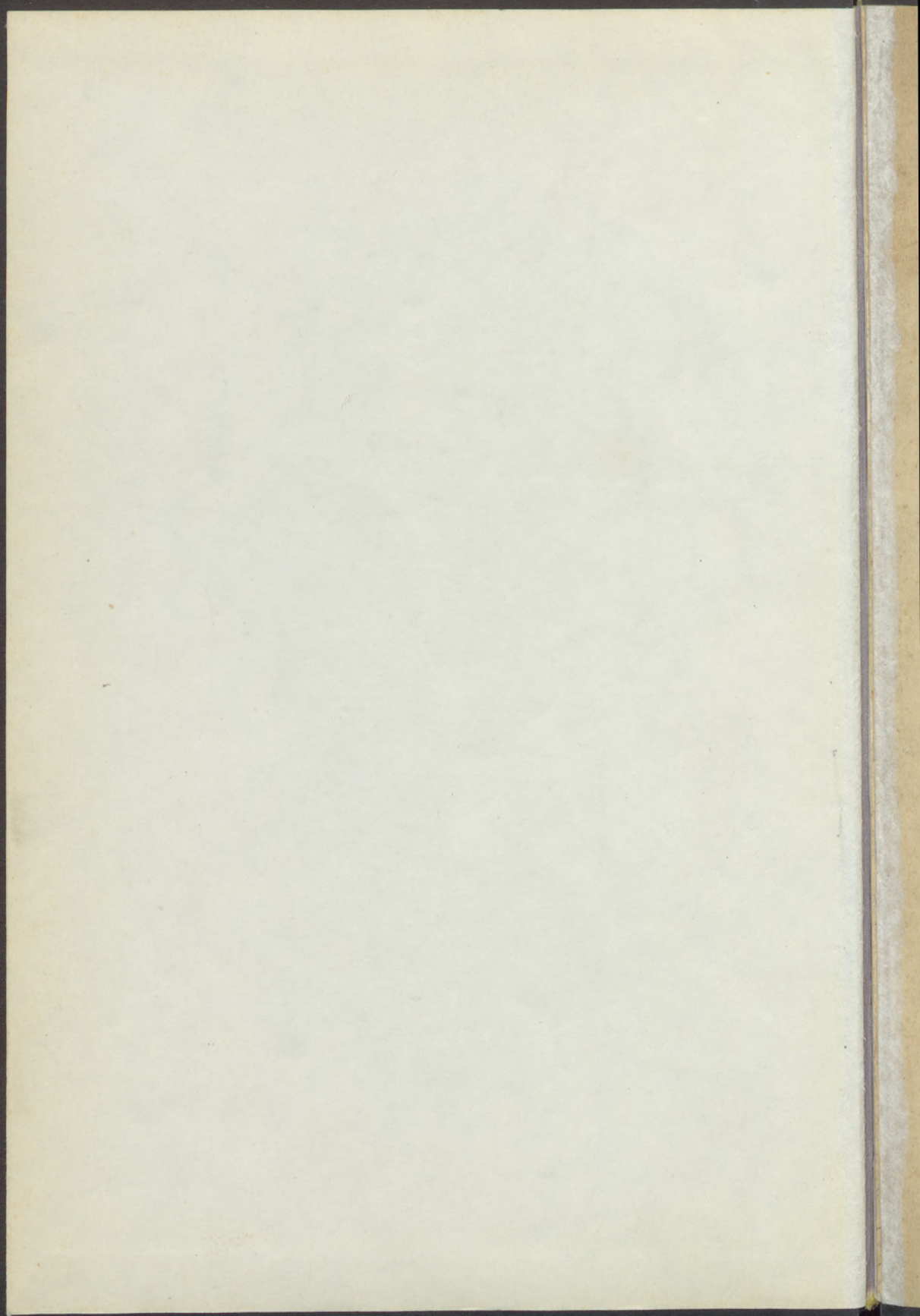


10  
07.41

dpl

(vol SH red = IV)







ORSZÁGOS MAGYAR SAJTÓKAMARA KÖNYVTÁRA

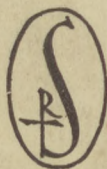
4. szám

# HATVAN ESZTENDŐ

A MAGYAR HIRLAPÍRÓK ORSZÁGOS  
NYUGDÍJINTÉZETÉNEK TÖRTÉNETE  
1881—1941

IRTA:

BALLA ANTAL



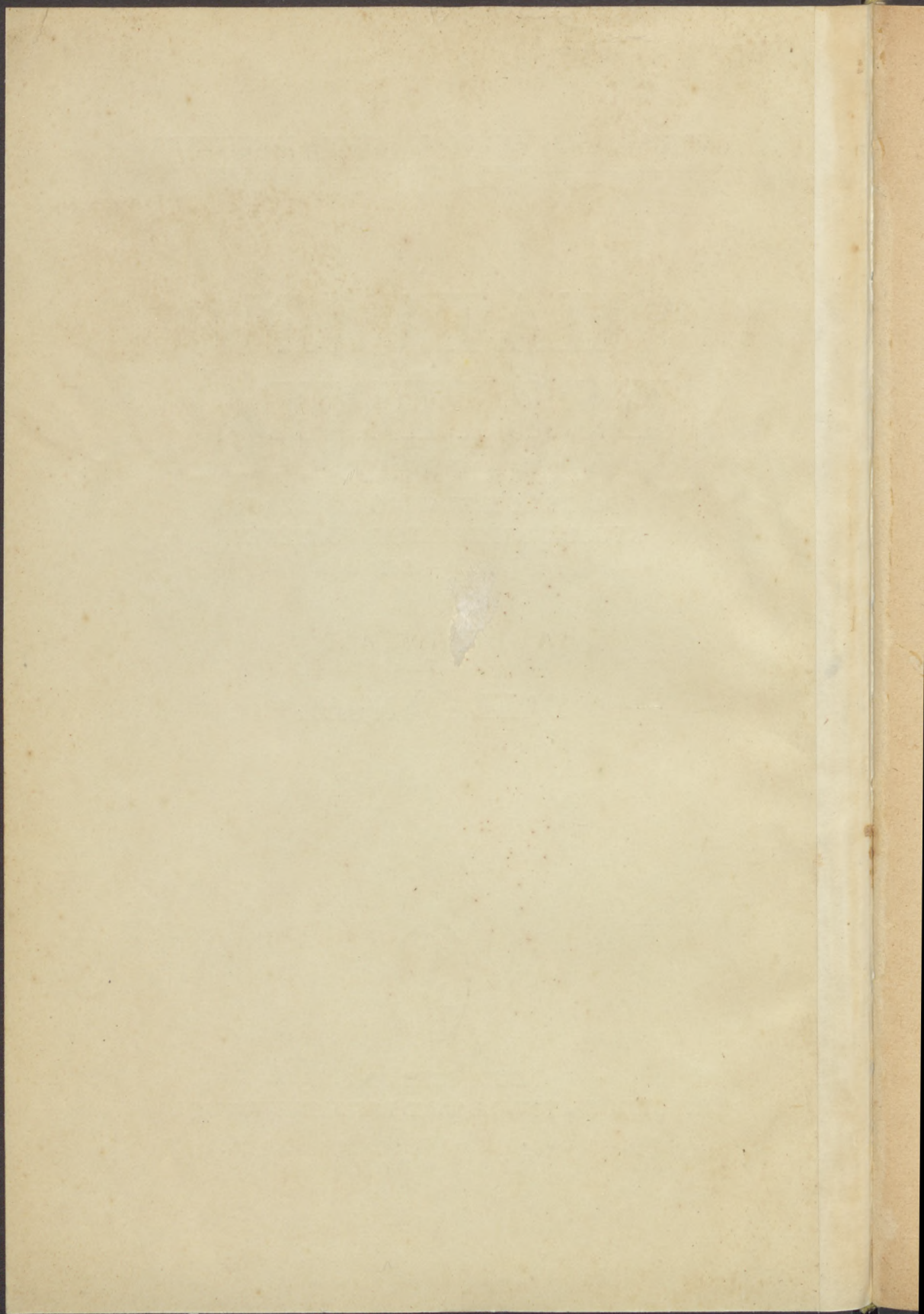
BUDAPEST, 1941

STÁDIUM SAJTÓVÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Ára 1 pengő









# HATVAN ESZTENDŐ

A MAGYAR HÍRLAPÍRÓK ORSZÁGOS  
NYUGDÍJINTÉZETÉNEK TÖRTÉNETE  
1881—1941

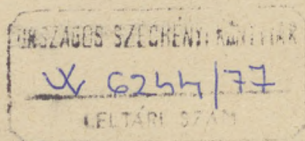
IRTA :  
BALLA ANTAL



BUDAPEST, 1941  
STADIUM SAJTÓVÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG



14.877/4



Felelős kiadó: GÁSPÁR JENŐ.

Stádium Sajtóvállalat Rt. — Felelős: Győry Aladár igazgató.



## I.

### A kor és az ujságíró

A magyar sajtó — s ami ezzel egyet jelent: a magyar közélet — nevezetes és ünnepélyes esemény küszöbére ért. Az idén lesz hatvan esztendeje a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete fennállásának.

Hatvan esztendő magyar világtörténetére nyílik a kilátás az egymás mögé emelkedő évtizedek e hatalmas hegyláncolatán. Hatvan esztendő, valóban „megrakodva búval és örömmel“; hatvan esztendő, amelynek küzdelmeiben, fordulataiban az egész magyar élet útját méri az ujságíró pályája. Nem egy intézmény jubileuma ez csupán, és mérhetetlenül több egy „szakma“ ünnepségénél. A magyar sajtó élete sohasem volt elszigetelt, élettörténetében a kor eseményei találkoznak, a magyar ujságírás nem egyszerűen visszatükröződése, hanem kifejezőmódja és irányítója is az egész magyar életnek. A magyar sajtó története, akárcsak egy összefoglaló képben is, túlhaladná e munka kereteit és túlhaladná hivatását is. Amikor a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete megalakult, a magyar sajtó mögött, a magyar ujságíró mögött már dicsőséges mult állott, fényes példák és nagy hagyományok sora. A magyar ujságtörténet őskorának homályába vész már akkor az az esztendő: 1779, amikor az első magyar ujság előfizetési felhívása megjelenik, hangoztatva, hogy „akármely külföldi Ujságnál is ezek a Magyar Hírmondó Levelek alább valók nem fognának lenni“. A Magyar Hírmondó ez a lap, melynek első „levele“ 1780 január 1-én jelent meg, jórészt külföldi tudósításokkal és azzal a megjegyzéssel, hogy „nem lehet, nem taná-



csos, nem illő, nem is szabad mindent kimondani, nemhogy írásban hirdetni“.

A magyar ujságíró megjelenik a magyar történet színpadán. Küzdelmes és súlyos esztendők következnek. A sajtó szociális helyzetére jellemző egy későbbi úttörőnek az a panasza, hogy „az asszonyok egy Frizért többre betsüllenek“. A kezdet nehézségei két emberöltőnél is tovább tartanak, a nemzeti újjáébredés korában azonban rohamos fejlődés következik. A magyar sajtó hatalmas lendületben bontakozik ki; a sajtó egyengeti a nagy nemzeti renaissance útját és a nagy nemzeti renaissance egyengeti a sajtó útját. A napoleoni háborukra következő dermedtség esztendei után minálunk is megindul a közvéleményképződés gépezete. A nagy reformok az ujságbetűkben vívják első járőrharcaikat, az ország legjobbjai tollhoz nyulnak, — és amint azelőtt a pozsonyi Diéta volt a kibontakozó magyar tehetségek sasfészke, most az országgyűlés mellett a sajtó lesz az, amelynek hasábjain egy nagy kor lángelméinek felvonulása folyik. A magyar sajtó útja ezekben az esztendőekben torkollik be igazán a magyar történelem örök folyamatába.

A magyar politikai ujságírás megkezdődött Kossuth Lajos Pesti Hirlap-jával (1841 január 2.), amely az ő ragyogó tollával ellenfelének, Széchenyinek eszméit fejlesztette tovább. A Pesti Hirlap a főváros egyetlen német napilapját, a Pesther Tagblatt-ot, csakhamar háttérbe szorította. A reformkor másik fontos nagy lapja, Dessewffy Aurél Világ-ja, szintén jól szerkesztett lap, melynek cikkei írói gonddal, tudással s lelkesedéssel voltak megírva. 1844-ben Kossuth elhagyta a Pesti Hirlapot; a szerkesztést először Szalay László, a nagy történetíró, majd Csengery Antal vette át. A szabadságharcnak már nagy hírlapirodalma van (Respublika, Esti Lapok, Szabadság, Kossuth Hirlapja, Táncsics Munkás Ujságja, stb.). Egykorú forrásaink hetvenöt napilapról tudnak 1848—49-ben. Ezek Világos után csaknem mind megszűntek, de a magyar sajtó gyorsan életre kelt. Budapest továbbra is irodalmi központ maradt s a nemzeti lelkesedés az abszolutizmus legsötétebb napjaiban sem hanyatlott. A magyar sajtó az erőszakos elnémetesítés korában nemzetmentő hivatást teljesített.



1851 után indult meg a Pesti Napló, báró Kemény Zsigmondnak oly nagy szerepet játszó lapja. Ebben az időben indult meg a Magyar Hírlap s a magyar családok kedvelt lapja, a Vasárnapi Ujság hetilap. 1854-ben indult meg a Pester Lloyd, amely német nyelven a magyar nemzeti érdekeket szolgálta és a Katholikus Napilap, hogy csak a fontosabbakat említsük. Berzeviczy Albert adatai szerint 1858-ban harmincegy napilapja van az országnak. A 67-es kiegyezés után a nemzet nagy lelkesedéssel látott munkához, hogy századok mulasztásait pótolja. Nemsokára beteljesült Széchenyi álma, a nagy Budapest, s a főváros amerikai gyorsasággal fejlődött. A magyar sajtó lépést tartott a nemzet gazdasági és kulturális fejlődésével. Magától értetődik, hogy nem csupán a politikai élet eseményei hatnak a lapok és az ujságírók helyzetének kialakulására; — a kor gazdaságtörténetében, főleg a porosz-francia háború után, óriási átalakulások következnek be, az újkori kapitalizmus ekkor kap lendületre s világszerte megváltoztatja az ujságok arculatát és lelkületét is. Minálunk ez a változás ekkor még nem gyökeres, nemcsak hogy a lapok szellemére, de még a lapok üzleti életére sem terjedt ki hatósabban.

Napilapjaink akkor legelsősorban még véleménylapok, uralkodó csillagzatuk egy-egy párt vagy politikus s mellettük a legdivatosabb, legtekintélyesebb szépírók. A lap jövedelmezősége szempontjából is dominálőbb az első oldal, mint az utolsó. A lapterjesztés a növekvő kereskedelmi és ipari forgalom mellett expanzívabb, mint azelőtt, de még mindig a lap tartalma a terjesztés legfőbb eszköze; a technikai és üzleti szempont nem ura, hanem ellenkezőleg, szolgálja a lapnak.

A pártok harca, mint azelőtt és azóta is, a lapjaikban és ujságíróik útján a legélesebb. A fejlődő gazdasági élet szilárdabban alapozza meg a lapvállalatok jövőjét, de az ujságírók jövője még messze van attól, hogy szilárd megalapozottságáról lehetne beszélni. Az ujságírás már rang, de még nem biztos pálya; az ujságíró jelene fényes lehet: jövője bizonytalan. Jogviszonyai még nem voltak oly szabályozottak, mint a későbbi időben; az ujságírói pályák jelentékeny része egy-egy ragyogó „egyéni akciónak“ látszott az ujságíró életében, karrierre sok



kilátást nyújt, megélhetésre keveset, biztos jövőre jóformán semmit. Hogyan is nyújthatott volna, amikor az ujságírói pálya véghatára egyet jelent az ujságíró munkaképességével, — nincs nyugdíj s ez súlyos aggodalmakban nehezedik az egész sajtó életére. Akkoriban születhetett meg az a mondás, hogy az ujságírás a legbiztosabb pálya, ha idejében otthagyják; átmeneti pálya: kitűnő összekötő vonal a politika és a közgazdaság területeire, az annyira sóvárgott „hivatal“-ba. Hiszen Tisza Kálmán kora ez s az akkori politika egész társadalmi rétegeket zsúfol be a hivatalszobába, amelynek ablakai alatt száguld az új kapitalizmus diadalszekere, nyomában vasútvonalak ezüstszalagjai s gyárkémények erdei nőnek ki a földből.

Ez a közgazdasági fejlődés sok egyenetlenséget mutat. A politikai életben, a felületen nagy harcokat, a mélyben alapjában inkább stagnálást látni. A „quieta non movere“, ami a kor nagy magyar kérdéseit illetően sok tekintetben alapvető jellemvonása az uralkodó politikának, bizonyos negatív ösztönzést kap a társadalomból, amely annyi vihar és annyi átalakulás után mindenekelőtt nyugalmat akar. Ezt a nyugalmat szervezi meg Tisza Kálmán rendszere, amelyet az uralkodó pártról — de inkább csak arról — szabadelvűnek neveznek. A dualizmus világának egyik történetírója az akkori politikát beváltként mondja — az akkori idők szempontjából, súlyos csalódásokkal és kiábrándulásokkal járónak — a későbbi nagy események távlatából. Legjobban jellemzi a helyzetet maga Tisza Kálmán, aki a Nyugdíjintézet megalapításának évében szinte megvívhatatlan párthatalmat gyakorol s aki néhány esztendővel később, miniszterelnökségének tízéves jubileuma alkalmából, a szabadelvű párt üdvözlő küldöttsége előtt azt mondta többek közt:

„A nemzetnek olykor-olykor szüksége van a minden számítást félretevő nagymérvű általános lelkesedésre s ily percekben lánglelkű férfiak szükségesek a nemzet vezetésére. De az általános lelkesedés percei rövidek, még ha sikerre vezetnek is; rövid tehát ilyenkor a vezérek szereplése is. Vannak azután idők, amikor az akár fáradtság, akár kényszerítő körülmények miatt tevékenységéről leszorított nemzet, megnyitva látván maga előtt a tevékenységi tért, rohamosan, a



mellékkörülmények figyelembevétele nélkül igyekszik pótolni a mulasztást. Ezen korszakoknak is nagytehetségű, jeles férfiakra van szükségük. De ezen rohamos munka sem tart soha hosszan egy nemzet életében. Részint belefárad a nemzet, részint a rohamos haladás is mellékbajokat teremt, melyek egy idő múlva éreztetik magukat. Ezért e korszak vezérei is alig maradhatnak túl hosszú ideig a nemzet élén. De van ezután egy korszak, amikor a különben életerővel bíró és élni akaró nemzet érzi azt, hogy feladata a bajokat orvosolni, feladata nem rohamosan haladni, nem szemkápráztató dolgokat művelni, de homokszemre-homokszemet, téglára-téglát hordva felépíteni az állam épületét. És én azt hiszem, hogy azon időpontban, mikor királyom és nemzetem többségének bizalma a kormányra hívtott, egy oly korszak volt hazánkra, nemzetünkre nézve. És éppen azért, mert az én nem ragyogó tehetségeim ezen mindennapi, folytonos, nem-lankadó, nem fényes, de talán azért jótékony munkára képesítettek — ebben lelem fel kulcsát annak, hogy oly régen bírhatom úgy királyom, mint a nemzet többségének bizalmát“.

A parlamentben három nagy párt vívja harcát; a szabadelvű párt, a nagyjában változatlan létszámú és összetételű függetlenségi párt és gróf *Apponyi* Albert „mérésékelt ellenzéke“, melynek célja „egy számarányánál fogva is kormányképes“, hatályos ellenőrzésre alkalmas, politikai mérséklete által mindenfelé megnyugvást előidéző tömör ellenzék megalakítása“. *Szilágyi* Dezső egy ilyen ellenzék hivatását így fejti ki:

„Olyan pártnak, mely a kormánypárttal egyazon jogi alapon áll, nemcsak jogosultsága van, de szükségességét is csak az tagadhatja, aki Magyarországon nem a képviselői kormányt, hanem az ellensúly nélküli pártdeszpotizmust akarja meghonosítani“.

Épp abban az esztendőben, amelyben a Nyugdíjintézet megalakul, általános választások vannak. Akkor kerülnek be fiatal politikusokként először a képviselőházba: *Berzeviczy* Albert, *Darányi* Ignác, *Matlekovichs* Sándor és *Hock* János. Az ifjú *Andrássy*, és az ifjú *Tisza* csak három esztendővel később. A *Tisza*-rendszer ebbeli korszakának legnagyobb problé-



mája: a pénzügyi kérdés. A költségvetés hiánnyal zárul, folyton új hitelműveletekhez kell fordulni. A magángazdaság jelentékeny területein nagy a fejlődés — az államháztartás épp az ellenkező képet mutatja. Nagy harcok folynak — többnyire kis kérdések körül. Az ellenzék s főleg Apponyi és hívei közigazgatási és más reformkérdéseket akarnak megoldásra vinni nem nagy sikerrel. Egy nagyon fontos pont van, amelyen a haladás nyilvánvaló — az ország befolyása a kettős monarchia külügyeire. A magyar országgyűlés szinte világpozíciót tölt be külpolitikai vitáiban, amelyek állandóak, élénken érdekesek, pontosak és kisugároztaik hatásukat mindenfelé. Már épp ebben az évben folynak a nagy előkészítő tárgyalások a Hármas Szövetség megalakítására, amely 1882-ben létre is jön, ugyanabban az esztendőben barátságos viszony alakul Szerbiával s a következő esztendőben Románia köt szövetséget Németországgal és Ausztria-Magyarországgal. Kuriózusként említjük meg, hogy egy időben Bismarck is panaszkodott, hogy a magyar országgyűlés Ausztria feje fölé nő.

„Olyan emberekkel, mint Apponyi és Irányi, nincsen szövetségünk.“

Mindezt a kor jellemzésére mondjuk, a korszakéra, amely a jövője biztonságát kereső, jövő sorsa miatt aggódó magyar ujságírók életének világháttere. Tisza Kálmán éles és kíméletlen sajtóbeli ellenfeleivel is, de a harc elhatárolódik a publikus harcban. A sajtó törekvéseit felkarolja és a szárnyait bontogató Nyugdíjintézet kezdettől fogva támaszt lel a kormányban. S bármily éles a pártok harca, s bármennyire épp a sajtóban a legélesebb, ez a küzdelem nem vette be magát az ujságírói közéletbe, politikai barátok és ellenfelek vállvetve tárgyalnak a Nyugdíjintézet megalapításáról s abban nemcsak saját jövődjük biztosítását keresik, hanem a magyar ujságírók társadalmi helyzetének biztosítását is.

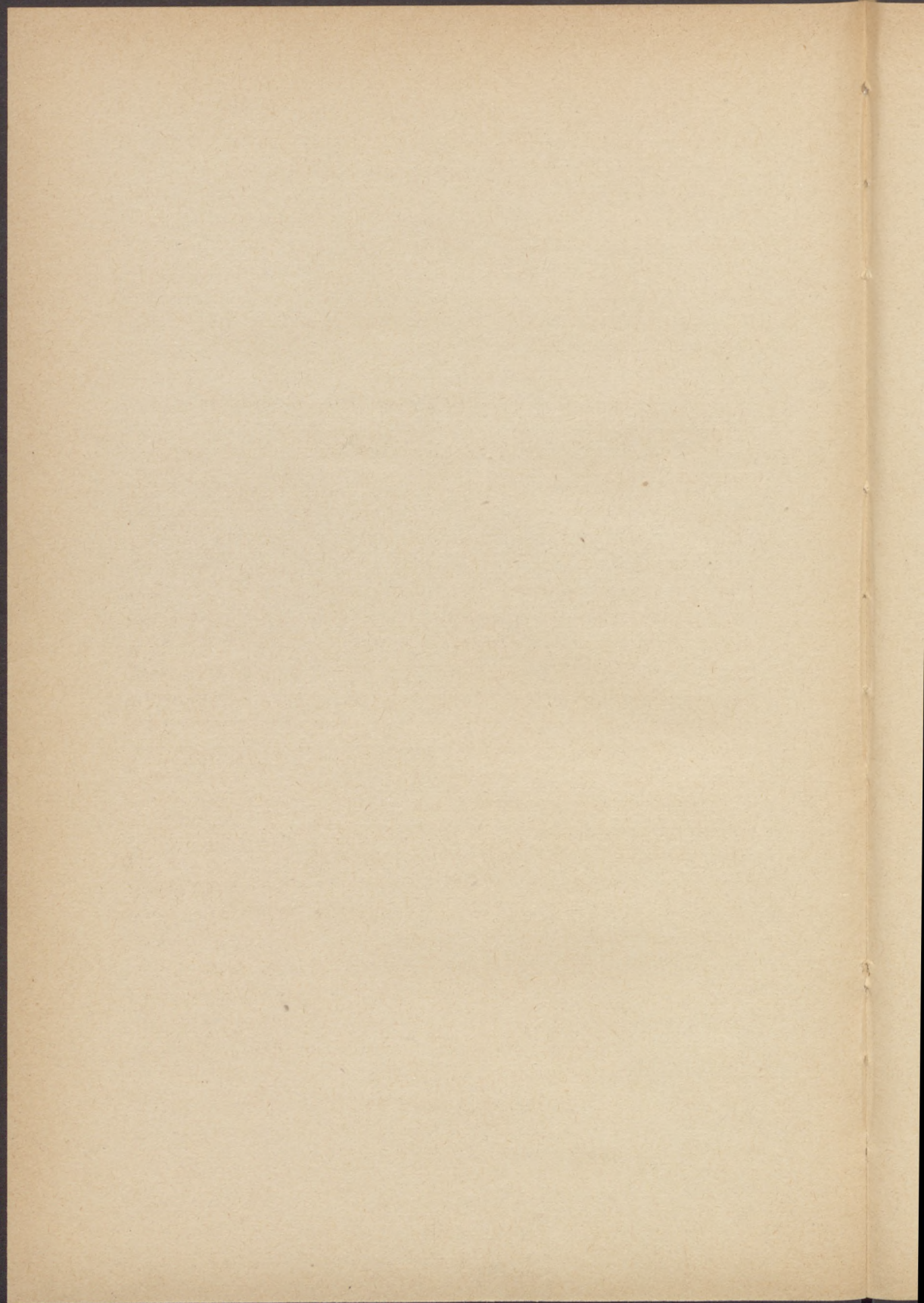
A magyar ujságíró még mindig nem gondolt arra, hogy a sajtó neki is jelent valamit; hű szolgája minden közérdeknek, csak a saját érdekeihez fűződő közérdeket hanyagolja el. De lassanként felismerik az ujságírók, hogy tenniök kell vala-



mit. A külföldi példák is serkentőleg hatnak. Néhány ujságíró összeül, hogy a maga ügyéről, a maga jövőjéről tárgyaljon. A beszélgetésekből akció lesz, a tervezetések mozgalmá válnak, mozgalmá, melynek visszhangja a legelső magyar emberig is eljut. Ferenc József király az első szóra támogatja az ujságírók nyugdíjintézetének tervét, a kormány és a társadalom körében is megértés mutatkozik; sőt több, mint megértés: az a felismerés, hogy az ujságírók jövőjének ügye nem a sajtó belügye, hanem nagy nemzeti közérdek. A kor viszonyai általában kedvezők a mozgalom számára. A kiegyezés megszilárdult. A politikai élet stabil — sokak szerint tulságosan is az. A gazdasági élet túlvan az 1873-iki „nagy krach“ megrázkódtatásainak hatásán. A mezőgazdaság prosperál. A nagy gyáralapítási láz, amely mögött több tekintetben egy ki nem mondott önvédelmi harc is kibontakozik a magyar fogyasztás függetlenségének biztosítására, a sok szerencsétlen végű „gründolás“ mellett hatalmas eredményeket hoz létre, az ország már nem tiszta agrárállam, hanem ipari állam is; a közjogi pártok harca még többé-kevésbé egyenletes mederben folyik, a világpolitikában a ferencjózsefi—wilhelminus—victorianus-kor békés szelleme uralkodik.

Nem hiányzik a társadalom érdeklődésének egysége sem. A sajtó kimagasló emberei a politikai meg az irodalmi életben előkelő szerepet játszanak, alakjuk érdekli és foglalkoztatja a közönséget; és az exponált, ismert ujságírók meghódítják a közönséget az ismeretlennevű ujságírók, a sajtó hangyamunkásai számára, ha ugyan akkor szó lehet erről, hiszen a helyzet még az, hogy az ujságírói egyéniségek mellett ki sem alakult az „ujságírotípus“, még a típus is egyéniség.







## II.

### **Hetvenhét ujságíró megalapítja a Nyugdíjintézetet**

Az 1881. év május 30-án tartotta alakuló gyűlését a Magyarországi Hirlapírók Nyugdíjintézete. Az alakuló gyűlés megválasztotta az elnökséget; az első elnök Falk Miksa lett. E névhez, amelynek viselője az intézet vezetésének alapkövét tette le, amely politikai jelentőségében közismert, nem kell kommentár. Pályája ujságtörténelmileg is fordulópontra ért ezzel a nappal. A megválasztott elnökség június 17-re hívta össze az igazgatóság választott és az erre jogosítottak által megnevezett tagjait és az első igazgatósági ülés megválasztotta a titkárt, még pedig Visy Imre személyében, aki a politikai életnek is díszes szereplője s aki mint a Nyugdíjintézet adminisztrációjának első intézője a magyar sajtó életében halhatatlan érdemeket szerzett.

Az első évben az intézetnek hetvenhét tagja volt, akiknek összes törzsbetéttartozása (32-nek 200 forintjával, 45-nek 100 forintjával) 10.900 forintot képviselt, amely összegből egészen befizettetett (mindig december 31-éig) 500 forint, törlesztésképp 517 forint 50 krajcár, összesen 1017 forint 50 krajcár; követelésben maradt tehát 9882 forint 50 krajcár. A hetvenhét tag díjtartozása az első hónap alatt 2425 forint 50 krajcárt képviselt.

Az igazgatóság összetétele eredetileg a következő:

Igazgatósági tagok delegáltaknak

a) az alapítók részéről,



b) a hirlapírók részéről,

c) a közgyűlés részéről.

Az igazgatóság élén az elnök és az alelnök állnak. Az első elnök, mint mondtuk, Falk Miksa, az első alelnök Törs Kálmán.

Az 1884-ben végrehajtott alapszabálymódosítás után már két alelnök van: Törs Kálmán és Visy Imre, az intézet első titkára.

Az intézet megalapításának célját az egyik évi jelentés a következőkben foglalja össze:

„... Ezen igények sohasem voltak messzemenők és most is nagyon szerények; sohasem kívántunk egyebet, minthogy intézetünk tagjainak a lélekölő hirlapírói pályán eltöltött évek végső éveiben a megélhetés feltételeit nyujtsa, vagy ha kidől nehéz munkájában a hirlapíró, családja oly támaszt leljen intézetünkben, mely megóvjá a nélkülözésektől.“

Az intézet első bankárja a Pesti Hazai Első Takarékpénztár. Ezt a nagy és általános bizalomnak örvendő pénzügyintézetet kérte fel a vezetőség a nyugdíjintézet pénzeinek folyószámlán való kezelésére, értékpapírjainak letétbe vételére és a befizetések elfogadására. „Nagy hálával kell megemlékeznünk arról — mondja a jelentés —, hogy ez intézet — alapítóiink sorában is egyébként a legelső — teljes készséggel s minden kezelési jutalék számítása nélkül vállalkozott e feladat teljesítésére s ezáltal fiatal intézetünk a szolid kezelésnek biztos zálogát nyújtotta a közönségnek.“

A Magyarországi Hirlapírók Nyugdíjintézetének első — 1881 — igazgatósága így alakult:

*Elnök:* Falk Miksa.

*Alelnök:* Törs Kálmán.

*Igazgatósági tagok:*

A) *Az alapítók részéről:*

Fenyvessy Adolf, az Athenaeum részv. társ. felügyelőbizottságának tagja, az Athenaeum részéről.

Gelléri Szabó János, az Első Hazai Takarékpénztár igazgatója, az Első Hazai Takarékpénztár részéről.



Mandello Hugó, a Magyar Általános Takarékpénztár vezérigazgatója a Pesti Lloyd Társaság részéről.

Pecz Vilmos, az Első Magyar Biztosító Társaság életbiztosítási osztályának főnöke, az Első Magyar Biztosító Társaság részéről.

Rott József, a Trieszti Általános Biztosító Társaság budapesti vezetőségének főnöke, a Trieszti Általános Biztosító Társaság részéről.

Schön Vilmos, a Fonciere Biztosító Társaság vezérigazgatója, a Fonciere részéről.

*B) A hírlapok részéről:*

Fáy J. Béla,

Gelléri Mór, az Egyetértés részéről.

Hindy Árpád,

Láng Lajos, az Ellenőr részéről.

Hegedüs Sándor,

Jókai Mór, a Hon részéről.

Devecseri Ignác, a Neues Pester Journal részéről.

Deutsch Antal,

Veigelsberg Leó, a Pester Lloyd részéről.

Urváry Lajos, a Pesti Napló részéről.

*C) A közgyűlés részéről:*

Acsády Ignác,

Freckay János,

Halász Sándor,

Scheffer László,

Sonnenfeld Zsigmond.

*Felügyelő-bizottság*

Gonda Béla,

György Aladár,

Hoitsy Pál.

*Titkár:*

Visy Imre.



Az intézet tagjai törzsbetét megajánlásával vettek részt az alapításban. Ez a törzsbetét 100, illetve 200 forint volt, az első alapszabályok értelmében a törzsbetét legfeljebb tíz év alatt törlesztendő, de az első igazgatósági jelentés megállapítja, hogy az érvényben levő törlesztési hányad — minden 100 forint után havonként 1 forint — erre nem elegendő s az igazgatóság helyesnek látja, hogy a jelenlegi (100 forint után 1 forintot tevő) havi amortizációs előleg szedessék a tagoktól hat éven át, az utolsó négy éven át azonban 1 forint 50 krajcár.

Igen figyelemreméltó, hogy az első évi vagyonszerzésben a tagok járuléka az alapszabályszerű törzsbetétek megajánlása következtében több mint 13.000 forinttal, csaknem 30 százalékkal szerepeltek.

A tagdíjak beszédését a Triesti Általános Biztosító Társaság budapesti vezérigynöksége vállalta; — e biztosító társaság különben szintén egyik alapítója az intézetnek.

Az intézet első házigazdája az *Írók és Művészek Társasága*.

Az első évi jelentésben a következő alapítványozók szerepelnek:

Athenaeum;  
Assicurazioni Generali;  
Első Magyar Általános Biztosító Társaság;  
Első Hazai Takarékpénztár;  
Fonciere Biztosító Társaság;  
Pesti Lloyd-Társaság;  
Schnitzer Ignác;  
A Nemzeti Színház drámai tagjai;  
Budapest főváros.

Az első évben — mint jelentettük — 1881-ben hetvenhét tagja van az intézetnek.

Hadd közöljük itt az intézet őstagjainak névsorát:

Acsády Ignác, Adorján Sándor, Alexander Bernát, Beksics Gusztáv, Benes János, Berényi László, Borostyáni Nándor, Brankovics György, Csávolszky Lajos, Csernátony Lajos, Csukássy József, Deutsch Antal, Péterfy Jenő, Devecseri Ignác, Dolinay Gyula, Falk Miksa, Deutsch Jakab, Fáy J.



Béla, Fenyvessy Adolf, Frecskay János, Freund József, Friedmann Lipót, Futtaky Gyula, Geist Károly, Gelléri Mór, Gonda Béla, Günther Antal, György Aladár, Halász Sándor, Hegedűs Sándor, Heltai Ferenc, Hoitsy Pál, Hindy Árpád, Jókai Mór, B. Kaas Ivor, Kazár Emil, Kálnoki Henrik, Kecskóczy Ödön, Keszler József, Komócsy Lajos, Korda Imre, Láng Lajos, Lauka Gusztáv, Kodolányi Antal, László Elek, Lendvai Sándor, Lustig Siegfried, Mezei Ernő, Molnár Antal, Mudrony Pál, Nagy Miklós, Neményi Ambrus, Olsavszky Lajos, Pataky Bernát, Pasteiner Gyula, Déry Gyula, Reviczky Gyula, Scheffer László, Sturm Albert, Schütz Miksa, Schwartz Ármin, Szabó Endre, Szathmáry György, Szenessy Mihály, Sziklay János, Silberstein Adolf, Sonnenfeld Zsigmond, Törs Kálmán, Urváry Lajos, Veigelsberg Leó, Visy Imre, Weisz József, Zilahy Pál, Bogdányi Mór, Kempner Miklós, Peisner Ignác, Spitz Ignác.

E névsorban — nem túlzás, ha azt mondjuk —, hogy nemcsak az akkori magyar sajtó élete, de általa jóformán az egész akkori magyar közélet visszatükröződik. Az intézet őseinek névjegyzékében korszakok fölött vert hidat az idő. A politikai szélrózsa minden irányából vannak itt ujságírók, vannak hatvanhetesek és negyvennyolcasok, vannak, akik akkor indulnak pályájukra, vannak, akiknek neve már történelmi vagy irodalomtörténeti fogalomná vált, vannak az ujságírók névsorában: leendő hatalmasságok, miniszterek, mint Günther Antal, Hegedűs Sándor, Láng Lajos, ott van az akkori és majdani képviselők egész sora; többek közt Csávolszky Lajos, Csernátony Lajos, Hoitsy Pál, Mezei Ernő, Neményi Ambrus, Törs Kálmán, Visy Imre, a következő korszakok néhány nagy költője, esztétikusa, műfordítója, mint például Reviczky Gyula, Alexander Bernát, Péterffy Jenő, Szabó Endre, historikusok és publicisták, mint például Acsády Ignác, Beksics Gusztáv és műtörténészek és kritikusok — a kornak egy ujságírói „grande arméeja”, nem egy közülük még látta Petőfit, sokan beszéltek Kossuth Lajosról, legtöbbjük bejáratos volt a haza bölcséhez, Deák Ferenchez.

Valamennyit egyforma lelkesedés tölti el az ujságírói nyugdíjintézet megalapításában és felkarolásában, ami abban



a látszólag kis részletkérdésben is kifejezést nyer, hogy az első évi, illetve tulajdonképp félévi jelentés hónapjában, 1882 februárjában, az igazgatósági jelentés szerint „a multévi tagdíjtartozás rovására hátralék egyáltalában nem mutatkozik”. A jelentések akkor még külön lapokon számolnak be a tagok tartozásáról és befizetéséről, külön képet nyújt a névjegyzék: tartozásról, törlesztésről és maradványról.

A bizalom, amellyel az alapítók a jövőbe néztek, annyiban is indokolt volt, hogy az egész társadalom átérezte a Nyugdíjintézet megalapításának jelentőségét s az ahhoz fűződő nagy közérdeket. Intézetek és magánosok egész sora járul hozzá adományaival az intézet létesítéséhez és fennállásához. Az eredeti könyvelésben az e címen befolyt jövedelmek két részre oszlanak; először olyan alapítványokra, amelyek legalább kétezerforintos összegről szólnak, másodszor adományokra, amelyek kétezer forintnál kisebbek. Az első alapítványozókat már felsoroltuk; az első adományozók sorában kicsinyek és nagyok egyformán szerepelnek, ötforintos kis tételtől („a Pesti Napló perselyéből”) a Magyar-Francia Biztosítótársaság, továbbá gróf Dessewffy Miklós ezerforintos adományáig. Az adományozók közt szerepel az Első Gyermekekmenhely, a Nőipar Kiállítás bizottsága, Pulszky Ferenc felolvasásából eredő összeg. Meleg szavakkal emlékezik meg már az első jelentés is a Nemzeti Színháznak „elégge meg nem köszönhető” nagylelkűségéről. Nem maradt el a támogatás a többi fővárosi műintézetek és a fővárosban megfordult vendégtársaságok részéről. Feld színigazgató, Tewelee, a bécsi Carl-színház igazgatója, a meiningeni udvari színház művezetősége és Renz E. „itt időzött lovartársasága” egy előadásuk jövedelmét áldozták alapunknak.

1882 február 4-én nagy farsangi ünnepség volt az intézet javára.

A biztató kilátások, amelyeket az első esztendő eredményei az intézet anyagi megszilárdításában, de társadalmi népszerűsítésében, sőt közkedveltségében is joggal keltettek, nem halványultak el a következő esztendőknben sem. Az évi tiszta vagyonszaporulat 42.178 forint 49 krajcár, vagyis kevés híján a mult év végén talált érték teljes megkétszerezése, ez



összegeből leüttetvén az értékpapírszámlán a december 31-i árfolyamon észlelt több mint ezer forintnyi veszteség: a várakozás az érték megkétszereződésére, „amelyet csak a tizedik évre reméltek bekövetkezendőnek, a második év, illetőleg a harmadik félév végére teljesült“.

A tagok változatlan pontossággal tesznek eleget kötelezettségeiknek, a 4938 forintnyi tagdíjelőirányzatból készpénzben 4719 forint folyt be.

Hasonló kedvező arányban folyt a tagok részéről a törzsbetétkamat és törzsbetéttörlesztés részleteinek befizetése is. „Kamat címén mindössze 15 forint 92 krajcár maradt tagjainknál hátralékban s a törzsbetételre a törlesztési összegek is pontosan folytak be.“

Az adományok jegyzéke (1882) négy egész oldalt tesz ki, a lista mindennél világosabban illusztrálja a magyar társadalom valamennyi rétegének áldozatkészségét, magánosok, egyletek, intézmények sietnek adományaikkal az intézet támogatására, a nagy fővárosi pénzintézetek mellett a vidéki pénzintézetek egész sora, az ország minden részéből; de szerepelnek ilyen tételek is: Dr. Jelenfi egy betege: 3 forint; a január 7-i ifjúsági hangverseny: 149 forint 18 krajcár; iparosbál bizottsága: 25 forint; a jogászbál bizottsága: 25 forint; Könyvkereskedők Egylete: 2 forint; Népszínház: 630 forint 30 krajcár; Franklin Társaság 500 forint. Sokat szerepelnek a lapgyűjtések — maguknak az ujságíróknak személyes adományai. S az 1882-beli adományozók jegyzékében egy név, amely a szabadságharc dicsőségét idézi fel: Türr István 200 forintot adományoz az ujságírók jövőjének. Szaporodik az alapítótágok száma, feltűnő viszont, hogy maguknak a tagoknak száma nem mutat jelentékenyebb emelkedést.

A lapok maguk tőlük telhetőleg mindent megtesznek a nyugdíjintézet felvirágoztatásáért. Így például megegyezés jön létre a lapok közt atekintetben, hogy az összes fővárosi táncmulatságok úgynevezett előzetes reklámjait, melyek „más sajtókban“ a lapok fizetési rovataiban közöltetnek, a budapesti lapok csak a Nyugdíjintézet javára szolgáltatandó bizonyos jövedelemrészért közlik. „Ez eljárás, fűzi hozzá az igazgatóság jelentése, melynek méltányosságát csak az vonhatja



kétségbe, ki nem sejti, mily hasznot tesz a sajtó e közlések által az illetőknek s mily terhet vállal magára — az idén már (foganatosításának a kezdet nehézségeivel magyarázható kezdetlegessége dacára) valószínűleg közel ezer forintot megütő összeggel fogja szaporítani intézetünk alapjait.“

Meg kell jegyezni, hogy a sajtó, bár — mint láttuk — mindent elkövet a Nyugdíjintézet felvirágoztatására, ismert önfeláldozásában és altruizmusában lemond nem egy gyűjtési akcióról, amely hatásosan szolgálhatta volna az Intézet céljait. Jellemzően mutatkozik ez meg az első esztendőik valamelyikének igazgatósági jelentésében, midőn az arról szól, hogy nagyobb eredményt is lehetett volna elérni társadalmi akcióval, de a lapok nem tartották az időt alkalmasnak, mert a közönséget a gyűjtések egész sora vette igénybe, amelyek közül az egyik — az Arany-szoborra folyt nagy gyűjtés — irodalmi érdekű, tehát a hírlapírókéval rokoncélú volt, a másik kettő pedig, árvák, illetve szerencsétlenül jártak felsegélyezésére irányuló mozgalmak, amelyeknek élén, lelkesedve és lelkesítve épp a sajtó állt, sőt részben a sajtó kezdeményezte: s önnön propagatív erejét nem akarta más közcéloktól saját közcéljaira elvonni. A magyar sajtónak egyik lelki alkatrésze fejeződik ki ebben s büszkén állapíthatjuk meg, hogy a magyar sajtó életében és munkájában ez azóta is s állandóan érezteti hatását.

1884-ben a tagok száma 82.

Némi árnyalati stagnáció — illetve nem is stagnáció, csak a várt fellendülésben mutatkozó némi árnyalati csalódás után megint bizalomteljes és ragyogó a kép, amely az Intézet tagjai elé tárul. A jelentésben új titkár szerepel a régi elnök mellett, mégpedig: *Neményi* Ambrus, az ismert publicista, aki a parlamenti életben is jelentős szerepet vitt később. Az alapszabályok módosítása folytán újabb alelnöki állás szervezetett és ezt *Visy* Imrével töltik be, aki az Intézet megalapításában és irányításában kezdettől fogva oly rendkívüli érdemeket szerzett.

Nemcsak az anyagi eredmény az (a vagyonszaporulat kétszer akkora, mint az utolsóévi szaporodás), ami bizalommal tölti el a Nyugdíjintézet körül egységesen felgyülekező ujság-



íróvilágot. A bizalom más forrásból is táplálkozik: látnivaló, hogy a magyar társadalom lelkesedése nem volt szalmaláng, az ország minden tényezője támogatja az Intézetet.

„A magyar társadalom minden rétege, az államhatalom minden tényezője egyaránt tanusította intézetünk céljai iránti érdeklődését — mondja az igazgatósági jelentés. — Az adakozók sorában első helyen tiszteljük Király Ő Felségét; pártolóink sorában látjuk a magyar kormányt; alapítóink közt az új Dalmúszínházunk fővezénylete foglal helyet; azok sorában, kik rólunk megemlékeztek, látunk tudósokat és írókat, kereskedőket és iparosokat, de látjuk a legszerényebb egyesületeket is, melyek adományaikkal hozzájárulni kívántak Egyesületünk gyarapodásához.“ Külön megemlékezik a jelentés gróf Szapáry Gyula pénzügyminiszterről, aki az egyesület kérelmére sorsjáték rendezését engedélyezte; a sorsjáték az egyesületnek tízezer forintnyi tiszta nyereséget hozott.

„Alapvagyonunk főösszege e pillanatban 133.273 forint 42 krajcár.“

Egy ügye van az intézetnek, amely sehogysem megy előre — csodálatosképpen saját almanachjának ügye, amely évről-évre halasztódik, „de most már a végrehajtás stádiumába lépett és alapos a reményünk, hogy a munka az egyesületnek becsületére fog válni és hogy a magyar irodalom számottevő alkotásai közé fog soroztatni“. A remény azonban végül is csak remény maradt.

Még egy rendkívül érdekes szimptóma: majdnem ellentmondó jelenség, de tény, hogy jóformán nincs utánpótlás a sajtóban, legalább is a Nyugdíjintézet névjegyzékéből kimutathatólag. Az 1884-es jelentés szinte eredményként mondja, hogy hat új tag lépett be a Nyugdíjintézetbe.

A pálya varázsa tört meg? Visszarettenés a bizonytalan jövőtől? Nem valószínű. A sajtónak s a közönségnek viszonylatában következett be valami változás? Bizonyára nem. Az összes adatok, a társadalmi támogatás biztató statisztikája épp az ellenkezőjét mutatja. Maguknak, az újságíróknak társadalmi állása reagál a kor változásaira? Erre a feltevésre sincs ok. De az évi jelentés befejező részében mindenesetre van néhány mondat, amely gondolkodóba ejtő:



„... Ennyi sikert elérnünk lehetetlen lett volna, ha támogatásunkra nem szövetkezik az egész fővárosi sajtó, mely az idén is a legteljesebb egyetértést és oly fegyelmezettséget tanúsított, amilyenre szükségünk volt, hogy a zszurnalisztikai közszellem által létesített ezen intézetünket minden eshetőségek ellen biztosítsuk, ami máris szerencsésen el lett érve! Az eddigi alapon tovább építve, kitartás és egyetértés mellett, rövid úton fogjuk egyesületünket oly tényezővé tenni, amely a hírlapírói kar társadalmi állására is a legüdvösebb befolyással lesz.“

A következő esztendők nagyjában eseménytelenek, a fejlődés nyugodt és egyenletes. Az Intézetnek új titkára van: *Heltai Ferenc*, később Budapest székesfőváros főpolgármestere.

Az intézet fejlődése kilátásosabbá teszi a jövőt; úgy látszik azonban, hogy az ujságíró társadalomban nem egységes a felfogás az ujságíró jövőjének biztosítottsága szempontjából. Különféle aggodalmak merülnek fel e tekintetben. Alkalmassint voltak, akik szilárdabb alapokon akarták ezt látni. Erre mutat, hogy sokat tárgyalnak az alapszabályok módosításának kérdéséről. Végül létre is jönnek a módosító javaslatok, ezeket a közgyűlés elé terjesztik, azzal, hogy a javaslatok „az igazgatóság véleménye szerint szükségesek arra, hogy megnyugtassák tagjaink nagy részének a jövő iránt táplált aggályait“.

Az intézet munkáját nagyrészt egy nagy sorsjáték rendezése kötötte le, amelynek célja a Nyugdíjintézet vagyonának gyarapítása. A kormány nagy jóindulattal fogadta a tervet. A pénzügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök megadta a jogot az intézetnek, hogy több más jótékony- és közcélú intézettel szövetkezve egy nagyobb sorsjátékot rendezhessen. Ennek keresztülvitele érdekében elengedte a sorsjáték után fizetendő törvényes díjakat és adókat. A közmunka- és közlekedésügyi miniszter rendkívüli jóakarata a sorsjegyek szétküldése céljából kért postai kedvezmények megállapításában nyilvánult meg. Ennyi jóindulat s a társadalom ismert lelkesedése mellett a kívánt sorsjáték fényes eredménye már biztosítottak látszott. A sorsjáték sorsjegyeinek Ausztriában



való elárúsítási jogát azonban a miniszterelnök közbenjárása dacára sem sikerült elérni, úgyhogy emiatt a tervet el kellett ejteni.

Ezzel szemben viszont nagy eredménytétel: a király Tisza Kálmán előterjesztésére megengedte, hogy az 1887-ben rendezett jótékonycélú állami sorsjáték jövedelme kéttized részében a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének javára fordíttassék.

Az intézet vagyona ez évben, mint a következő évben is, szaporulat nélkül való, aminek oka az értékpapírok árfolyamának nagy csökkenése. Az évi jelentés mély háláját fejezi ki a közönség iránt, amelynek jóakarata szakadatlanul megnyilvánult.

„Amint a sajtó rendeltetését az állam és társadalom igaz érdekeinek szolgálata képezi, viszont intézetünk, mely a magyar sajtó egyetlen intézménye, létalapját — tagjai odaadó áldozatkészsége mellett — a társadalom jóindulatában találja; és ha a magyar sajtó öntudattal hivatkozhatik arra, hogy kötelességét minden időben híven teljesítette, úgy a legnagyobb háláérzettel eltelve kell kifejeznünk, hogy a magyar államnak és társadalomnak intézetünk iránt tanúsított állandó jóakarátában megtaláltuk azon elismerést, mely a magyar sajtó hű kötelességteljesítésének egyetlen jutalma.“

Az évi jelentésekből több-kevesebb bizakodás csendül ki, az 1887-ikiből kevesebb, a következő időkből több.

1887-ben „az igazgatóság nem zárkózik el azon tudat elől, hogy a feltüntetendő, látszólag kedvezőtlen eredmények nem fognak oly örömdetes benyomást kelteni, mint az előző évekre vonatkozó jelentéseink, amelyekben intézetünk erőteljes fejlődését jelezhattuk. Számadásaink vizsgálata meg fogja azonban Önöket győzni, hogy e látszólag kedvezőtlen eredmény valójában pusztá látszat, mert Intézetünk a múlt év folyamán is fejlődött, erősödött, habár nem oly mérvben, mint az igazgatóság tett intézkedései alapján indokolt reménnyel várta.“ Ha ez az év kevesebb eredményt hozott, mint amilyet vártak: a következő a várt eredménynél többet hoz. „Amidőn multévi jelentésünkben várakozásunkat fejeztük ki, hogy fokozott tevékenységgel sikerülni fog az Intézet céljait biztosítanunk,



nem reméltük, hogy e részben a folyó év oly eredménydús, annyira sikeres leend, mint amilyennek azt az előterjesztendő számadások feltüntetik.”

Rendkívüli támaszt talál az Intézet munkássága Budapest székesfőváros közönségében, amelynek áldozatkészsége „örök időig fennen fogja hirdetni, hogy a főváros törvényhatósága a sajtó feladatainak legnemesebb felfogásától van áthatva. Ezen nagylelkűségnek, a főváros páratlan áldozatkészségének intézetünk egy negyvenháromezer forint értékű (az Alkotmány-utca és a Súlyom-utca sarkán fekvő) háztelek örök alapítványként való adományozását köszöni. Ezen adománnyal a főváros törvényhatósága, mely intézetünk alakulásakor első alapítói közé tartozott, intézetünk legnagyobb jótevője lett... A magyar sajtó a főváros törvényhatósága iránt érzett háláját a főváros érdekeinek szolgálatával fogja leróni.”

Név szerint kifejezi háláját az intézet *Ráth* Károly főpolgármesternek, *Kammermayer* Károly polgármesternek, *Viola* Imre tanácsosnak, *Királyi* Pál és dr. *Darányi* Ignác törvényhatósági bizottsági tagoknak.

Az állami sorsjáték jövedelmében való részesítésért a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki *Tisza* Kálmán miniszterelnöknek és *Baross* Gábor közmunka- és közlekedési miniszternek.

Az 1889-es esztendőről szóló igazgatósági jelentés szomorú bejelentéssel kezdődik: az intézet alelnökének, *Visy* Imrének, halálát jelenti be, meleg szavakban méltatva az el nem múlt, felejtetetlen érdemeket, amelyek az intézet *Visy* Imre nevéhez, munkájához fűzik. Ezeket az érdemeket minden időkre az alapszabályok egy szakaszában is megörökítették.

A jelentés különben nem számol be fényesebb eredményekről, de megállapítja, hogy a vagyonszaporulat, amelyet a nyugdíjintézet iránt annyi érdeklődéssel viseltető közönség és a kormány támogatásával is elérni sikerült, megnyugvást adhat arra nézve, hogy az intézet a jövőben biztosan építhet ama tényezőkre, amelyeknek megerősödése köszönhető.

Behatóan foglalkozik a jelentés az intézeti ház felépítésével. Az államsorsjáték jövedelmében ismét részesül a nyugdíj-



intézet, ezért háláját fejezi ki Wekerle Sándor pénzügyminiszternek, aki azt a király előtt javaslatba hozta.

Az egyesület fennállásának kilencedik évében a tagok száma eléri a százat; a taglétszám szaporulata tehát az egész addigi idő alatt: 23.

A kilencedik esztendő eseménye: az intézeti ház építését befejezték, „az épület 1890 augusztus 1-én használatba vétetett“.

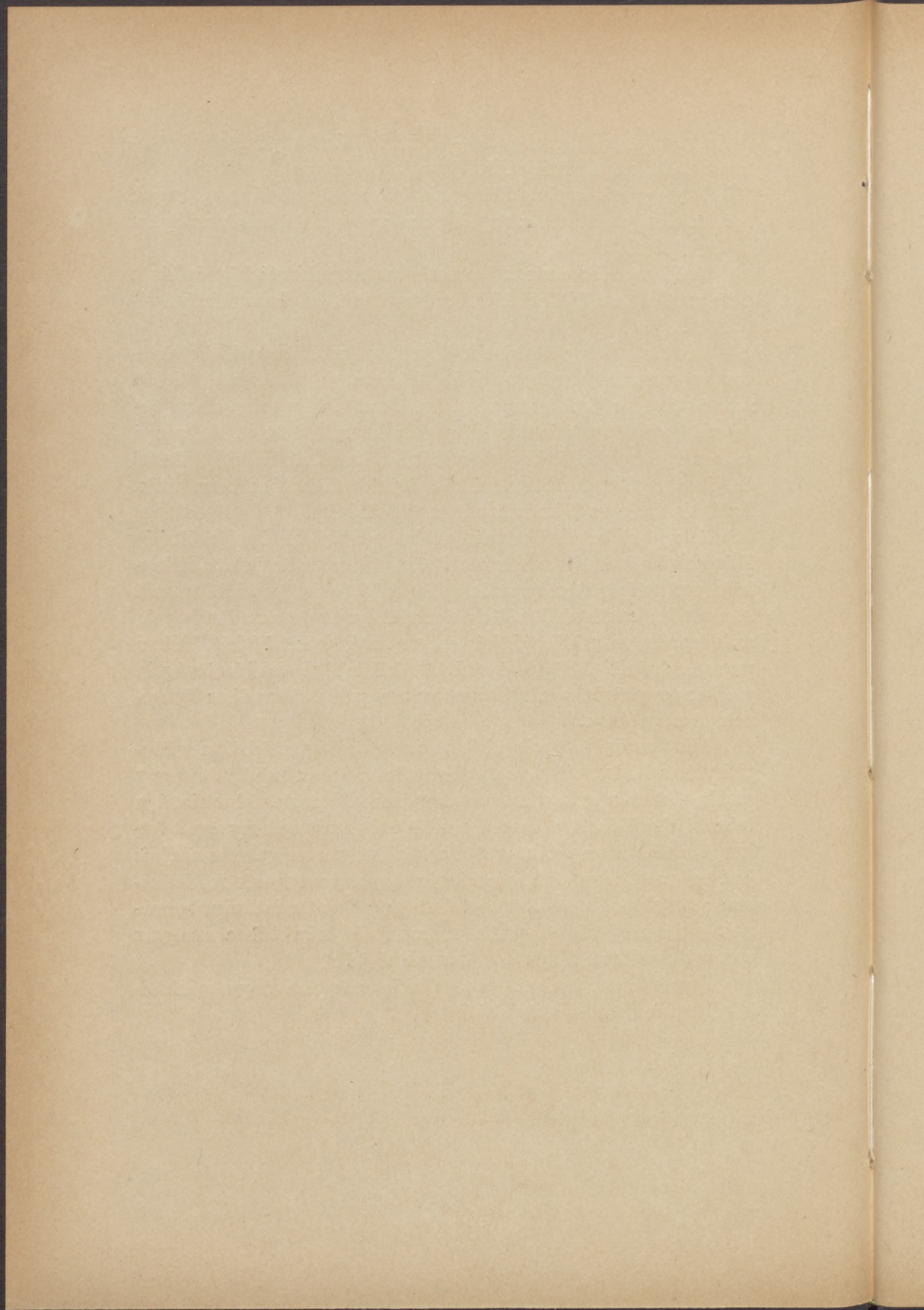
Mint a mérlegből kivehető, a ház építésébe való befektetés az esztendő végéig az időközi kamatokkal együtt 243.984 frt. 43 kr. Az építkezés végszámadása akkor még nincs befejezve, részletes jelentés még nem készülhetett el, de annyi már megállapítható, hogy az időközi kamatok nélkül 260.000 frt-ban megállapított építési költség előreláthatóan betartatik. Az intézet nyers házbérjövödelme 18.260 frt.

A nyugdíjintézet eseményei még abból az évből: Bródy Zsigmond alapítványa. Az alapítvány az inségbe jutott hírlapírók gyámolítását célozza és a Nyugdíjintézet kezelésében áll. A társadalom részéről változatlanul folynak be az adományok, az adományozók közt látjuk ebben az évben: Ujházi Edét, a nagy színészt 150 forinttal. A különböző bálbizottságok, jótékonyegyletek, asztaltársaságok részéről állandóan érkeznek támogatások.

Mint az évi jelentésekből és az egykorú lapokból megállapítható, a hírlapírók nyugdíjintézetének sorsa kezdettől fogva szíven fekszik az egész magyar társadalomnak. Munkássága iránt érdeklődnek a legmagasabb helyen, tevékenységét felkarolja a kormány, támogatja a közönség, s maga az ujságírói élet egész lelkével csüng az intézményen, amelynek fejlődésében az ujságírói jövő bizonytalanságának eloszlatásán, magának az ujságírói pályának megszilárdításán túl a magyar nemzet egyetemes érdekeit is munkálja.

Így ér el az intézet, munkásságának első nagy mérföldkövéhez: a *tizedik esztendőhöz*.







### III.

## Két jubiláris év

A jubileum kalendáriumi tényén kívül is fontos, sőt bizonyos tekintetben döntő év ez az egyesület életében, hiszen most következett el az az idő, amikor az Intézetet a szükség beállta esetén rendeltetésszerű feladatok teljesítése terhelte. Az Intézet új alapszabályokat dolgozott ki és úgyszólván az alapszabályok újjáalkotásával kezdődik az új korszak, amelyben az Intézet egész életében érvényesülnie kell a biztosítási alapok által megszabott elveknek és szigorú rendszerességnek.

Az alapszabályok 66. paragrafusának hetedik bekezdésében foglalt határozat értelmében a közgyűlésnek évenként meg kell állapítania az újonnan fölveendő tagok által fizetendő matematikai díjnak az intézet által fődözendő díjhányadát. Az alapszabályok ezen utasítása következtében figyelembe véve a 67. §. intézkedéseit, határozati javaslatot terjesztenek elő: határozza el a közgyűlés, hogy

„az intézet sajátjából fődözi az I. nyugdíjosztályba belépő tagok által fizetendő matematikai biztosítási díj 60%-át, a II. nyugdíjosztályba belépő tagok által fizetendő matematikai díj 40%-át és a III. nyugdíjosztályba belépő tagok által fizetendő matematikai díj 30%-át. Ezen határozat érvénye 1893 július 1-ig tart és alkalmazásánál figyelembe veendő az alapszabályok 66. §-ának utolsó előtti bekezdésében foglalt szabály“.

A jelentés hangsúlyozza, hogy az előterjesztett határozati javaslat megfelel úgy a fölveendő tagok, mint az intézet érde-



keinek. Az intézet a felveendő új tagoknak igen jelentékeny és számszerűen pontosan meghatározott előnyöket nyújt, amelyek az intézet vagyoni helyzetében teljes biztosítékot is találnak; méltányos tehát, hogy ezen tagok a maguk részéről is hozzájáruljanak az intézet által vállalt kockázat fedezéséhez.

Az intézet vagyonának alakulatát a vagyonszaporulat mutatja, amely az értékpapír-számlán elért nyereség és veszteség figyelmen kívül hagyásával így tükrözi vissza a tíz év intézeti életét:

A csonka 1881. évben . . . . .	43.629	frt	89	kr.
az 1882. „ . . . . .	43.355	„	54	„
„ 1883. „ . . . . .	15.435	„	32	„
„ 1884. „ . . . . .	28.401	„	67	„
„ 1885. „ . . . . .	26.706	„	50	„
„ 1886. „ . . . . .	18.438	„	74	„
„ 1887. „ . . . . .	18.367	„	71	„
„ 1888. „ . . . . .	81.874	„	72	„
„ 1889. „ . . . . .	37.274	„	10	„
„ 1890. „ . . . . .	24.933	„	85	„
„ 1891. „ . . . . .	28.948	„	34	„
<hr/>				
Öszeen . . . . .	365.366	frt	38	kr.

A fejlődés nagyjában egyenletes marad a következő esztendőkből. Az alapszabálmódosítás kedvező eredménnyel járt. Már az 1892-es jelentés szerint: a tényleg elért vagyonszaporulat nagyobb volt, mint, 1888-at kivéve, bármelyik évben, annak dacára, hogy az intézet már jelentékeny terheket visel.

Igen érdekes a jelentésnek az egyes nyugdíjosztályokra vonatkozó megállapítása.

Az 1891 december 31-iki állapot szerint számított díjtaralékok a következők:



I. nyugdíjosztály I-ső kategóriájá-			
nak díjtartaléka . . . . .	60.309	frt	97 kr.
I. nyugdíjosztály II-ik kategóriájá-			
nak díjtartaléka . . . . .	49.941	„	28 „
II. nyugdíjosztály díjtartaléka . .	36.887	„	79 „
II. „ kártartaléka . .	17.446	„	89 „
III. „ díjtartaléka . .	5.282	„	24 „
III. „ kártartaléka . .	5.003	„	12 „
<hr/>			
Összesen a matematikai díjtartalék .	177.871	frt	29 kr.

Ehhez számítandók az alapszabályokban kijelölt külön tartalékalapok, u. m.:

az I. nyugdíjosztály külön tartalékalapja .	48.000	frt
a II. „ „ „ .	22.000	„
a III. „ „ „ .	7.000	„
<hr/>		
Összes külön tartalékok . .	77.000	frt.

Vagyis összesítve a nyugdíjosztályok követelése 248.871 frt 26 kr.: ehhez járul az érintetlen alapvagyon 110.000 frt, valamint az általános tartalékalap 30.219 frt 75 kr., összegben vagyis együttvéve 389.091 frt 01 kr. Ezzel szemben a nyugdíjintézet vagyona az 1891 december 31-iki mérleg-számla szerint 386.095 frt 85 kr.

Az igazgatóság az intézet való állapotának megismerése céljából kötelességének tartotta föllálitani az intézet és a nyugdíjosztályok 1892. évi kezelésének várható előirányzatát, amelynél alapul szolgálnak az alapszabályok intézkedései és az intézet bevételei. Ezek szerint az 1892. évben a következő összegek fedezendőek:



I. az 1891 december 31-én kitüntett díjtartalékok egész évre számított 4%-os kamatai . . . .	6.874	frt	15	kr.
II. A nyugdíjszabályok matematikai díjai és pedig:				
I. nyugdíjosztály első kategóriája után . . . . .	4.501	„	41	„
I. nyugdíjosztály második kategóriája után . . . . .	4.669	„	04	„
II. nyugdíjosztály után . . . . .	7.737	„	37	„
III. nyugdíjosztály után . . . . .	1.725	„	67	„
Összesen matematikai díjak . .	18.633	frt	49	kr.
III. Ezen matematikai díjak egész évre számított 4%-os kamatai . . . .	745	frt	34	kr.
Együttesen . .	26.253	frt	68	kr.

Az első tíz esztendő: alapítás és erőgyűjtés kora, az Intézet fejlődésének nagyjában egyenletes menetével, amely megfelel amaz idő magyar kortörténelmi lendületének. Az ország élete nagyobb megrázkódtatás nélkül zajlik a megszilárdult kiegyezésnek, s benne a megszilárdult párhatalomnak keretében; a közjogi küzdelmek lankadatlanul ugyan, de mintha ezekben az esztendőkből, ebben az évtizedben vesztettek volna erejükből. Rövidesen ki fognak élesedni és jóformán az egész közéletet betöltik problémáikkal és viharokkal, de az akkori közvéleményt inkább a közgazdasági újjászervezés kérdései foglalkoztatják.

A politikai ellentétek ugyan nem jutnak nyugvópontra, de még nem ragadják magukkal a társadalmat olyan mértékben, aminőben az később bekövetkezik. A magyar társadalomnak a sajtó iránt való rokonszenvét, amely kezdettől fogva egyik vezérlő motivuma az Intézet egész fejlődésének,



épügy nem osztják meg a politikai ellentétek, amint nem osztják meg magának a sajtónak belső társadalmi és kari életét.

Az évi jelentésekben nyomon követhetők az általános helyzet változásai is. A tiszakálmáni rendszer vége felé ér. Ismert nevei után új nevek következnek, vagy régi nevek új pozíciókban. Míg például néhány év előtt az egyesület dr. Wekerle Sándor pénzügyi államtitkár iránt fejezi ki háláját az intézet céljainak nemes támogatásáért, most már azt olvasuk a jelentésben, hogy a király kegye megnyilvánulásáért (az intézet újból részesített az államsorsjáték jövedelmében, aminek 17.500 forintot köszön) hálás köszönettel tartozunk dr. Wekerle Sándor, a pénzügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök úrnak, ki intézetünket állandóan a legjobb indulattal és leghatékonyabban támogatja. „A miniszterelnök úr jóakarata megérdemli a magyar sajtó hálás köszönetét és amidőn ennek kifejezésére felhívjuk Önöket, meg vagyunk győződve, hogy érzelmeinket osztja a magyar sajtó minden munkása.”

Egészen sajtóságos, hogy a tagok száma nem igen emelkedik. Az 1892. évi jelentés ki is fejezi, hogy „a múlt év folyamán összesen 7 új tagot vettünk fel”. Kifejezésre jut az a panasza, hogy a legifjabb ujságírói nemzedék nem túlságosan érdeklődik az intézet iránt. „A tagok felvételének újból való megkezdésével a hírlapírók fiatal nemzedékében nem mutatkozott azon élénk érdeklődés, melyet, szemben az intézetünk nyújtotta nagy előnyökkel, méltán várhattunk volna.”

Az igazgatóság ismételen kifejezi reményét, hogy nagyobb lesz ama kartársak száma, akik az intézet kötelékébe való belépésükkel gondoskodnak a maguk és családjuk jövőjéről.

Sajnos nem volt túlságosan foganatos sem a felhívás, sem az annak érvényesülését célzó alapszabály. Két esztendő múlva újból elhangzik a felhívás: „Kívánatos volna, hogy a hazai hírlapirodalom hivatásos munkásai saját jólfelfogott érdekükben nagyobb számban lépjenek Intézetünk kötelékébe és biztosítsák önnön aggkori, illetve családjaik részére Intézetünk által valóban példátlanul kedvező feltételek mellett nyújtott kedvezményeket.”



1892-ben súlyos veszteség érte az Intézetet alelnökének, Törs Kálmánnak elhúnytával. Ő volt az, aki már a hetvenes években felvetette egy olyan intézmény megalapításának tervét, amely a sajtó munkásainak jövődjéről gondoskodik. Nélküle később is eredménytelen lett volna az az akció, amely a Nyugdíjintézetet életre hívta. A hetvenes években nem kísérte siker nagy tervét s törekvései részben, sajnos, az ujságírók közönyén hiusultak meg, részben pedig az akkori ujságírói közélet fejletlenségén. Számszerűen néhány száz forint volt akciójának eredménye. A számszerűsége túl azonban az akkori eredménytelen akció eredményéhez tartozik az 1881-es mozgalom, amely ismét Törs Kálmán lelkes kezdeményezésére a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének létesítésében jelentkezett. Első alelnöke volt az intézetnek s mindvégig megmaradt e díszes tisztjében, az Intézet életében legélénkebben résztvevő, a nemsokkal halála előtt megvalósított alapszabálymódosításnak is ő volt kezdeményezője, az alapszabálymódosító bizottság tanácskozásait ő vezette. Kidőlte nagy csapást jelentett az Intézetnek, de vesztesége volt az egész közéletnek, melyet mint közíró odaadón szolgált.

Az 1892-es év különben arról nevezetes az Intézet életében, hogy az új alapszabályok kiállták az élet ellenpróbáját. A tényleg elért vagyonszaporulat nagyobb volt, mint — az 1888-ik évet kivéve — bármelyik esztendőben. Az igazgatóság azért tisztában volt azzal, hogy ez az eredmény olyan különösen kedvező körülmények találkozásának köszönhető, amelyekre állandóan nem lehet számítani és továbbra is nagy szükség lesz a közönség jóindulatának ébrentartására, főleg midőn most már az Intézet alapszabályszerű kötelességeinek további részét, az elhunyt tagok családjáról való gondoskodást is teljesíti.

Az 1894-es jelentés bizonyos novumot hoz: külön felsorolják az I. nyugdíjosztály A) csoportjának tagjait. E tagok már több mint tíz esztendei ujságírói tevékenységgel a hátuk mögött, 1881-ben léptek be — még pedig egynek kivételével 1881 július elsejével, vagyis az Intézet munkásságának megkezdésekor.

A millenáris esztendő büszke ragyogásában a sajtó is hi-



vatása magaslatán áll és az ünnepségeken méltán fejeződik ki a társadalomnak és a sajtónak egysége. Az Intézet eléri fennállásának 15-ik évfordulóját. Az emlékezetes 1896. esztendőnek folyamán száztizenegyre emelkedett a tagok száma és a kamatozó vagyonnak 51.135 frt és 52 kr.-nyi szaporodásával zárult az év mérlege.

A Magyarországi Hirlapírók Nyugdíjintézetének társadalmi pozícióját és népszerűségét mutatja az alapítványok növekedése, a társadalom impozánsan megnyilvánuló együttérzése, amely épp úgy kifejeződik a félszázados fennállását ünneplő Egyesült Fővárosi Takarékpénztár négyezerforintos alapítványában, mint báró Solymossy László alapítványában, aki „a lefolyt évben megült emlékünnepe alkalmából hazánk ezredéves állami életének, a hirlapirodalom munkásai iránt való rokonszenve és nagyrabecsülése kifejezéseül 2500 forintos alapítványt tett”. Kifejeződik a színházak baráti magatartásában. A m. kir. Dalmúszínházban báró Nopcsa Elek intendáns ismét előadást rendeztet a Nyugdíjintézet javára, amely 1870 forintot hoz; a Vígsház megnyitó előadása 1000 frt 40 kr.-ral, a Népszínházban Evva Lajos igazgató által a Nyugdíjintézet céljaira rendezett előadás pedig 897 frt 50 kr.-ral gyarapította az intézet vagyonát. De kifejeződik a Nyugdíjintézet népszerűsége a különböző adományok jegyzékében is, amelyek közt ilyen tételek is szerepelnek: Csávossy Béla orsz. gyűlési képviselő háznagy, a milleniumi díszmenet alkalmára készült tribünök után befolyt összegek fennmaradó részéből 100 frt; Hegedüs Sándor országgyűlési képviselő ezüstlakodalma alkalmából 100 frt. Többen: 1 frt; szerepel az adományozók közt Jókai Mór, szerepel a szabadelvű párt lakomája alkalmából több ujságíró, különböző bálbizottságok (Atléta bálbizottság, Pestmegyei bálbizottság, Protestáns bálbizottság, Jogász bálbizottság, Technikus bálbizottság, Jurista bálbizottság). Több lap szerepel gyűjtésével, ott van a gyűjtők közt egy gimnáziumi tanuló, ott van a Magyar Gazdaasszonyok Országos Egylete, a Központi Fröbel-nőegylet, a Fővárosi Szegény Gyermekkertegylet; 40 forintos adományt küldtek be az Intézetnek a Budapesti Lakatos Ipartestület mesterei, stb. stb.



Érdekes kimutatás számol be az Intézet terheiről a vonatkozó évben. E szerint:

Az I. nyugdíjosztályban egy tag 480 frt rokkantsági járadékban részesült.

A II. nyugdíjosztályban özvegyi nyugdíjban részesült:

2 tag özvegye évi 300 frttal . . . . = 600 frttal

3 „ „ „ 600 „ . . . . = 1800 „

---

Összesen: 2400 frttal.

A III. nyugdíjosztályban nevelési járulékban részesült:

1 tagnak 4 gyermeke összesen . . . . 600 frttal

1 „ 3 „ „ . . . . 600 „

1 „ 1 „ „ . . . . 240 „

---

Összesen: 1440 frttal.

A következő esztendőben az Intézet tagjainak száma 111-ről 117-re, kamatozó vagyona: 607.093 frt 69 kr-ról 650.837 frt 14 kr-ra emelkedett. 1898-ban az elért nyereség 43.400 frt 66 kr. Ezzel az összeggel gyarapodott az Intézet vagyona. Az egyes nyugdíjosztályok díjbevételeit a jelentéshez csatolt díjbevételei kimutatás tünteti fel, amely szerint a matematikai díjak:

a régi tagok után . . . . . 17.497 frt 37 krt

az 1891 július 1-től belépettek után 10.793 „ 49 „

---

összesen: 28.290 frt 86 krt

tesznek ki.

Tagdíjakban befolyt a lefolyt év-

---

ben összesen . . . . . 9.960 frt 79 kr

a matematikai és tényleg befolyt

díjak közti különbözet tehát . . 18.330 frt 08 kr

volt, vagyis ennyire ment az összeg, melyet az Intézet sajátjából fedezett, ami egymagában véve is eléggé mutatta, mily jelentékeny az Intézet által tagjainak nyújtott kedvezmény.

Az 1899-es jelentés az Intézet vagyonának számottevő gyarapodásáról számol be: 95.999 korona és 16 fillér volt a szaporulat. E vagyonbeli gyarapodás tényezői közt első helyen



állt gróf Andrássy Dénesnének és gróf Andrássy Dénesnek fejedelmi bőkezűségű adománya: 20.000 koronával járultak hozzá a magyarországi hírlapirodalom munkásai, özvegyeik és árváik sorsának biztosításához.

*Lassú, de biztos megerősödés, sok munka, fáradhatatlan lelkesedés, a feltorló gondok szakadatlan leküzdése közt, a magyar közélet állandó és jótékony érdeklődése mellett, az újságíró-társadalomnak az Intézet körül való egységes tömörülésével tölti be a Nyugdíjintézet fennállásának huszadik esztendejét.*

A huszadik év leteltével, 1901 június hó 1-én az intézetnek I. (nyugdíjazó) osztályának A) csoportbeli az a tizenennyolc tagja lépett a nyugdíj élvezetébe, aki betöltötte tagsága huszadik évét és harminc vagy ennél több év előtt lépett a hírlapírói pályára. A csoport egyik tagja pedig, mint munkára képtelen, alapszabályszerűleg a teljes nyugdíj élvezetéhez nyert jogot. E tizenkilenc tag nyugdíja állandó évi 22.800 K terhet ró az Intézetre. Tíz évvel azelőtt az Intézet 1200 K özvegyi nyugdíj fizetésével kezdte meg működését; azóta az özvegyi nyugdíj és árvaellátás terhe fokozatosan évi 12.800 koronára emelkedett. Az intézet nemcsak ezt az emelkedő terhet bírta el megrázkódtatás nélkül, hanem húsz esztendő alatt úgy megerősödött, hogy az új és azóta ismét megszaporodott, évi 36.000 K-t meghaladó állandó kötelezettség teljesítésére képes és minden addig vállalt kockázatra megvannak kellő alapjai.

Nagy eredmény ez, amelyet az Intézet vezetőségének odaadó tevékenysége és a tagok kötelezettségeinek pontos teljesítése mellett is csak a közönség nagy áldozatkészsége tett lehetővé.

A magyar társadalom áldozatkészségét illusztrálja, hogy *a húsz esztendő során 767.222 K 28 fillér gyűlt be adományokból*, — ebben az összegben benne foglaltatik ugyan a tagok önkéntes adakozása is, legnagyobbbrészt azonban az összes társadalmi rétegek adakozásából gyűlt össze.

Nyilvánvaló bizonyítéka volt ez annak, hogy a társadalom mennyire ismeri, méltányolja, megbecsüli a sajtó fontosságát, a sajtó munkásainak tevékenységét.



Ami magukat a sajtó munkásait illeti, húsz esztendő alatt 357.329 K 79 fillérre gyűlt fel az az összeg, amelyet az ujságírás szerény napszámossai megtakarítottak és az Intézet pénztárába befizettek.

Nem lehet megfélekedezni arról sem, hogy a lassanként emelkedő tőke folyton kamatozott és az igazgatóság gondos sáfárkodása következtében az értékpapírok kamata, a húsz és fél éven át 386.814 K 29 f., és az Intézet házának jövedelme, összesen 345.377 K 88 f, tehát a tőkének együtt 722.192 K 17 f. gyümölcse is hozzájárult a tőke gyarapodásához.

Az első tízéves jubileum helyzetképének ismertetésénél kimutattuk az Intézet kamatozó vagyonának növekedését, a csonka 1881 évtől 1891-ig bezárólag. A második tíz évben az Intézet kamatozó vagyonának emelkedését a következő összeállítás tükrözteti vissza:

az 1892. év dec. 31-én . . . .	428.659	frt	53	kr
az 1893. „ „ „ . . . .	465.735	„	10	„
az 1894. „ „ „ . . . .	512.627	„	28	„
az 1895. „ „ „ . . . .	555.958	„	17	„
az 1896. „ „ „ . . . .	607.093	„	69	„
az 1897. „ „ „ . . . .	650.837	„	14	„
az 1898. „ „ „ . . . .	693.348	„	78	„
az 1899. „ „ „ . . . .	1,482.037	korona	78	fill.
az 1900. „ „ „ . . . .	1,563.312	„	09	„
az 1901. „ „ „ . . . .	1,654.010	„	56	„

Az igazgatóság már számol azzal és be is jelenti hogy a jövőben a kamatozó vagyon előreláthatólag csekélyebb lesz, mert míg addig a tőkék kamatait s a ház bérjövedelmeit csak az özvegyi nyugdíj és árvaellátás terhelte: most már a nyugdíjba lépett tagok nyugdíja is a tőkéből lesz fedezendő, úgy hogy a tőkeszaporításnál a jövőben még inkább rá lesz utalva az Intézet a közönség áldozatkészségére.

\*

Az Intézet alapításakor hetvenhét hírlapíró tartozott a tagok sorába. A hetvenhétből 1901 végén csak negyvenhét.



volt az Intézet kötelékében; sokan közülük más pályára léptek — azokban az esztendőkhöz születhetett (és akkoriban valamennyire még találó is volt) az a jelszó, hogy az ujságírás a legjobb pálya... feltéve, hogy idejében otthagyják. Többen az alapszabályok rendelkezése következtében váltak ki és tizenhármát a kérlelhetetlen halál ragadott el.

A huszadik évben hűnyta le szemét a magyar ujságírás nesztora: *Csernátorny Lajos*. „Életében mesterünk, halálában jötevőnk volt“, hódol emlékének az igazgatóság. „Egész vagyónát (23.632 korona 04 fillért), amelyet szorgalom és takarékoság gyűjtött össze, puritán jellemét, fényes tulajdonságait mutató, lapidáris stílusú végrendeletében, Intézetünknek és a Magyar Írók Segélyegyletének hagyományozta. Meggyászoltuk, megsirattuk, leróttuk iránta kegyeletünk adóját, síremlékének felállítását, arcképének termünkben elhelyezését elhatároztuk, de emléke szívünkben fog élni.“

Az 1901-es esztendővel új — és mint remélték maradandó — jövedelmi forrás nyílt meg az Intézet számára.

Még az 1882. évben megegyezés jött létre a fővárosi napilapok közt, amely szerint a budapesti táncmulatságok előzetes reklámjait csak a Nyugdíjintézet javára biztosítandó bizonyos jövedelemrészért közlik. E megegyezés következtében állandó szokás fejlődött ki, melynek alapján évenként jelentékeny összegekkel gyarapodott az Intézet vagyona. A közönség is elismerte ennek az eljárásnak méltányos voltát és szívesen járult filléreivel a Nyugdíjintézet jótékony céljaihoz, így fejezve ki ellenértékét ama haszonnak, melyet a sajtó működése az ily mulatságok reklámjainak közlése által nyújt.

Már most, e példa nyomában egyeztek meg a budapesti napilapok szerkesztőségei, hogy elsősorban oly társadalmi, gazdasági, művelődési, sport- és egyéb egyesületek közérdekű közléseinek adnak helyet lapjaik hasábjain, amelyek az Intézetet állandó évi támogatásban részesítik. E megegyezés alapján aztán levélben hívták fel az említett egyesületeket, hogy az Intézetet támogassák.

Az egyesületek elismerve és méltányolva azt a rendkívüli szerepet, amelyet a magyar sajtó egyesületi és társaséletünk hatalmas fellendítésében a nagyközönség érdeklődésének eb-



rentartásával betölt: siettek a felszólításnak eleget tenni; a kezdet nehézségei mellett is 3200 koronánál nagyobb összeget fizettek be és majdnem ugyanennyi további támogatásra nézve adtak kötelező ígéreteket.

Az 1902. esztendő jelentős és számottevő eseménye: a magyar ujságírás egységének megszilárdítása a Nyugdíjintézet körül, azáltal, hogy a Vidéki Hírlapírók Országos Szövetsége, a vidék erkölcsileg és anyagilag is megerősödött ujságírásának egyeteme, feloszlatta saját nyugdíjintézetét, amelynek tagjai a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének kötelékébe léptek át.

Ez az üdvös változás megfelelt annak a koncepciónak, amely e tekintetben már az alapítók előtt lebegett s kétségtelenül nagy erőgyarapodását jelentette Intézetünknek, amely ezáltal is eszköze lett ama régi és állandó törekvésnek, hogy a magyar sajtó szociális élete minél erőteljesebben éreztesse és biztosíthassa az egységéhez fűződő nagy közérdekeket.

Nemcsak egy esztendőnek, de az egész Nyugdíjintézetnek történetéből is fontos mérföldkőként emelkedik egy rég óhajtott esemény valóra válása: 1903-ban a nyugdíjigényt felemelték.

Az 1903. évi rendes közgyűlés olykép osztotta fel az Intézet 1902. évi tiszta jövedelmét, hogy e felosztás következtében az I. nyugdíjosztály külön tartalékalapja meghaladta ugyane nyugdíjosztály díjtartalékának ötven százalékát. Ezzel lehetővé vált az alapszabályok 69. §-ában megállapított évi 1200 K nyugdíjigénynek évi 120 K-val vagyis 1320 K-ra való emelése, amelyet folytatólagos rendkívüli közgyűlés mondott ki az igazgatóság javaslatára s amelyre vonatkozó alapszabálymódosítást a belügyminiszter a kért felvilágosítások megadása után 1903. év decemberében jóváhagyott.

A nyugdíjigénynek ez az emelése, mely mélyreható pénzügyi eredményeket fejezett ki, régi vágya volt az Intézetben tömörült ujságíróknak s megvalósítása: a Nyugdíjintézetnek olyan ténye, amely jogos bizalommal töltötte el az ujságíróvilágot a Nyugdíjintézet addigi fejlődése és jövőendő pozíciója tekintetében.



Nagy gyászba borítja 1904-ben — az egész nemzettel együtt — a hírlapírók társadalmát és a Nyugdíjintézetet Jókai Mór elhunytá. A mese fedjedelme nemcsak nagy ujságíró volt, hanem jó kolléga is, ujságírói szolidaritása a babérágból is kivirágzott. Jókai újságírói pályáját nem kell méltatni, a magyar ujságtörténetbe torkollik az; pályája ragyogó ívben foglalja össze a szabadságharc korszakát — amelyben mint az „Esti Lapok“ szerkesztője, történelmileg is jelentékeny szerepet visz — a kiegyezés korszakával, amelyben mint a „A Hon“ s később „A Nemzet“ szerkesztője és főszerkesztője tölt be publicisztikai vezetőpozíciót. Tolla, amely a fantázia birodalmát felszántja, politikai realitások világában is hatalmas; Jókai, a publicista a sajtó életében is nagy hagyományokat szolgál, fejleszt és teremt. Minden ujságírói mozgalom hívét és pártfogóját találja benne s példátlan szeretetreméltósággal fogadja mindig kollégáit ügyes-bajos dolgaikban. Akiben elevenné vált a dicsőséges mult élete s akinek képzelete a levegő királyaként járt a Jövő Század Regényének világában: odaadóan fogékony volt a jelen krónikásainak, az ujságíróknak minden problémája iránt. Egyike az elsőeknek, akik ott vannak a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének megalapításánál és haláláig tagja — igazgatósági tagja is — az intézetnek, amelyet kezdeményezésében, kezdeti küzdelmeiben, fejlődésének lendületében lelkesen és szeretettel támogatott s amelynek első tiszteleti tagja volt.

Zsenije, amely lehatolt az ősvilág megszenesedett füvészkertjeibe és új korszakok előőrseként száguldott a levegőben, amely a Duna vagy a Balaton medréből épúgy felhozta drágaköveit, mint távol exotikus világok földjének és mondavilágának titokzatos mélységeiből: a magyar ujságíró életét, művészetét és jövőjét is gazdagabbá tette. A világhírű nagyság, akit már életében is a história és az irodalomtörténet légköre lebegett körül, áldott jó kartársa volt a legkisebb ujságírónak. Nem e kis munka kereteibe tartozik annak méltatása, hogy maga az ujságírói nyelv mit köszönhet Jókainak: stílusa gyémántköszörű volt, amely egyszerűbbé, művészibbé, még vonzóbbá és még hódítóbbá tette a magyar zszurnalisztika epikáját.



A Nyugdíjintézetnek mindig büszkesége lesz, hogy alapítói és fellendítói közt ott volt Jókai Mór is, akinek neve csilлагfényként díszíti régi évi jelentéseinek és jegyzőkönyveinek sárguló lapjait.

Az 1904. évről szóló jelentés első sorait Jókai emlékének szenteli.

„Az elmúlt esztendőben a nemzetet ért pótolhatatlan veszteség, a koszorús költőnek, Jókai Mórnak halála legelsősorban a magyar hírlapírás vesztesége. Mi ujságírók az új magyar időszaki sajtó megalkotóját, vezetőnket, tanítómesterünket tiszteltük és ismertük el a nemzet e nagy büszkeségében. Halála gyászba borította intézetünket, melynek tiszteleti tagja és egyik megalapítója volt. Ravatalára fájdalommal helyeztük koszorúnkat és a nagy halottra intézetünk terítette a szemfedőt. E szemfedőt, mint emléket, elhalálozó tagjaink halotti leplévé avattuk.“

1906 május 27-én tartotta meg 25-ik közgyűlését a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézete.

A helyzetet, az elért eredményeket, az intézet perspektíváit, a 25 év beszámolóját és a beszámoló konzekvenciáit levonó programot, a sajtó strukturális életében beállott kortörténelmi változásokat, jellemzően és érdekesen fejezi ki Heltai Ferenc alelnöknek a jubiláris közgyűlésen elhangzott beszéde.

Amit 25 esztendő előtt utópiának tartottak, eleven, áldásos valóság. „Utópiának tartottuk — mondotta, — hogy saját szervezetünkkel biztosíthatjuk keresetképtelenség esetére — legyen ennek oka rokkantság vagy a kor — kartársainkat, illetve ezek hátramaradottjait és íme 25 esztendő elteltével már 290.952 koronát fordítottunk erre a célra s vagyonunk emellett 2,093.000 korona. Nem dicsekvésként említem e számokat, mert hiszen amit Intézetünk anyagi erejének korlátozottságánál fogva nyújt, az alig több a végső nyomor enyhítésénél. Huszonöt év előtt azonban ezt is csak félve mertük remélni.“

Nem csupán optimizmus és bizalom csendül meg, a fény mögött ott húzódnak az árnyak is, a fejlődés impozáns méretei mellett azok az okok, amelyek még a nagyobb fejlődést hátráltatják. A rendkívüli nagy eredmények mellett ott van az a tény, hogy az Intézet az államnak és a társadalomnak nagy-



mérvű támogatása és a tagoknak teherviselő képességüket majdnem meghaladó áldozatkészsége mellett sem adhat harminc évi szolgálat után 1320 koronánál nagyobb nyugdíjat, ha nem akarja fizetőképességét veszélyeztetni.

Az ujságíró lelkesedésének és áldozatkészségének méltatása mellett ott van az a komor tény, hogy a kartársak nagy része még mindig kívül áll az Intézet tagjainak során, hogy bár az Intézet igazgatósága esztendőről esztendőre megismétli belépésre felhívó szavát: a kartársak mégsem csatlakoznak teljes számmal. Ezen segíteni kell és ha a segítség útja megjelöltetik, megint csak az intézet jötevőinek áldozatkészsége az. Mert különben akkor is válság elé juthat fennálló kötelezettségei mellett az intézet, ha megszűnik az ujságírók közönye és ha a hírlapírórtársak segítve a kiadók elvárható áldozatkészsége által, tömegesebben csatlakoznak az Intézethez. „Biztos bevételeink ma sem fedezik állandó terheinket, évi 134.000 K állandó teherrel csak 123.000 K biztos bevétel áll szemben” — mondja a jelentés.

Ebben az évben (1906) veszíti el az intézet tizenhét esztendőn át volt alelnökét: Hegedűs Sándort. A kor magyar közéletének egyik legszínesebb egyénisége dőlt ki vele, nagyformátumú politikus és ujságíró, akinek pályája épp a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetén keresztül forrt össze a sajtó társadalmának életével és problémáival. Kolozsvárról került fel Budapestre s kiváló tolla hamarosan útját egyengeti a politikai életbe, amelyben főleg közgazdasági tudásának széles látóköre emeli ki; mint képviselő csaknem két évtizeden át a képviselőház pénzügyi bizottságának előadója. Politikai pályája akkor emelkedik csúcspontjára, amikor kereskedelmi miniszter lett Széll Kálmán kormányában. Ujságírói tevékenységének túlnyomó része „A Hon” című lapban zajlott le, amelynek főszerkesztője is volt. A Nyugdíjintézet életében annak alapításától fogva tevékenyen részt vesz, Visy Imre halála után mint alelnök — lelkesen, fáradhatatlanul karolva föl és lanthatatlanul szolgálva és vezetve az intézet minden ügyét. A politika nemhogy nem hódította el az ujságírói közérdekektől — politikusként s még a miniszteri székben is lelkes barátja a



sajtónak és főleg a Nyugdíjintézetnek, amely az ujságírók szociális törekvéseinek megtestesítője volt.

Ugyanez az esztendő más csapást is hozott: kidőlt Bródy Zsigmond, a Nyugdíjintézet egyik alapítója és jótévője; haláláról az évi jelentés a következő sorokban számol be:

Elvesztettük a magyar sajtónak egyik nagy jótévőjét, intézetünknek alapító, igazgatósági és rendes tagját, Bródy Zsigmondot, aki 1890. évi november hó 14-én kelt alapító levelével 40.000 K-ás alapítványával lehetővé tette Intézetünknek az írségbe jutott hírlapírók támogatását. Ezt az alapítványát a nemeslelkű alapító végrendeletében 100.000 K-ra emelte; ha ez az összeg folyóvá válik és kezelésünk alá jut, fokozottabban fogjuk enyhíteni a segítségre szorulóknak nyomorát.



#### IV.

### Átalakuló világ, átalakuló sajtó

Mire a Nyugdíjintézet negyedszázados fennállásához ért, nagy és hatalmas átalakulások mentek végbe az egész világon a munka szervezetében s a legújabbkori kapitalizmus jelenségeinek, tényeinek következményeinek hatása alól az újságírói munka sem vonhatta ki magát. A szociális kérdés világ-szerte előrenyomul és természetesen behatol a munkaviszony szabályozásának kérdésébe. Nem mondhatnánk, hogy a magyar sajtó közgazdasági alapjai — főleg az újságtőkének és az újságíró munkájának relációjában — valami patriarchális alapon nyugodtak volna, de az kétségtelen, hogy a kiegyezési korszak kezdetén még nem tárultak fel a modern vállalati szellem jellemvonásai. A napisajtó nagyobbik része bizonyos tekintetben inkább politikai közösség volt, ami az újságíró-nak a lapvállalathoz való viszonylatában bizonyos tekintetben előnyt, sok tekintetben hátrányt jelentett. Az újságírói munkaerő és munkaérték tekintetében még egy régi világ szellemének utolsó hullámverései érezhetők. A sajtó munkásai látják, sőt írják az általános munkaszervezetben gyors iramban bekövetkező változásokat, krónikásai annak, de nem szívesen számolnak azzal a gondolattal, hogy önmaguk is részesei legyenek.

Erre világosan rámutat az Intézet akkori alelnökének jubiláris beszéde.

„Nincs ok be nem ismernünk, hogy a hírlapirodalom óriási méretű fejlődésével kapcsolatosan mindinkább előtérbe lépnek a hírlapíróknak mint munkásoknak azok az érdekei,



melyeknek kielégítését munkástársaink eddigelé hiába kísérlték meg biztosítani.“

A fejlődés irányára nézve a következő elgondolást látja:  
„Messze vezetne kutatnom, vajjon a hírlapirodalom mai helyzetében beállott-e már a hírlap mint vállalat és a hírlapírók mint munkások között az a viszony, melyet a tőke és a munka viszonyának nevez a közgazdaságtan, mert ha ez bekövetkezik, kérlelhetetlenül érvényesülnek ennek törvényei, akár mint tiltakozik is érzésünk az ellen, hogy a szellemi munka ugyanazon törvényeket uralja, mint a testi munka.

A fejlődés feltartóztathatatlanul ebben az irányban halad. Mind ritkábbá válik a tőkét nyújtó vállalkozónak és a hírlapírónak egyszemélyben való összekapcsoltsága, ami régebben, különösen a hírlapirodalom gyermekkorában, amidőn a hírlaphoz nem vagy alig kellett tőke, rendszerint szabály volt. Ez a helyzet, mely lényeges biztosítékát képezte a közérdek érvényesülésének is, eltűnőben van és mindinkább kialakul a hírlapnak, mint nagy tőkét igénylő és rendkívül kockázatos vállalatnak és a hírlapírónak mint munkásnak munkaviszonya.

Ennek a viszonynak kialakulását, mondjuk, kiélesedését a viszony lényegéhez nem tartozó személyes körülmények ideig-óráig, szerencsés helyzetben tartósan is, elleplezhetik, mindez azonban nem változtathatja meg a fejlődés irányát, mely mind ridegebben munkaviszonnyá alakítja át a vállalat és a hírlapíró munkás viszonyát. A munka egyetlen ágában sem kell a munkásnak olyan kedvezőtlen viszonyok között működnie, mint a hírlapírás terén. Nem mintha nem volna testileg sokkal nehezebb, az egészséget és életet veszélyeztetőbb munka; nem is mintha a munka díja e szakmában kedvezőtlenebb volna, mint a munka más ágaiban, hanem azért, mert a hírlapíró az egyetlen munkás, kinek munkaviszonya természeténél fogva nemcsak munkaerejét és képességét, hanem véleményét és meggyőződését, tehát testét és lelkét is a vállalat szolgálatába kell állítania.

A vállalatnak mint tőkének nincs meggyőződése. Ez a szabály. Ismerünk kivételeket is, melyek vagy a vállalati alakból, vagy a vállalkozónak és hírlapírónak egy személyben



való kapcsoltságából vagy más véletlen körülményből erednek. A vállalatnak mint tőkének csak érdekei vannak, holott a hírlapíró tudását és képességét világnézete és meggyőződése irányítja.

Ily ellentétek felmerültekor láthatta mindenikünk nem egy esetben, hogy az erő összes anyagi tényezői a vállalat részén vannak. Ennek a ténynek, valamint az analóg tények egész sorozatának megfontolása mellett nem zárkozhatunk el annak beismerése elől, hogy a fejlődés ezen iránya a legnagyobb mértékben veszélyezteti mindazon érdekeket, melyek meggyőződése által irányított, egész magatartásában tisztességes hírlapirodalom, — napi és szaksajtó — fenntartásával kapcsolatosak.

Hogy egyébként kiadók és ujságírók közt nem élesedett ki az ellentét: arra rámutat az a tény is, hogy a kiadók mindegyike — társaságok úgy, mint magánosok — beírta nevét az alapítók sorába. Az Athenaeum és a Pesti Lloyd Társaság nyitották meg a sort, követték: Bródy Zsigmond, a Révay Testvérek, a Szent István Társulat, Wodianer Arthur és Rákosi Jenő. Nyilvánvaló jele ez annak, hogy a kiadók felismerték a sajtónak a Nyugdíjintézet hatásos működéséhez fűződő egyetemes érdekeit.

Az 1906. év jelentékeny változásokat hoz, az egész ország életében csakúgy, mint a Nyugdíjintézetében.

Politikailag új rendszer vezeti az országot. A szabadelvű párt, az ország legnagyobb párthatalma összedőlt, utána rövid ideig a Fejérváry-kormány következett, amelynek uralmát a nemzeti ellenállás ostromolja, élén a szövetkezett ellenzéki pártoknak — a függetlenségi párt, Andrássy Gyula gróf diszszidens csoportja (a későbbi alkotmánypárt), a néppárt és a demokrata párt — vezérlőbizottságával. A szövetkezett ellenzék nemzeti követelések érvényesítéséért szállt síkra, mindezekelőtt a nemzeti szuverénitásnak a hadseregben való érvényesítéséért. A Fejérváry-kormány az általános választójog jelszavával lép harcha, hogy a közjogi kérdések síkjáról egészen más síkra vigye át a politikai küzdelmeket. A szövetkezett pártok győznek: a király Wekerle Sándort bízta meg kabinetalakítással. Az új választásokból csak éppen hírmon-



dója — egyetlenegy képviselője — jön be a régi szabadelvű pártnak, amely még nem olyan régen kezében tartotta az ország sorsát. A képviselőház egészen új arculatot mutat. Lát-szólag csak közjogi téren, de már előütözköznék a mélyebb átalakulások jelenségei is és a koalíciós uralom első éveiben előrevetik árnyékukat a kor jövődő nagy problémái és össze-ütöközései.

A lezajlott pártharcok példátlanul élesek és elkeseredettek voltak. Sokáig nem volt parlament és így a harcok egész súly-pontja a sajtóra tevődött át. A sajtó hasábjain folynak a legnagyobb összezapások, s magátólértetődik, hogy élesebben exponálódik az újságíró munkája is, szerencsére anélkül, hogy ez visszahatna az újságírói közéletre.

Az új rendszer is élénk és jótékony érdeklődéssel fordul a Nyugdíjintézet felé. Ezt dokumentálja az, hogy a kormány méltányolva a magyar sajtó munkásainak a kultúra körül szerzett érdemeit, a megtagadott kölcsön ellenértékéül az 1907. évi költségelőirányzatba felvette a vallás- és közoktatásügyi tárca rendes kiadási tételei közé az egymillió korona 4%-os kamatoztatásának megfelelő összeget, vagyis *az eddigi kétezer korona államsegélyt negyvenezer koronára emelte fel.* A törvényhozás a kormány nemes szándékát elismerve, megszavazta ezt az összeget.

A Nyugdíjintézet hálás köszönetét fejezte ki az egész minisztériumnak, de legkivált *Wekerle Sándor* dr. miniszterelnöknek és *Apponyi Albert* gróf vallás- és közoktatásügyi miniszternek. (Wekerle Sándor már 1893 óta tiszteleti tagja volt a Nyugdíjintézetnek; 1906-ban Apponyi Albert grófot is tiszteleti taggá választották.) Wekerle és Apponyi jóindulata adta meg az anyagi eszközöket a nyugdíj összegének felemelheté-sére.

Mert erről van szó, ez a Nyugdíjintézet életében az eszten-dőnek nagy eseménye. Régi törekvés volt, mint láttuk, a nyug-díj felemelése. Amikor az államsegélyt kétezer koronáról negy-venezer koronára emelték fel, úgy hogy most már valósággal számolni lehetett azzal, hogy ez az összeg évenként visszatérő bevételként irányozható elő, az Intézet felkérte matematikai tanácsadóját: mily módon lehetne a negyvenezer korona be-



vétel felhasználásával a tagok nyugdíjigényét emelni. A szakértő véleménye szerint négy és fél év alatt volna az I. nyugdíjosztály által adható nyugdíj kétezernégyszáz koronára emelhető; a szakértőt e javaslat tételénél az érvényes alapszabályoknak az a korlátozó intézkedése vezette, hogy a nyugdíj csak akkor emelhető, ha az I. osztály külön tartalékalapja meghaladja az I. osztály díjtartalékának 50%-át és ezen előfeltétel mellett is egy évben csak 240 koronával. De az alapszabályoknak ez az előrelátó gondos korlátozása feleslegessé vált, mihelyst az Intézet fizetőképességének megrendítése nélkül elegendő alap kínálkozik a nyugdíjigények egyszerre nagyobb összeggel való emelésének. Miután ez az alap az állandó államsegélyben meg volna, az igazgatóság kellő alapszabálymódosítást ajánlott, amelynek a kormány részéről való jóváhagyását remélve, azt indítványozta a közgyűlésnek, hogy a jóváhagyástól függőleg és annak megadási napján kezdődő joghatállyal az I. nyugdíjosztály résztvevőinek nyugdíjösszegét évi 1320 K helyett 2400 K-ban állapítja meg.

1907 november 11-én az akkori belügyminiszter, gróf *Andrássy* Gyula, jóváhagyta a közgyűlés ama határozatát, amellyel a tagok nyugdíjigényét harminc évi szakadatlan tagság eltelte után évi 2400 koronában állapította meg.

A nyugdíjigény emelése mélyreható változtatásokat idézett elő az Intézet pénzügyi kezelésében, s kifejeződik az a remény, hogy a vállalt teher nem ingatja meg az Intézet pénzügyi egyensúlyát. Elsőízben kapta meg a Nyugdíjintézet a negyvenezer korona államsegélyt, amely miután kifejezetten a nyugdíjigény emelésének céljára adatott, rendkívüli bevételként az I. nyugdíjosztály külön tartalékalapjához utalták át. (Az évi jelentés az adományok közt mutatja ki ezt az összeget.)

A bevételek egyébként épp úgy emelkednek, mint a kiadások.

Érdekes statisztika illusztrálja az Intézet pótlását a tagok befizetéseire a matematikai díjak fedezésére.

Eszerint az Intézet pótlása állandóan meghaladta a tagok befizetésének összegét, sőt nem egy esztendőben sokkal több volt annak kétszeresénél; jelentékeny azonban az emelkedés a lefolyt — 1907. — évben, amikor az eredeti tagsági díjhoz az



I. osztályban annak nemcsak 60%-át, hanem ezenfelül még teljes 100%-át is pótolta az Intézet.

*Az Intézet bevétele egyébként 204.790 K 60 f, kiadásai 95.378 K 61 f-t tettek ki, a vagyron gyarapodása tehát 190.411 K 99 f.*

A következő év szomorú eseménye Falk Miksa halála. A nagy publicista, akinek tolla jóformán egy egész korszakot kísért végig, sőt egy korszak útját egyengette is, Erzsébet királyné magyar tanítója, alapítása óta elnöke volt a Nyugdíjintézetnek, huszonhét esztendőn át vezette az Intézetet, amelynek nemcsak megalapításában, de megerősödésében és nagyfejlesztésében is oroszánrész illeti meg. Már a Nyugdíjintézet megalapítása előtt is szívén viselte mindig az elaggott és munkaképtelenné vált hírlapírók, az özvegyek és árvák sorsát és politikai és társadalmi befolyását mindig is az ujságírórtársadalom helyzetének emelésére használta fel. Utódjául Heltai Ferencet választották meg, aki addig is alelnöke, előbb titkára volt a Nyugdíjintézetnek.

Most két lényegileg eseménytelen esztendő következik megint.

Az 1909-es jelentés végre örömmel állapítja meg, hogy a hírlapírók, mint az utolsó években állandóan, az elmúlt évben nagyobb számban léptek be a Nyugdíjintézet kötelékébe; összesen huszonkilenc új tagot vettek föl.

A messzinai földrengés károsultjainak felsegélyezésére alakult bizottság országos elnöke, Kossuth Ferenc v. b. t. t., volt kereskedelmi miniszter, hogy a sajtó támogatását meghálálja, tízezer koronát juttatott a gyűjtés összegéből a Nyugdíjintézetnek; az igazgatóság a bizottságot alapító tagjainak sorába vette fel.

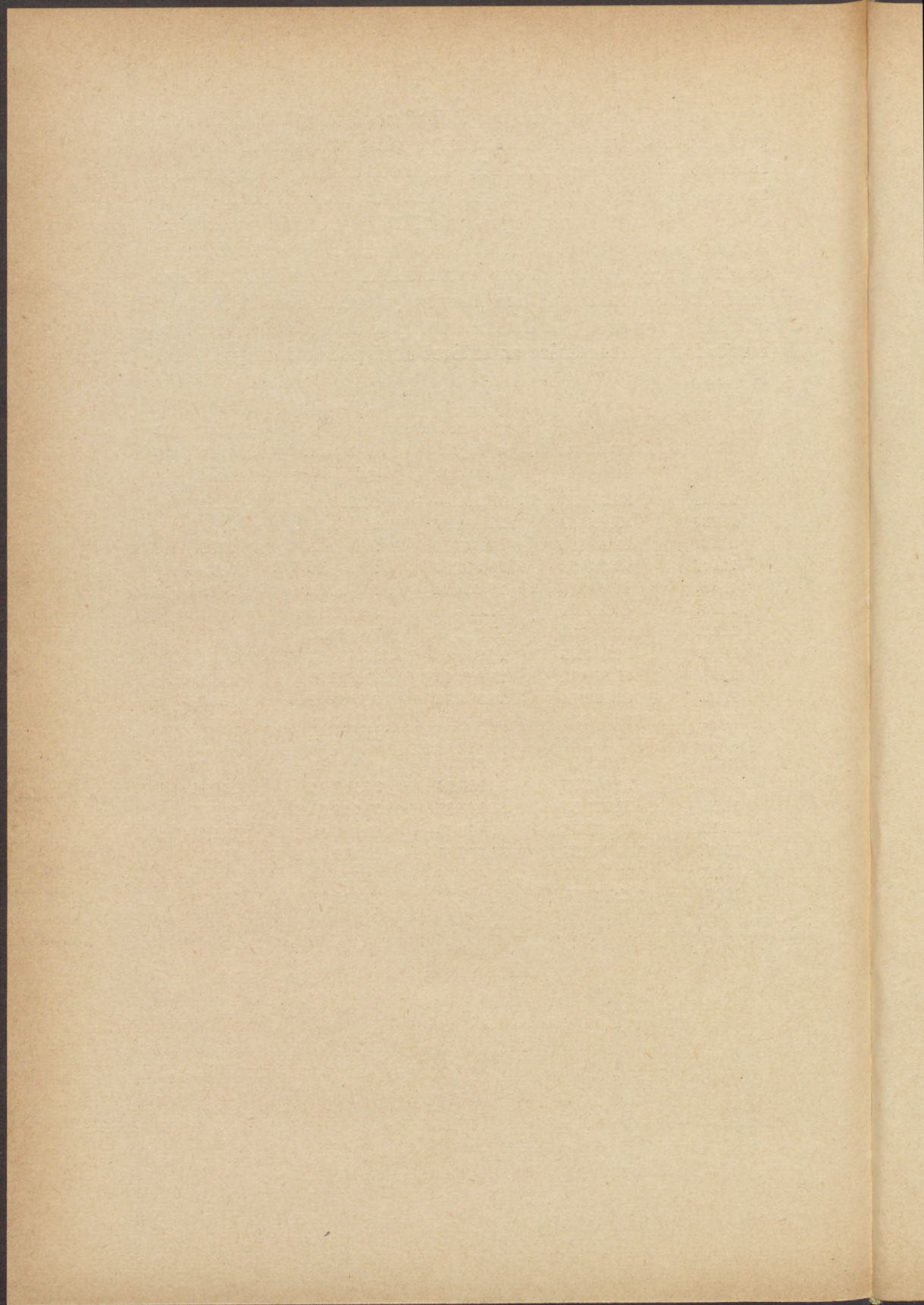
Megállapítást nyer, hogy a jövedelmek jelentékeny részét emésztí fel az az összeg, amellyel az Intézet a tagok befizetésén felül még fedezetlen matematikai díjakat pótol. Különösen nagy ez a pótlás az utolsó három éven át az első nyugdíjosztály tagjainál, aminek oka az, hogy az első nyugdíjosztálynak 1892-ben 1200 koronában megállapított teljes nyugdíjilletményét 2400 koronára emelték fel s ez alkalommal az 1200 koronás alapra kiszámított díjkifizetési kötelezettséget még az



újonnan belépő tagokra is változatlanul hagyták. Minthogy pedig az Intézet, amióta tevékenységét matematikai alapokra fektették, a díjaknak csak 40%-át fizettette meg a tagok által, az első nyugdíjosztályban nemcsak az eredeti matematikai díjak 60%-át, hanem még további 100%-át kell pótolni. Az Intézet pótlása tehát állandóan meghaladta a tagok befizetésének összegét, sőt nem egy esztendőben több volt a kétszeresénél is. Figyelemreméltóan illusztrálja ezt a következő összeállítás, amely az egyes években a tagok befizetéseihez a matematikai díjak fedezésére az Intézet által pótoltt összegeket mutatja ki.

Év	Matematikai díj	Ebből		A pótlás a tagok befizetéseknek %-a
		a tagok befizetése	az intézet pótlása	
1891.	36.266.93	12.380.—	24.886.98	201.02
1892.	35.566.40	11.411.82	24.154.64	228.82
1893.	39.460.06	11.613.80	27.846.26	239.83
1894.	42.925.52	15.216.90	27.706.62	182.08
1895.	47.003.76	17.504.24	29.499.52	168.56
1896.	49.169.20	17.301.62	31.871.58	184.23
1897.	52.647.14	17.227.42	35.419.72	205.60
1898.	56.581.72	19.921.58	36.660.14	184.03
1899.	61.218.24	22.052.46	39.165.78	177.17
1900.	62.026.14	23.661.12	38.365.02	166.78
1901.	65.398.34	27.650.71	37.697.63	136.34
1902.	65.141.89	29.743.45	35.398.44	118.96
1903.	73.082.81	33.677.70	39.405.11	117.00
1904.	71.063.75	33.939.94	37.123.81	109.41
1905.	72.773.85	34.515.35	38.258.50	110.85
1906.	75.983.05	35.962.56	40.020.49	111.28
1907.	100.388.05	38.257.61	62.130.44	162.40
1908.	101.679.58	39.404.58	62.275.29	171.49
1909.	111.522.61	43.032.22	68.490.39	159.00







V.

## „A kivénült ujságíró utolsó mentsvára“

„A kivénült ujságíró utolsó mentsvára“ — így nevezte el báró Kaas Ivor, a nagy publicista, halála előtt kelt levelében a Nyugdíjintézetet. A mentsvár erődítési munkái szívósan és szakadatlanul folytak az ujságírók lelkesedésével és az egész magyar társadalom szakadatlan támogatásával. Az eredmény már impozánsan bontakozik ki, amikor a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézete harmincadik közgyűlését tartja.

1911 március 19-én tartják meg a jubiláris közgyűlést, amelyen visszapillantást vet az Intézet egy emberöltő munkájára, küzdelmeire és eredményeire.

Az igazgatóság jelentésében többek között ezeket olvasuk:

„Nehezen lendült ennek a most harmincéves intézménynek a megalapozása, de megindult, befejezve azonban még koránt sincsen. Pedig az ujságírás hatalmas erők fölött rendelkezik, de nem a maga érdekeinek jármába hajtja, hanem a köz szolgálatába bocsátja. Munkájának közvetlen és hasznos hatásait nem ő, hanem nemzetének egésze élvezi.

Mesterségünk természete, hogy másért harcol. Az ujságíró azután annyira feloldódik ebben a küzdelemben, hogy a maga érdekeinek istápolására alig is akad valamelyes ideje. Ezt a maga anyagi boldogulását pedig megérdemelné már a köz érdekében is, mert hiszen az ujságírók anyagi alapozott-



ságát hasznos hatásaiiban a társadalom egésze érezné és érzi meg mindenekelőtt.

A Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének mint intézménynek harmincéves fennállása magában bizonyosága gazdasági szükségességének is. Kereteit a három évtized folyamán egyre tágította, de nem annyira, hogy benne a magyar zszurnalizmus összessége elférhetett és nem úgy, hogy szolgáltatásaival a fokozódó életszükségletekkel egyenletes lépést is tarthatott volna. Ha az intézet évkönyveit ebből a tekintetből lapozgatjuk, meggyőződhetünk, hogy vezetői önzetlenségükben az intézet jövődjéért dolgoztak mindig. Ennek az irányzatnak köszönheti nyugdíjintézetünk mai alapozottságát, amelynek próbáit most készül adni igazában, ebben az esztendőben, amikor a legmagasabb díjjal nyugdíjazza azokat a tagjait, akik az alapszabályokban előírt harmincesztendőskorhatárt most először és valósággal elérték. Azt a célt, amit az alapítók maguk elé tűztek, elérte ugyan, az ujságírónak élet- és munkaviszonyai azonban azóta megváltoztak, annyira, hogyha az intézet szolgáltatóképességét ezzel teljes összhangba hozni akarjuk, amint igyekszünk is, nagy és hatalmas munkát kell még végeznünk.

Amikor a szerszámot most az intézet fennállásának harmincesztendőskor jubileuma alkalmából egyetlenegy pillanatra letesszük, cselekedjük ezt a jövőről való elmélkedés okából is. Mi ebben a jelenben és a jövőben megint csak munkát akarunk vállalni és nem a jövődjé generációra hárítani. Dolgozni akarunk azért, hogy, amint ezt érintettük, harmóniát teremtsünk szolgáltatás és tényleges életviszonyok között. Ezt a jubilaris esztendőt is arra használjuk, hogy a nagy magyar társadalomhoz is fordulunk, támogassa intézetünket anyagilag. Felhívjuk adakozásra a törvényhatóságokat, az egyházak főpapjait, az ismert mecénásokat, a színházakat és pénzügyintézeteket és már most is arra kérjük kartársainkat, hogy ezt a mozgalmat lapjaikban leghathatósabban támogassák, mert célt csak így érhetünk el. Intézetünk néhány évvel ezelőtt képességének jelét adta, hogy számot vetett az életszükségleteknek fokozatos emelkedésével is, de nem tehette még meg abban a mértékben, amilyenben ezt éppen az ujságírói mesterség sajátos viszo-



nyai megkívánnák és amiként ezt maguk az alapszabályaink is megengedik. Ha mozgalmunk sikerül, úgy talán újabb lépést tehetünk a megkezdett irányban előre."

Az elnök beszéde ismét rámutat a fejlődés törvényére, az ujságíró munkaviszonya tekintetében. „A hírlapirodalom kezdő korának elmúltával — mondja többek közt — nálunk is kialakul a hírlapíró-osztály mint önálló foglalkozás, külön életpálya. Egyike a legnemesebbeknek, ha erkölcs és tudás irányítja; a legsajátosabb is valamennyi közt, mert a hírlapírónak munkaviszonya természeténél fogva nemcsak munkaerejét, hanem véleményét is, testén kívül tehát lelkét is, a hírlapvállalat szolgálatába kell állítania. Az egymással szemben álló hírlapvállalat és hírlapíró-osztály összhangja az ideál, ami azonban csak nagyrítkán érhető el. Amint ez az összhang megbomlik, beáll a hírlapíróra a lelki kényszer, ami vagy megalkuvásra, vagy keresethiányra vezet. A hírlap, mint nagy tőkét igénylő és rendkívül kockázatos vállalat, rendszerint csak érdekeit ismeri. Ez a szabály, bár vannak kivételek is, melyek vagy a vállalati alapból, vagy vállalkozásnak és hírlapírónak egy- és ugyanazon személyben való kapcsoltságából, vagy más körülményből erednek. Ezzel szemben a hírlapíró működését szellemi tényezőkből: világnézetből, erkölcsi fel fogásból, tudásból eredő meggyőződésnek kell irányítania. A legnagyobb közérdekek követelik, hogy a fejlődés ezen iránya mellett a köz minden tényezője tegye meg a magáét, amit a meggyőződése által irányított, egész magatartásában tisztességes hírlapíró-osztály erkölcsi és anyagi érdekeinek erősítésére vezethet. Ennél a pontnál találkozik a hírlapíró kari érdeke a társadalom és állam érdekeivel. Ennek az igazságnak felismerése, szabadjon ezt hinnem, vezette a társadalom minden jelentős tényezőjét Intézetünk felkarolására, amit őszinte hálaérzettel ismerünk el. Ennek az igazságnak életrekeltése, megértetése Intézetünk nagy alapítóinak, Falk Miksának, Törzs Kálmánnak, Visy Imrének és akik velük együtt fordultak érdekünkben a közönséghez, Jókai Mórnak, Bródy Zsigmondnak, Csernátony Lajosnak, Csukássy Józsefnek, Csávolszky Lajosnak, Hegedűs Sándornak, Hoitsy Pálnak, Láng Lajosnak, Kaas Ivornak, Rákosi Jenőnek, Veigelsberg Leó-



nak, Urváry Lajosnak elévülhetetlen érdeme. A közönség megértette és felfogta, hogy amit alapítóink kértek, azt a köz érdekében és nem magukért kérték. Így a munka, amelyre az első alapvetés balsikere után csüggeteg reménnyel indultunk, sikerült.

A harminc esztendő fejlődését a vagyonkimutatás világítja meg. Ezúttal csupán az első, a tizedik, a huszadik, valamint a huszadiktól harmincadikig vezető évek kimutatására szorítkozunk, miután az első és a második tíz esztendő összefoglaló kimutatását már az előbbieken ismertettük. Az Intézetnek tiszta vagyona volt:

A csonka 1881. év december 31-én 87.260 K 18 fill., évi szaporodás: 87.260 K 18 fill.

Az első tíz (1881—1890) évben a szaporodás átlaga 70.913 K 37 fillér.

A második tíz (1891—1900) évben a szaporodás átlaga 85.417 K 88 fillér.

Az 1901. év dec. 31-én 1,654.910 K 56 f,				évi szaporodás: 90.698 K 50 f.	
Az 1902. „ „ „	1,773.350 „	97 „	„ „	117.340 „	41 „
Az 1903. „ „ „	1,889.673 „	65 „	„ „	116.322 „	68 „
Az 1904. „ „ „	1,993.476 „	09 „	„ „	103.802 „	44 „
Az 1905. „ „ „	2,093.443 „	75 „	„ „	99.967 „	66 „
Az 1906. „ „ „	2,172.476 „	43 „	„ „	79.032 „	68 „
Az 1907. „ „ „	2,281.888 „	42 „	„ „	109.411 „	99 „
Az 1908. „ „ „	2,417.059 „	22 „	„ „	135.170 „	80 „
Az 1909. „ „ „	2,586.667 „	34 „	„ „	169.608 „	12 „
Az 1910. „ „ „	2,690.566 „	50 „	„ „	103.899 „	16 „

A harmadik tíz (1901—1910) évben a szaporodás átlaga 112.725 K 44 fillér.

Az eddigi harminc (1881—1910) évben a szaporodás átlaga 89.685 K 55 fillér.

Ebben az esztendőben dőlt ki az élők sorából az Intézet egyik alapítója, báró Kaas Ivor.

A politikai élet, amely annyira elválaszthatatlan a sajtó munkájától, ismét nagyot változott akkorra. A koalíció uralma letűnt, többségi helyét a nemzeti munkapárt foglalta el, amelyben lényegileg — mindenestre vezérlő embereiben és belső összetételében — a régi szabadelvű párt éledt fel.



A Nyugdíjintézet iránt az új rendszer is épp olyan érdeklődéssel viseltetett, mint a régi. A harmincesztendő fennállás megünneplésében az országgyűlés, a kormány, a tudományos világ és a hírlapíró-testületek páratlan hozzájárulásukkal vettek részt. A Nyugdíjintézet támogatására maga a király mutat példát, tízezer koronás jubiláris adományával, amelyet a díszközgyűlés hódolattal fogad. Amikor *Khuen-Héderváry* Károly miniszterelnök a Felső elhatározásáról értesíti az Intézetet, az adományok élénk sora indul meg. Gróf *Khuen-Héderváry* Károly miniszterelnök is minisztériumával az alapítók sorába lép. Az adományozásokban résztvesznek a főpapok, főrendek, képviselők, a megyék és városok törvényhatóságai, Szeged például alapítvánnyal. Pénzügyintézeteink, fővárosiak és vidékiek, iparvállalataink ajánlják fel támogatásukat, de támogatásukkal sietnek az Intézet munkájának segítségére, társadalmi köreink, amelyek közül a Nemzeti Kaszinót és a Lipótvárosi Kaszinót már alapítói közé sorolhatja a Nyugdíjintézet.

A jubiláris mozgalom december végéig 182.448 K-t eredményezett; rendes adományként, beleértve az államsegélyt, 69.451 K 29 f. folyt be, adományként bevett tehát az Intézet 1911-ben 251.899 K és 29 f-t.

Alapítványt tettek az intézet fennállásának harmincéves jubileuma alkalmából: Ő császári és királyi apostoli Felsője 10.000 K, Magyar Jelzálog Hitelbank az előbbi alapítványhoz Széll Kálmán kormányzó útján 4000 K, Solymosy Ödön báró, orsz. képviselő, fia: Solymosy Zsigmond Károly László báró korábbi (1896) alapítványához 2000 K; a Budapesti Villamos Városi Vasút Részvénytársaság, Húvös József udv. tan. elnöke vezérigazgató útján 4000 K; Singer Zsigmond, a Pester Lloyd főszerkesztője 4000 K; Adria Biztosító Társulat magyarországi igazgatósága 4000 K; Lipótvárosi Casinó 1000 K; Breitner L. Zsigmond udv. tanácsos, korábbi 2000 koronás adományát alapítvánnyá emelvén, 2000 K; Bogdanovics Lucian karlócai gör. kel. érsek metropolita és szerb patriárka Karlócán, 4000 K; Sacellary György orsz. képviselő 4000 K; Esterházy Mór gróf, orsz. képviselő 4000 K; Láng Mihály báró, orsz. képviselő 4000 K; Szeged



város törvényhatósága 4000 K; Windisch-Graetz Lajos herceg, főrendiházi tag 4000 K; Beocsini Cementgyári Unió Részvénytársaság 4000 K; Magyar Agrár- és Járadékbank Részvénytársaság 4000 K; Cs. kir. szab. Kassa-Oderbergi vasút 4000 K; Müller József, az Ujlaki Téglá- és Mészégető Részvénytársaság vezérigazgatója 4000 K; Károlyi Mihály gróf, orsz. képviselő, az OMGE elnöke, 4000 K; M. kir. miniszterelnökség Khuen-Héderváry Károly gróf, miniszterelnök útján 4000 K; Nemzeti Casino 4000 K; Kőbányai Polgári Serfőző Részvénytársaság, Budapest—Kőbánya 4000 K; Herzog M. L. és Társa, Budapest, 4000 K; Magyar Lovaregylet 4000 K; Haggenmacher Kőbányai és Budafoki Sörgyárak Részvénytársaság, Budafok 4000 K. Ugyancsak az Intézet fennállásának harmincéves jubileuma alkalmával voltak kapcsolatosak a következő alapítványok is: a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat, a Magyar Villamossági Részvénytársulat, Temesvár sz. kir. város törvényhatósága, a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat, egy ismeretlen emberbarát Schiller Henrik dr. szerkesztő útján, a Magyar Takarékpénztárak Központi Jelzálogbankja mint Részvénytársaság, a Kőszénbánya s Téglagyár Társulat Pesten, a Szabadalmazott Osztrák-Magyar Államvasúttársaság, Wolfner Lajos emlékére a Wolfner-család nevében Wolfner Tivadar, néhai Mándi Samu, Szapáry László gróf főrendiházi tag, Karátsonyi Jenő gróf orsz. képviselő, Guttmann Vilmos báró és Kohner Adolf báró egyenként 4000 koronával.

A helyszűke miatt le kell mondanunk a jubiláris adományok felsorolásáról, hiszen az oldalakat foglalna le, egyen-gős adományoktól sokezer pengős adományokig — a társadalom apraja-nagyja részéről megmutatkozik a Nyugdíjintézet hivatásának és jelentőségének felismerése, de társadalmi súlya és jelentősége is.

Amikor a jubiláris gyűjtés lezárul, aktuálissá lesz a kérdés: miként nyilvánuljon meg az elért eredmény magának a nyugdíjintézetnek szolgáltatásaiban?

Az indítványok egész sora merül fel; négy indítvány az, amellyel behatóbban foglalkoznak s azokból bontakozik ki a megoldás. Az indítványokat s a velük szemben *pro* vagy



*kontra* való állásfoglalást azért ismertetjük behatóbban, mert élénken megvilágíthatják a Nyugdíjintézet akkori életében jelentkező áramlatokat és törekvéseket, de magának a Nyugdíjintézetnek általános helyzetét, a tartózkodó, meggondolt és körültekintő szellemet, amely az Intézetet vezeti.

Négy indítvány merült fel.

Az első indítvány azoknak a nyugdíjas tagoknak memorandum, akik 1891 július 1. előtt léptek be tagként az Intézetbe és az akkor belépettekkel együtt részesei voltak a Nyugdíjintézet alapításának, de régebben lévén újságírók, a többiekkel szemben — tizenöt éven át a díjak kétszeresének fizetését vállalva — azt a kiváltságot élvezték, hogy harminc év helyett már húszévi tagság után a teljes nyugdíj élvezetébe léptek. E tagok azt kérték, hogy tíz év óta húzott, 1200 koronát kitevő nyugdíjukat 2400 koronára emeljék. Miután azonban az Intézet matematikusainak számítása szerint ennek az indítványnak keresztülviteléhez 106.413 korona és 95 fillér vált volna szükségessé: az igazgatóság arra az álláspontra helyezkedett, hogy ezek a húszévi tagság után nyugdíjazott tagok befizetésekért nyugdíjukban sokkal nagyobb matematikai ellenértékeket nyertek, mint befizetésekért azok kapni fognak, akik harmincévi tagság után léptek az alapítók közé nyugdíjba és nem sokkal nagyobb, mint azok, akik 1891 július 1. óta tagjai az Intézetnek. De útját állotta a teljesítésnek az is, hogy ezzel oly precedens alkottatnék, amely évtizedekre megakadályozná az I. osztály nyugdíjának bármily csekély összeggel való emelését is.

Az igazgatóság legfontosabb kérdésnek tartotta, az özvegyi nyugdíj emelését és ha a már nyugdíjas tagok felemelendő nyugdíja számára vett volna igénybe ily nagy összeget, az özvegyek nyugdíjának emelése lehetetlenné vált volna. Hevesebbnek vélte tehát az özvegyi nyugdíjnak akként való felemelését javasolni, hogy a felemelt özvegyi nyugdíjból a már nyugdíjas régi tagok özvegyé válандó házastársai minden további utánfizetés nélkül részesüljenek, ami magában foglalja azt az előnyt is, hogy az özvegyi nyugdíjak kilátásba vett további emelésénél az akkor még élő nyugdíjasok leendő



özvegyei szintén utánfizetés nélkül részesedni fognak a többletben.

Fontolóra vette az igazgatóság azt is, miként alakulna a helyzet, ha nem is egész terjedelmében, de bizonyos mértékig teljesítené a régi nyugdíjasok kérelmét. Az ebbeli számítások szerint legfeljebb évi 300 koronára rúghatna az az összeg, amelyre a régi nyugdíjasok nyugdíját megrázkódtatás nélkül emelhetnék, de más szemponttól eltekintve, az a felfogás alakult ki, hogy ily csekély összeget az alapító régi tagok az igazgatóság által is elismert és méltánylást érdemlő nagy érdemek mellett rekompenzációképpen nem is fogadnának el.

A második indítvány azt célozta, hogy az idők folyamán kilépett vagy törölt, illetőleg ismét belépett tagoknak nyugdíjigénye első belépésüktől visszahatólag ismertessék el. Erre nézve a matematikusok véleménye — amit az igazgatóság osztott — az volt, hogy miután ily indítvány elfogadása az Intézetnek 93.276 korona 87 fillérjébe kerülne: a Nyugdíjintézet tartózkodjék az alapszabályoknak ily módon való megváltoztatásától.

A harmadik indítvány volt az, amelyet a matematikusok is ajánlottak és amellyel konkrét indítvány formájában lépett az igazgatóság — és eredményesen — a közgyűlés elé. Mégpedig az *özvegyi nyugdíj felemelése évi 300 koronával. Vagyis az özvegyi nyugdíj felemeltetik 1200 koronáról 1500 koronára.* Ez az emelés a már nyugdíjat élvező özvegyekre nem terjed ki. A nyugdíjban levő özvegyek kérték nyugdíjaik felemelését, az igazgatóság azonban ezt nem tartotta lehetségesnek, mert ez az évi 300 koronával való emelés 93.766 korona 66 fillérjébe, tehát közel százezer koronájába kerülne a Nyugdíjintézetnek.

Volt még egy negyedik indítvány is. Ennek célja az, hogy a tagok bevásárolhassák azt az újságírói gyakorlatban eltöltött három esztendő, amely az Intézetbe való belépés előfeltétele. Mivel ennek megvalósításához félmillió korona volna szükséges, az igazgatóság azt nem honorálhatta. Ám ezzel az indítvánnyal kapcsolatban elhatározta, hogy a közgyűlésnek ajánlani fogja, járuljon hozzá ahhoz, hogy az 1913. évi január 1-ével belépő új tagok, ha akarják, azt a három esztendőt,



amely felvételüknek egyik előfeltétele, a matematikai díjnak teljes befizetése mellett vásárolhassák be; a három esztendő matematikai ellenértéke három éven belül részletekben is törleszthető. A rokkantság a három esztendő bevásárlása esetén is csak a tényleges belépéstől számított tíz esztendő után kezdődhetik.

Sok gondot okozott a Nyugdíjintézet számára azoknak az ujságíróknak problémája, akik csak átmenetileg voltak az ujságírói pályán.

Nem először vetődik fel még e kis összefoglalás keretében sem ez a kérdés. Az ujságírás nem volt kezdettől fogva olyan pálya, amely emberét egészen magának köti le s főleg nem volt önmagába határolt pálya, de kétségtelen, hogy a fejlődés folyamán azzá lett és hogy azzá lett, az a Nyugdíjintézetnek is óriási érdeme: főleg azáltal, hogy hivatásának megfelelőleg annyira amennyire biztosítottá teszi az ujságíró öregségét és gondoskodik róla rokkantság esetén, de hosszú időközön át és sokak számára provizórium volt inkább, ideiglenesség, semmint élethivatás, pálya, amely mint már említettük, sokfelé kínált csatlakozási vonalat a közélet lekülönbözőbb területein.

Előtérbe lép egy kedvezőtlen jelenség: a tagdíjhátralékok mindinkább növekednek. De milyen különös, nem azok a hátralékosok elsősorban, akik jövedelmeik csekély voltánál fogva nem bírják a díjak fizetésének terhét: ellenkezőleg, azok vannak leginkább hátralékban, akik a köztudat szerint is a legjobban keresők közé tartoznak. Abban az évben 16.000 koronára rúgott a hátralék.

Az igazgatóság javaslatára az Intézet alapszabálymódosítással próbált segíteni. Eszerint az igazgatóság köteles minden ülésében megvizsgálni a rendes tagok tagsági és biztosítási díjai fizetéséről vezetett könyveket; ha azt találja, hogy valamely tag tagsági és biztosítási díjhátraléka többre rúg, mint az illető tag által fizetett tagsági díj és biztosítási díjak kéthónapi részlete, írásban felszólíttatja az illető tagot a fizetésre, amire a tag a két hónap beszámításával hathónapi haladékot kérhet. Ha a tag sem haladékot nem kér, vagy a haladék kérése után sem fizet és az igazgatóság meggyőződést szerzett arról, hogy a tag a hátralék lefizetésére tértivevényes



levélben felszólítottatott és e felszólítástól harminc nap elmúlt anélkül, hogy a kéthónapi hátralékot meghaladó összes hátralék kifizettetett volna, az igazgatóság a tag törlését elrendelheti... A rendes tag nem léphet más osztályba, míg az előző osztály vagy osztályok biztosítási díjainak fizetésével hátralékos.

\*

A Nyugdíjintézetben külön kezelt és külön értékekben elhelyezett alapokról állandóan külön kimutatás számol be. A jubiláris harmincadik esztendőben ez a kimutatás így szól:

Az igazgatóság nyolc alapot kezel és pedig:

1. Az 1890. évben keletkezett és az 1908. évben felemelt *Bródy Zsigmond 100.000 koronás alapítvány*, melynek jövedelméből az eltelt évben harmincöt inségbe jutott hírlapírónak juttattak 4230 korona támogatást.

2. Az 1895. év óta fennálló *dr. Falk Miksa-alap*, amelynek értéke 3820 korona s amelynek azévi kamatait az igazgatóság egy elhunyt intézeti tag özvegyének utalványozta.

3. Az 1897. év óta kezelt néhai *Rott József-alap*, amelynek értéke akkor 2518 korona 76 fillér.

4. Az 1902 óta fennálló *Kunewalder L. M. és M. T. Testvérek-alap*, amelynek értéke akkor 2301 korona 14 fillér.

5. Az 1902. év óta fennálló *id. dr. Korányi Frigyes tüdőbetegszanatórium-alapítvány*, melyben évenként három hónapra egy tüdőbeteg helyezhető el a Budapesti Szegénysorsú Tüdőbetegek Egyesületének Szanatóriumában.

6. Az 1911. év óta fennálló néhai *Matisz Pál-alapítvány*, amely az Intézet jövedelmének gyarapítására szolgál.

Ehhez két új jótétemény járult a jubiláris évben:

7. Az *Országos Gyermekvédő Liga* határozatot hozott, amely szerint 1912-től kezdődőleg évenként 200 koronát egy hírlapíró árvájának segélyezésére fordít s a segély odaítélésének kijelölésének feltételeire és módozataira nézve a Nyugdíjintézettől kér javaslatot.

8. A *Stefánia Szegény Gyermekkorház Egyesület* választmánya *Glück Frigyes* ügyvezető alelnök indítványára elhatározta, hogy az Intézet javára kórházában két ágyat ajánl fel díjmentes ellátással és gyógykezeléssel.



Eszkendőnként kifejezi háláját az Intézet a Pesti Hazai Első Takarékpénztárnak az ügykezelés támogatásáért, valamint a Nyugdíjintézet vagyonának díjtalan kezeléséért, továbbá a Trieszti Általános Biztosító Intézet magyarországi igazgatóságának a tagsági díjak beszedésének díjtalan végeztetéseért, valamint a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaságnak az Intézet részére szükséges nyomtatványok díjtalan kiállításáért.

A tagok száma a jubiláris évben: 278. Mégis nagy haladás az első esztendőhöz képest: 1881 december 31-ig, mint összefoglaló kis történetünkben jeleztük, hetvenhét tagja volt az Intézetnek.

Nemcsak a taglétszám emelkedése mutatja az ujságíróéletben és általában a magyar sajtóban végbement nagy változásokat. Ez dokumentálódik akkor is, ha összehasonlítjuk, mennyi ujság kiküldöttei vettek részt az alapítás esztendejében és mennyien vettek részt a jubiláris esztendőben az Intézet igazgatóságában. 1881-ben hat lap képviselői vettek részt az igazgatóságban és pedig: az Egyetértés, az Ellenőr, a Hon, a Neus Pester Journal, Pesti Napló és a Pester Lloyd szerkesztőségének képviselői.

A jubiláris évben a következő lapok kiküldöttei: Budapesti Hirlap, Pester Lloyd, Pesti Napló, Az Ujság, A Nap, Pesti Hirlap, Az Est, Neues Pester Journal, Egyetértés, Magyar Hirlap, Magyar Távirati Iroda, Esti Ujság, Budapest, Budapesti Tudósító, Világ.

A lapok számában és neveiben is van egy nagy darab magyar sajtótörténet, az ujságírás átalakulása.

A jubiláris esztendő sok sikert és sok bizalmat hozott az ujságíró-társadalom életébe, a Nyugdíjintézet körül rendkívül fellendült az egész sajtó érdeklődése.

Hogy a sajtó ünnepe mennyire országos ünnep volt, mutatja Ferenc József király érdeklődése. A Magyarországi Hirlapírók Nyugdíjintézetének vezetősége megjelent a királynál, hogy megköszönje azt a fejedelmi ajándékot, amellyel az uralkodó az Intézet jubiláris mozgalmát megújította.

— Milyen eredménye volt jubileumi akciójuknak? A társadalom megtette-e kötelességét? — kérdezte a király.



— Eddig Felség, mondták a Nyugdíjintézet vezetői, negyedmillió koronát gyűjtöttünk. Felséged adománya áldást hozott törekvéseinkre.

Az egész társadalom megmozdult és a Nyugdíjintézet első emberöltőjének megünneplése meghatóan és felemelően juttatta kifejezésre a magyar társadalomnak és a magyar sajtónak lelki egységét.

Ez volt a Nyugdíjintézet utolsó nagy akciója a békebeli Magyarországon.

Még csak egy esztendő volt hátra a békebeli világban.

De már ebben az esztendőben előreveti árnyékát a bekövetkező világhatalmasztrófa. Nem szólva a politikai jelenségekről, előreveti árnyékát a közgazdaság stagnálásában és válságaiban, amelyeket a Nyugdíjintézet is megérez, különösen 1912-ben és 1913-ban az értékpapírok árfolyamának másfélszáz ezer koronával való csökkenésében.

Az utolsó békebeli év volt ez. A politikai életben súlyos harcok, a közgazdasági életben válságok, de kifelé nem sok jel mutatja még, hogy a világ története fordulópontra jut. Az emberek nagyrésze elképzelhetetlennek tartja, hogy az akkori világ kizökkenjen pályájából. A békebeli Európa alkonyfénye egy látszólag gondtalan életre hull, a sajtó regisztrálja a nemzetközi politika feszültségeit, a nélkül azonban, hogy túlzott jelentőséget tulajdonítanak azoknak. A hírszolgálat a nemzetközi politika szempontjából is fejlődik, a magyar sajtó hírei e téren is márkát jelentenek. Épp ezekben az időkben vesz addig elképzelhetetlen lendületet a hírszolgálat, a lapok kerekei kitágulnak, a verseny nő és kiélesedik. Ezáltal kapósabb lesz az ujságírói munka, ami természetesen nem marad hatás nélkül az ujságírói közéletben sem.

A Nyugdíjintézetet nagy veszteség éri elnökének, Heltai Ferencnek halálával; kevéssel azelőtt méltatták az ujságírókért való munkájának eredményeit, amikor elnökségi tagságának harmincéves fordulóján megfestették arcképét. Joggal állapították meg, hogy alapítója és egyik legernyedetlenebb agitátora volt az Intézetnek, fejlődésének irányt adott, lankadatlan erővel hordta a köveket a Nyugdíjintézet felépüléséhez és meg-



szilárdulásához. Mint Budapest székesfőváros aktív főpolgármesterét kísérték utolsó útjára.

Utódja az elnöki székhelyen Hoitsy Pál lett. Titkár akkor már ötödik éve Lenkey Gusztáv, aki 1909 óta fejt ki érdemes és odaadó működést Visy Imre, Neményi Ambrus, Heltai Ferenc, Molnár Antal és Fekete Ignác örökében.

Az esztendő folyamán huszonhét új tagot vettek fel a Nyugdíjintézetbe.

Az Intézet vagyona az utolsó békebeli évben így alakul:

#### A bevétel volt:

adományokból, alapítványokból és állam-	
segélyből . . . . .	70.569 K 86 f.
a tagok által befizetett tagdíjakból . . .	62.789 „ 90 „
tagsági díjakból . . . . .	5.536 „ — „
kamatokból . . . . .	120.417 „ 32 „
az intézeti ház bérjödelméből . . . .	35.211 „ 99 „
összesen . .	294.525 K 07 f.

#### Az intézet kiadásai voltak:

kifizetett nyugdíjak . .	55.200 K — f.
„ életjáradék . .	1.200 „ — „
„ rokkantsági já-	
radékok . .	9.640 „ — „
„ özvegyi nyug-	
díjak . . .	31.025 „ — „
„ neveltetési já-	
rulékok . .	5.240 „ — „
„ temetkezési já-	
rulékok . .	2.400 „ — „
törölt járulékok . . . .	2.936 „ 66 „
kincstári illetékek . . .	562 „ 19 „
tiszteletdíj . . . . .	2.400 „ — „
irodabér, költségek, orv.	
díjak stb. . . . .	5.656 „ 67 „
matemat. munkálatokért	800 „ — „
összesen	117.060 K 52 f.



ehhez jött:

értékpapírok árfolyam-

csökkenéseért . . . 77.394 K 67 f.

---

mindössze 194.455 K 19 f.

---

a fölösleg tehát 100.069 K 88 f.

Az adományok a Nyugdíjintézet javára ebben az évben változatlanul jönnek a társadalom minden rétegéből.



## A Nyugdíjintézet a világháborúban

Az Intézet egyenletes fejlődését, mint az egész világét is, megszakítja a világháború, amely a sok válságjelenség közt is váratlanul szakad az emberiségre.

A világháború első esztendejében a Nyugdíjintézet két tagja halt hősi halált: *Kuszkó Dezső*, a legfiatalabb ujságíró-nemzedék tagja, aki sok szép reményre jogosító pályája kezdetén állott, mikor az északi harctéren elesett. Hazája védelmében esett el dr. *Bányai Elemér* (írói nevén Zuboly) is az Uzsoki-szorosnál. Régi és kitűnő ujságíró volt, enciklopedikus tudással, hűséges szívvel és hűséges tollal; minden jóért hevülő lelke az ujságírói mozgalmakban is élénk és kiváló részt vett.

„Intézetünk egész történetében nincs esztendő, amelyben oly kis összeggel gyarapodott volna az Intézet cselekvő vagyona — mondja a közgyűlés elé kerülő jelentés, — és ez az első esztendő, amelyben számadatainkat veszteséggel zárjuk le. A veszteséget értékpapírkészletünknek a háború okozta nagy értékcsökkenése idézte elő.” Megint közel másfélezer koronát tett ki ez a további veszteség.

De feltűnő, hogy az alapítványok száma ebben az évben is szaporodott, a meglevők értéke pedig emelkedett.

A nyereség-veszteség-számla szerint a fedezetlen hiány, amely főleg az értékpapírok árfolyamának csökkenése következtében állt elő, 27.923 K 97 f; ehhez jönnek a matematikai díjak kiegészítő hányadai: 73.341 K 49 f. Az évi veszteség tehát 101.265 K 46 f.



A jelentés ama reménységnek ad kifejezést, hogy ezek a jelenségek nem fognak többet megismétlődni. „Hisszük, hogy a békés időkben, amelyek mihamarabb következzenek el, Intézetünk kiheveri azokat a veszteségeket, amelyeket a háború okozott, annál is inkább és hamarabb, mert hiszen ismétljük, a veszteséget értékpapírállományunk árfolyamcsökkenése okozta.“

Ez a reménység bevált és nem vált be. Bevált atekintetben, hogy a következő évben nem romlott a helyzet, nem vált be atekintetben, hogy a háború nem ért véget.

A hadikölcsön jegyzésében a Nyugdíjintézet is résztvett; összesen kerek egymillió koronát jegyzett ebben az esztendőben.

„Ezt az 1915. évi jelentésünket is még ugyan mindig háborúnak írjuk, de az előzőhöz viszonyítva most már hasonlíthatatlanul biztonságosabb és kedvezőbb hadihelyzetben. A harcok idők ártásait nyugalommal viseljük abban a reményben, hogy békében, a mi fegyvereink teljes győzelmével következzenek be, fokozott munkával helyreépíthatjuk, amit anyagiakban vesztettünk.“ Az idők súlyossága magátólérteendőleg az újságírók életében és ami ezzel egyet jelent, a Nyugdíjintézetben is éreztette hatását. Megmutatkozik ez a tagdíjak fizetésében. Az élet megdrágul s erre a tényre főleg a fixfizetéses foglalkozások — köztük a hirlapírói is — reagálnak leginkább. A tagdíjaknak majdnem negyedrésze nem folyt be, a tagdíjhátralékok összege 22.000 koronára emelkedett. Ennek az összegnek egy részét: a hadbavonultak hátralékait az igazgatóság rendezte, ezt a mozgalmat Kemenes-mihályfai Deutsch Antal és Fekete Ignác támogatták jelentős összegekkel. Voltak vállalatok, amelyek fizetésjavítással és drágasági pótlékkal segítettek munkatársaikon, de csak szórványosan.

Az ország világraszóló küzdelmében a sajtó minden tekintetben résztvesz, egyéneiben és intézményeiben, minden áldozat magátólértetendő vállalásában és teljesítésében.

1916-ban hősi halált halt *Gillemot* Ferenc és katonai szolgálatban hunyt el *Schroeder* Béla.

A Nyugdíjintézet változatlanul igyekezett ama tagjainak



díjfizetését megkönnyíteni, akiket a haza védelmére katonai szolgálatra szólított és azokét is, akiket a háború anyagilag sújtott.

A társadalom a zivataros időkben sem tagadta meg érdeklődését a Nyugdíjintézettől, az adományok összege 1916-ban például 155.730.58 koronára rúg.

Az Intézet már betöltötte harmincötödik évét.

Harmincötévi bevételeiről és kiadásairól a következő kimutatás számol be:

Befolyt ez idő alatt:

a közönség adományaiból . . . . .	2,025.692 K 77 f,
a hírlapírói tagok befizetéseiből . . . . .	1,018.509 „ 92 „
készpénzünk és értékpapírjaink kamatjöve-	
delméből . . . . .	1,733.732 „ 73 „
házunk házbérjövödelméből . . . . .	809.334 „ 92 „
Összesen	5,584.270 K 39 f.

Állandóan emelkedtek ezzel szemben kiadásaink is. Kifizettünk fennállásunk óta:

temetkezési járulékot . . . . .	28.400 K — f-t,
rokkantsági járulékot . . . . .	106.602 „ 60 „
a nyugdíjba lépett tagoknak nyugdíjat .	504.000 „ — „
özvegyi, nyugdíjat és évjáradékot . . .	427.075 „ — „
árvak nevelésére járulékot . . . . .	107.300 „ — „
összesen	1,173.377 K 60 f-t.

Ismételten visszatérő jelentés, hogy a jövedelmek jelentékeny részét emésztí fel az az összeg, amellyel a tagok befizetésén felül még fedezetlen matematikai díjaikat pótolja az Intézet. Az Intézet pótlása állandóan meghaladta a tagok befizetésének összegét, sőt nem egy esztendőben több volt a befizetés kétszeresénél is.

A házbérjövödelmi kimutatás szerint

az intézeti ház bruttó-jövödelme volt 1916-ban	59.040 K 02 f,
a kiadások az év folyamán (adó, illeték- egyenérték, stb.) . . . . .	25.427 „ 14 „
s így . . . . .	33.602 K 88 f



volt az intézeti ház tiszta jövedelme, mely a befektetett 646.000 K tőke 5.2%-os kamatozásának felel meg.

Az időknek megfelelő külön tétel az évi jelentésben a Hadisegélyezési számla kezelése.

Érdemesnek és érdekesnek tartjuk ideidézni az erre vonatkozó kimutatást:

	Bevétel	Kiadás
Maradvány-áthozat az 1915. évből	870 K 50 f.	
A Budapesti Ujságírók Egyesülete adománya . . . . .	200 „ — „	
A Hadi Termény Részvénytársaság adománya . . . . .	5.000 „ — „	
Egyéb beérkezett adományok . .	3.686 „ 58 „	
Segélyekért hátralékos tagtársainknak . . . . .		8.854 K 46 f.
Maradvány-átvitel az 1917. évre .		902 „ 62 „
	9.757 K 08 f.	9.757 K 08 f.

A válságos idők csakhamar a nyugdíj felemelésére irányuló törekvésekben is kifejezést nyernek. Az igazgatóság nehezen határozza el magát a nyugdíj felemelésére irányuló javaslatokra. „De meg kellett cselekednünk éppen az adott háborús helyzetben és azért is, mert a pénz vásárlóereje a háború befejezése után is majd csak lassan emelkedik.“ A Nyugdíjintézet igazgatósága tisztában van azzal, hogy a nyugdíjak felemelésére vonatkozó indítványok végrehajtása nemcsak az összes rendkívüli tartalékokat, de az Intézet általános tartalékait is felemészti. Az Intézet rendkívül nagy terhet vállalt; de abban a reményben, hogy a vezetőség buzgalma és a közönség korábbi áldozatkészsége lehetővé teszi, hogy kötelezettségeinek fizetőképessége megrendülése nélkül ezentúl is eleget tehet. A reformok lényege a következő volna:

I. Az első osztály évi nyugdíjának 100 koronával való felemelése. „Mondja ki a közgyűlés, hogy az alapszabályok 69. §-át akkép módosítja, hogy az abban feltüntetett 2.400 koronát évi 2.800 koronában állapítja meg, az alapszabályok 66. §-ának második bekezdését pedig azzal egészíti ki, hogy az



1918. évi június hó 1-e után belépett tagok a díjakat az I. nyugdíjosztály C) táblázata alapján fizetik."

II. A második osztály (özvegyek) évi nyugdíjának 400 koronával való felemelése. „Mondja ki a közgyűlés, hogy az alapszabályok 71. §-át akképpen módosítja, hogy az abban feltüntetett 2.400 koronát évi 2.800 koronában állapítja meg. A közgyűlésnek erre vonatkozó határozata 1918 július 1-től lép érvénybe. A most felemelt nyugdíj visszamenőleg is érvényes azoknak az özvegyeknek javára, akiknek férje a most folyó világháborúban a harctéren hősi halált halt."

III. A harmadik osztály (árvák neveltetése) járulékának a kétszeresére való felemelése. „Mondja ki a közgyűlés, hogy az alapszabályok 72. §-ának harmadik bekezdését akképp módosítja, hogy a 72. §. említett bekezdésében kitüntetett összegeket a kétszeresére emeli fel. A határozat 1918 január 1-én lép életbe. Az emelés érvénye visszamenőleg is kiterjed azokra az árvákra, akiknek apja a most folyó világháborúban a harctéren hősi halált halt."

Intézetünk matematikai tanácsadójának számításai szerint, a tagállományt 1918 január 1-én tekintetbe véve, szükséges a felemeléshez:

I. osztálynál . . . . .	351.404 K 64 f,
II. osztálynál . . . . .	368.151 „ 80 „
III. osztálynál . . . . .	16.547 „ 27 „
összesen	736.103 K 71 f.

Ezzel szemben rendelkezésre áll az I., II. és III.

osztály külön tartaléka . . . . .	313.770 K 71 f,
az 1917. évi felesleg . . . . .	272.682 „ 96 „
az általános tartalékalap . . . . .	195.251 „ 48 „
összesen	781.705 K 15 f.

Tekintetbe veendő még azok a tagok, akik 1918 január 1-től május végéig léptek be.

A világháború még a forrpontján van: négy égtájon a leg súlyosabb harcok.

Az igazgatóság kiegészíteni kéri az alapszabályokat oly szakasszal, hogy a világháborúban hadbavonult tagok kato-



náskodásának ideje, amit a fronton töltöttek, a nyugdíjba kétszeresen számíttassék be.

A nyugdíjintézet vagyona a viharos 1917. évben 956.640 K 52 fillér felesleggel zárul.

Még egy fontos és messzire kiható esemény zajlik le 1917 során a Nyugdíjintézet életében. Az intézeti házat eladják.

Errevonatkozólag az évi jelentés a következőket mondja:

„Az intézeti házat, amelyet Intézetünk építtetett és amelyet 1890. évi augusztus hó 1-én vettünk használatba, sikerült előnyösen értékesíteni. A vevő 1917. évi május hó 1-én lépett a ház birtokába és az addigi jövedelmek kimutatását külön mutatjuk ki. A ház eladás következtében elért érték-többlet 350.000 K, amely nyereség- és veszteségszámlánkon bevételként szerepel.“

A ház eladásából befolyt összeget, kb. egymillió koronát hadikölcsönbe fektették.

Az igazgatóság-kezelt alapok sorában az 1915. év óta helyet foglal *Andrássy* Dénes gróf hagyatéka, amelyre nézve, mint az 1917-es jelentés mondja: teljes átvétele iránt az Intézet megtette a szükséges intézkedést.

Most tragikus szünet következik a közgyűlésekben és jelentésekben. Az összeomlás tragédiájának sorozatai következnek s a világtörténet véres zivatara, a sok történelmi érték mellett, eltemeti a Nyugdíjintézetet is, amelyet annyi küszködés, annyi odaadó fáradság, a társadalomnak akkora áldozatkészsége, a szegény magyar ujságírónak olyan önfeláldozó lelkesedése épített „a kivénült ujságíró utolsó mentsvárává“. Magától értetődik, hogy az ujságíró existenciája is falevélként repül a viharban, amely annyi mindent sodor magával, az ujságíró egész lelkével összenőtt a közüggyel. Ami magát a Nyugdíjintézetet illeti, az maga is része a magyar nép egyetemes közügyének s egész pályájában elvegyül a nemzet életével.

1920 májusában ült össze a Magyarországi Hirlapírók Nyugdíjintézetének harmincnyolcadik és harminckilencedik rendes közgyűlése, amelyen egyszerre terjesztették elő az 1918. és 1919. évi számadásokat.

A jelentésre még rádobja árnyékát a közelmúlt, a még ele-



venen sajtó nemzeti szerencsétlenség, bár itt is átüt a katasztrófák mélységeiből felemelkedő országnak az a bizakodó reménysége, amely az újjáépítés nagy művének lendületét vezeti.

A magyarságnak nehéz időkben mindig megnyilvánuló életösztöne Horthy Miklóst állította az állami élet élére. A jogfolytonosság helyreállt, gróf Teleki Pál első kormánya megkezdte a belső rend helyreállítását, majd gróf Bethlen István végét vetette a forradalmi szellemnek. Az ország szenvedte a trianoni tragédia szörnyű csapásait, de a nemzet makacs életösztöne semmit sem csökkent s a forradalmi kilengések megszűnte után mindenki munkához látott abban a reményben, hogy az országhatárokat a legelső történeti pillanatban megváltoztatjuk. Horthy Miklós kormányzó személyében a nemzet megtalálta azt a férfiút, akiben egyesültek a nehéz időkben kíváncsú államfői tulajdonságok: a hit, a lelkiismeretesség, a lelki nyugalom és az alkotmánytisztelet.

A jelentés, bár két esztendő anyagát foglalja össze, igen szűkszavú. „A viszonyok arra készítetnek, hogy eddigi szokásainktól eltérően csak a legszükségesebb adatok közlésére szorítkozzunk és a részletek tekintetében kimutatásainkra utalunk.“ A jelentés első szavaiban elbúcsúztatja azt elhunyt tagtársakat, majd ismerteti a befolyt adományokat. „1918-ban — mondja a jelentés — az Intézet még nagy mértékben élvezte a közönség áldozatkészségét, a következő évben az adományozók száma és adományaik összege erősen megcsappant, ami az ismert viszonyok következménye és magyarázatra nem szorul.“

A lezajlott eseményeket súlyosan sínyli a Nyugdíjintézet. A mérleg veszteséges. Az erre vonatkozó jelentés így szól: „Sajnos, állampapírjaink és Budapest-fővárosi kölcsönkötvényeink be nem váltható szelvényei és az értékpapírok csökkenése következtében 609.912 K 60 f.-t kellett zárószámadásainkban leírásba hozni és mérlegünk, Intézetünk fennállása óta első ízben, az 1919. évben 634.358 K 28 f. veszteséggel zárult.“ Annak a reménynek fénye kíséri azt az árnyat, amely e számjegyekben a helyzetre borul, hogy ez a sötét helyzet megjavul.

A történelmi háttérnek részletezése talán szükségtelen.



Mindössze kétévtizedes messzességében vannak az események, melyek jóformán kifejeződnek mindazoknak az életrajzában, akik már akkor ujságot írtak, sőt mindenkiében, aki már akkor élt. Az események a nagyvilágban és az ország belső életében játszódtak le. Láttuk, mint alakult át a békés élet háborús életté, miként söpört végig a fergeteg a földkerekségen jóformán minden tűzhelyen. A magyar nemzet nagy erőfeszítései már a világtörténeleméi. Nagy-Magyarországból, amely a háborúba indult, Csonka-Magyarország került ki az összeomlásból, az összeomlás a nemzet épületének évszázados állványait ragadta magával a mélységbe. A sajtóra, amely oly általánosan méltatott hivatást töltött be a háborúelőtti Magyarországon és a háború alatt is a szenvedések enyhítésében, most, az újjáépítés korszakában is rendkívül nagy hivatás várt. De mint a magyar élet egyéb területén, a sajtóban is súlyosan hatnak a csapások, amelyek az országot érték. De a sajtó példát akart adni arra, hogy a magyar élet régi méreteit a szomorúra változott viszonyok között is megóvjá és ez kifejeződik belső életében, főleg a Nyugdíjintézettel kapcsolatban, amely az átélt megrázkódtatások után még többje lett az ujságírók világának, mint azelőtt volt. A sajtó odaadással szolgálja az újjáépítés nagy munkáját minden téren, de a saját belső életének területén, a Nyugdíjintézet fejlesztésében mint ha fogyatékos volna ez a lendület.

Így ért el a Nyugdíjintézet fennállásának negyvenedik esztendejéhez. Nem a régi nagy jubileumok joggal optimista hangulatát leheli a negyvenedik közgyűlés elé kerülő jelentés. A régi jubiláris ünnepeknek még a visszfénye is alig mutatkozik.

„Az Intézet most lép fennállásának negyvenedik esztendejébe. A jubileum alkalmát azzal óhajtanók emlékeztetéssé tenni, hogy az Intézet anyagi viszonyain javítsunk. A nyugdíj ma is még oly csekély, hogy a békeviszonyokkal sem arányos. Azóta pedig a világháború rettenetes ártásait szenvedjük. A nyugdíjak elenyészően csekély volta időszerűvé tette a nyugdíjpótló kérdését is, amelynek létesítésére most folyik a szervezés munkája.” Hogy az adott helyzeten némileg segítsenek, az igazgatóság pótlékban részesíti azokat az özvegyeket és

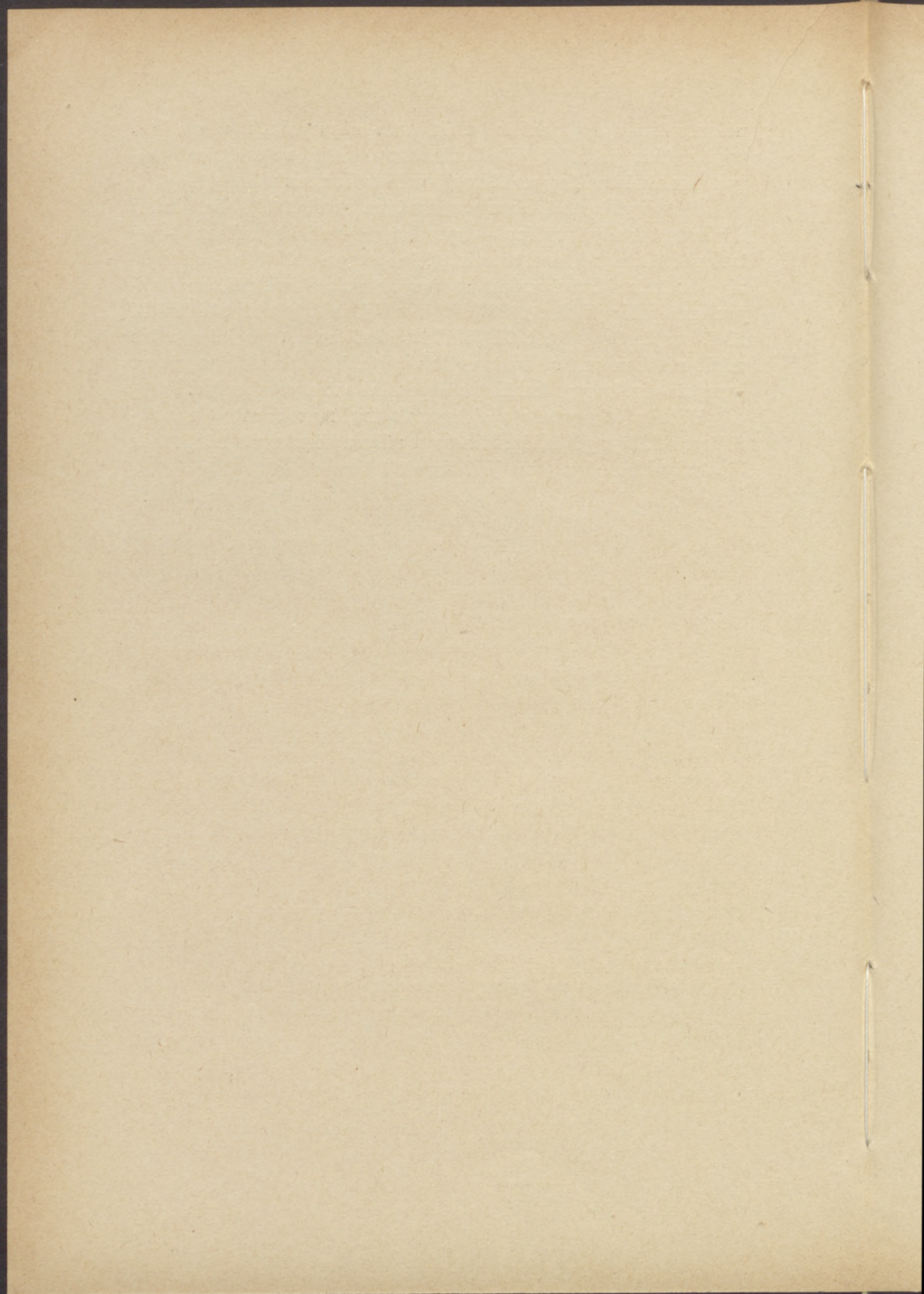


néhány férfinyugdíjast is, akik arra rászorultak. Az ebbeli anyagi támogatásért köszönetet mondanak az amerikai magyaroknak és a Magyar Általános Hitelbanknak.

A nyugdíjosztályok zárszámadása szerint 1920-ban mind a három osztály kezelése — igaz, hogy romló koronában — felesleget tüntet fel, ami annak a jele, hogy a valóságos rokkantsági és halandósági arány kedvezőbb volt a számítások alapjául szolgálónak. Az 1920. év számlájára áthozott 634.358 K 28 f. veszteség 445.993 K 76 fillérre csökkent. A reménykedés tehát részben valóra vált és ebből újabb biztatást merít az igazgatóság, hogy sikerül majd pótolni ezt a veszteséget is.

Kétség és remény váltakoznak tehát ezekben az esztendőkből. A Nyugdíjintézet nagyon súlyos viszonyok között, de bizakodva keresi a jobb jövő útjait.







## VII.

### A Nyugdíjintézet újjászervezése (1927—1928)

Kétség és remény közt indult meg a munka, de az események a reményekből nagyon keveset váltottak be. Az újságírók szívósan küzdenek Intézetük megújhódásáért, de a sok erőfeszítés megtörik a viszonyokon. Még a nyugdíjak emelésével is megpróbálkoznak. 1923 január 1-től kezdve a korona teljes elértéktelenedését már nem lehetett feltartóztatni, „s az általunk kifizethető összegek egyenlők voltak a semmivel, nyugdíjasaink és özvegyeink járandósága papírkoronában alig fedezte a villamosjegy árát, a bizonytalan gazdasági helyzet miatt nem is gondolhattunk az Intézet rekonstruálására“. De az újságírók nem adták fel a reményt. Most még egy kísérlet történt. Felajánlották fizetésük egy százalékát az aggok, özvegyek és árvák segélyezésére. Közben a Nyugdíjintézet társadalmi akciók révén is igyekszik a megfelelő anyagi erőforrásokat biztosítani erre a célra. De bizonyult, hogy az ideig-óráig való segítségek nem lehetnek eredményesek és alapos újjászervezésre van szükség.

Most már lassanként az általános viszonyok is megjavultak, a közgazdasági élet erőteljesen konszolidálódott, a pénz értéke a Bethlen-kormány szanálási műveletével állandósult; a politikai helyzet megszilárdult, a vállalkozás felélénkült. Terv, terv után, kísérlet, kísérlet után következik, míg végre 1927 május havában az igazgatóság Zimmer Ferencet és Salusinszky Imrét megbízta a Nyugdíjintézetet újjá-



szervező javaslat előkészítésével. Salusinszky Imre elnökletével bizottság alakult, amelyben résztvettek Zimmer Ferenc, Lenkey Gusztáv, Rákosi Gyula, Walikovszky Károly, az Újságírók Kórház- és Szanatórium-Egyesületének igazgatója. Megint visszatért az a törekvés, hogy az új újságíró-nemzedéket mennél nagyobb mértékben meg kell hódítani a Nyugdíjintézetben való részvétel számára, de a szanáló bizottság állandóan rámutatott arra, hogy csak akkor lehet az ifjabb nemzedék támogatására számítani, ha az Intézet bebizonyítja azt, hogy a régi igényjogosult tagokkal, az özvegyekkel és árvákkal szemben teljesíti kötelességét.

Fáradhatatlanul folyik az új tagok toborzása, de ezzel párhuzamosan az új alapszabályok előkészítésével kapcsolatos matematikai számítások munkája is. E tekintetben az évi jelentés kiemeli Fekete Ignác alelnök, Zimmer Ferenc, Frisch Ferenc és Szőnyi Sándor dr. matematikus munkásságát; a munka kettős irányú volt, egyfelől a régi igényjogosultak ügyét kell rendezni, másfelől megfelelő bázis teremtetendő az új tagok számára.

Az intézet a maga működését csak úgy tudta megindítani, hogy megváltoztatta eddigi egész struktúráját, megszüntette az eddigi három nyugdíjosztályt, amely a legényembereket, házasokat és családapákat egymástól eltérő biztosítódíj fizetésére kötelezte s ehelyett egységes tagdíjjárulékot állapított meg. Viszont kénytelen volt eltérni a régebbi gyakorlattól, amely szerint az özvegyek — akár huszonötévesek, akár hetvenévesek, akár egy napig volt az uruk a nyugdíjintézet tagja, akár harminc évig — mind egyforma nyugdíjban részesültek s ehelyett az özvegyi nyugdíj nagyságát az elhunyt férj tagsági éveinek száma szerint állapítja meg. A biztosítási határidőt az eddigi harminc évről negyven évre emelték fel.

Az intézet szanálását előkészítő bizottság hosszas és alapos matematikai számításokat végzett, illetőleg végeztetett, mekkora taglétszám mellett indítható meg újra az intézet működése. A szakértő matematikus 400-ban állapította meg ezt a számot. A kibocsátott kérdőívekre a régi tagok közül 216 nyilatkozott hajlandónak a kivetendő tagdíjjárulék pon-



tos fizetésére, új tagul pedig 248 hírlapíró jelentkezett, úgy-hogy az utóbbiak felvétele után, ami az alapszabályokban elő-írt bizonyos formalitásokhoz van kötve, a szükséges taglét-szám meglett.

Az új helyzet a jogok és kötelezettségek terén most már a következőkép alakul:

Az intézet valamennyi tagja köteles negyven éven át havi 20 pengő tagdíjat fizetni. Ezzel szemben negyven évi tagság után havi 200 pengő nyugdíjra tarthat igényt. Aki idő előtt munkaképtelenné válik, tízévi tagság után a teljes nyugdíj 40%-át, vagyis havi 80 pengőt kap. A rokkantsági járadék a befizetett évek után évről-évre 2%-kal növekedik, azaz, ha a tag 11 évi tagság után válik munkaképtelenné, 42%-ot, vagyis havi 84 pengőt, 12 évi tagság után 44%-ot, vagyis havi 88 pengőt kap és így tovább. Az özvegyi nyugdíj a férj nyugdíjának 70%-a, ha pedig a férj a nyugdíjképes korhatár elérése előtt hal meg, a tagsági éveknek megfelelő rokkant-sági járadék 70%-a. Ugyanennyit kap a rokkanttá nyilvání-tott tag özvegye is. Rokkantsági járadék azonban csak akkor igényelhető, ha a tag legalább tíz évig fizette a tagdíjat, vi-szont az özvegyek számára az esetben is megállapítanak nyugdíjat, ha elhunyt férje tíz évnél rövidebb ideig volt az intézet tagja. Ez esetben az özvegy, tekintet nélkül elhunyt férje tagsági éveinek számára, mindenképpen havi 50 pengő nyugdíjat kap. Az árvák neveltetési járuléka, amíg anyjuk él, havi 20 pengő, ha mindkét szülő meghalt, havi 40 pengő. Az özvegy és az árvák együttes járuléka havi 160 pengőnél, illetve, ha az elhunyt férj és apa tíz évnél rövidebb ideig volt az intézet tagja, 80 pengőnél több nem lehet.

A nyugdíj, illetve rokkantsági járadék, valamint az öz-vegyi nyugdíj a tagok tagsági évei számának megfelelően, tehát a következő:

Évek száma	Rokkantsági járadék pengő	Özvegyi nyugdíj pengő
1—9	—.—	50.—
10	80.—	56.—
11	84.—	58.80
12	88.—	61.60



Évek száma	Rokkantsági járadék pengő	Özvegyi nyugdíj pengő
13	92.—	64.40
14	96.—	67.20
15	100.—	70.—
16	104.—	72.80
17	108.—	75.60
18	112.—	78.40
19	116.—	81.20
20	120.—	84.—
21	124.—	86.80
22	128.—	89.60
23	132.—	92.40
24	136.—	95.20
25	140.—	98.—
26	144.—	100.80
27	148.—	103.60
28	152.—	106.40
29	156.—	109.20
30	160.—	112.—
31	164.—	114.80
32	168.—	117.60
33	172.—	120.40
34	176.—	123.20
35	180.—	126.—
36	184.—	128.80
37	188.—	131.60
38	192.—	134.40
39	196.—	137.20
40	200.—	140.—

Nagy gondot okozott a szanáló bizottságnak, miképen hidalja át ezt az ellentétet, amely abból származott, hogy a régi alapszabályok szerint harmincévi tagság után járt a nyugdíj, míg a szanálási terv szerint negyven esztendeig kell a tagdíjat befizetni. Mi történjék tehát azokkal a tagokkal, akik a régi alapszabályok szerint már harminc évnél hosszabb ideje tagjai ugyan az intézetnek, de díjjárulékot természetesen



nem negyven, hanem csak harminc, sőt egyesek csak húsz esztendeig fizették? Kétféle megoldási terv merült fel. Az egyik szerint mindazok a tagok, számszerint harmincöten, akik már harminc éve tagjai a Nyugdíjintézetnek, kaptak volna azonnal havi 100 pengőt. A másik megoldás szerint a szanálási tervnek az a generális szabálya, hogy csak negyvenévi tagság után jár nyugdíj, áll mindenkire. Aki negyven évnél rövidebb ideje tagja az intézetnek és még nem részesül nyugdíjjáradékban, köteles tagdíjat továbbra is fizetni, amíg tagsági éveinek száma el nem éri a negyvenet s akkor befizetéses éveinek száma szerint állapítandó meg a nyugdíjösszeg. Aki már ezidőszerint is túl van a negyvenévi tagságon, ugyanilyen elbánásban részesül, vagyis ha harminc évig fizetett díjjárulékot, havi 160 pengő nyugdíjat kap, ha csak húsz évig fizetett, havi 120 pengőt. Ez a megoldás sokkal igazságosabbnak látszott, nem vezetett olyan anomáliákra, mint az első terv, s a magánnyugdíjintézetek törvényes felügyeleti hatóságának helyeslésével is találkozott. Ilyen körülmények között ez a második megoldási terv emelkedett érvényre, amely a rendelkezés által érintett tagok özvegyei számára is nagyobb előnyöket biztosít. A kétféle megoldási terv részletei:

Név	Tagsági évek száma	Díjfizető évek száma	Első megoldás			Második megoldás		
A	46	20	azonnal	havi	100 P	azonnal	havi	120 P
A <sub>1</sub>	46	20	"	"	100 "	"	"	120 "
A <sub>2</sub>	46	20	"	"	100 "	"	"	120 "
A <sub>3</sub>	46	20	"	"	100 "	"	"	120 "
B	46	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>1</sub>	46	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>2</sub>	46	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>3</sub>	46	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>4</sub>	46	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>5</sub>	45	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>6</sub>	45	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>7</sub>	43	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>8</sub>	43	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>9</sub>	43	30	"	"	100 "	"	"	160 "
B <sub>10</sub>	41	30	"	"	100 "	"	"	160 "



Név	Tagsági évek száma	Díjfizető évek száma	Első megoldás		Második megoldás	
B <sub>11</sub>	40	30	azonnal havi	100 P	azonnal havi	160 P
C	39	30	" "	100 "	1 év múlva "	164 "
C <sub>1</sub>	39	30	" "	100 "	1 " " "	164 "
D	38	30	" "	100 "	2 " " "	168 "
D <sub>1</sub>	38	30	" "	100 "	2 " " "	168 "
D <sub>2</sub>	38	30	" "	100 "	2 " " "	168 "
D <sub>3</sub>	38	30	" "	100 "	2 " " "	168 "
D <sub>4</sub>	38	30	" "	100 "	2 " " "	168 "
E	35	30	" "	100 "	5 " " "	180 "
E <sub>1</sub>	35	30	" "	100 "	5 " " "	180 "
F	34	30	" "	100 "	6 " " "	184 "
G	33	30	" "	100 "	7 " " "	188 "
H	32	30	" "	100 "	8 " " "	192 "
H <sub>1</sub>	32	30	" "	100 "	8 " " "	192 "
H <sub>2</sub>	32	30	" "	100 "	8 " " "	192 "
H <sub>3</sub>	32	30	" "	100 "	8 " " "	192 "
H <sub>4</sub>	32	30	" "	100 "	8 " " "	192 "
H <sub>5</sub>	32	30	" "	100 "	8 " " "	192 "
H <sub>6</sub>	32	30	" "	100 "	8 " " "	192 "
J	30	30	" "	100 "	10 " " "	200 "

A Nyugdíjintézet új szervezete szerint mindenki kérheti az intézetbe való felvételét, aki elérte huszadik életévét s legalább három év óta hivatásos hírlapíró. Felső korhatárként a belépésre a 45. életévet állapították meg, hogy azonban a jelenlegi hírlapírótársadalom a maga egészében bekerülhessen a nyugdíjintézetbe, a felső korhatár betartásától a legkésőbb 1927. december 31-ig jelentkező tagoknál eltekintenek.

Míg az Intézetnek ilyen nagy módszertani átalakulása folyik, személyi téren is változások állanak be. *Hoitsy Pál*, az Intézetnek 1907—1914 között alelnöke, majd 1914 óta elnöke, mandátuma lejártával, öreg korára és betegségére való hivatkozással, nem kívánta azt továbbé vállalni.

*Hoitsy Pál*ban a Nyugdíjintézetnek egy nagy és régi erőtevézője vonul vissza, akinek neve az egész magyar közéletben fényesen cseng. A legfinomabb szellemek közé tartozott, azonkívül, hogy elegáns és erőteljes tollú publicista, kiváló és rendkívül sokoldalú természettudós is, a világháború előtti Magyarország politikai életében mint képviselő is előkelő, te-



kintélyes szerepet vitt, a függetlenségi és negyvennyolcas pártnak egyik legkiemelkedőbb alakja, akinek szavai, mint tolla is, nagy súllyal estek latba.

Iránta való tiszteletből nem töltik be mindjárt az elnöki állást, őt magát az Intézet tiszteletbeli elnökévé, alelnöktársait, Bródy Lajost és Fekete Ignácot pedig tiszteletbeli tagokká választják.

Az új elnökség tagjai: Lenkey Gusztáv, mindaddig az Intézet titkárja, továbbá Zimmer Ferenc. Miután Lenkey Gusztáv az elnökség tagja lett, be kellett tölteni a titkári állást; Walikovszky Károllyal töltik be.

De az elnöki szék épp az Intézet újjászervezése miatt nem maradhatott sokáig betöltetlen; 1927 december 8-án zajlik le az elnökválasztó rendkívüli közgyűlés, ünnepélyes külsőségek közt.

Uj elnökül Vass József népjóléti minisztert kéri fel; a közgyűlésen előbb tiszteleti taggá, majd óriási lelkesedéssel elnökké választják.

Ez a közgyűlés választja meg az újonnan megszervezett vezérőtanács tagjait. A vezérőtanács: *Berzeviczy* Albert, *Esterházy* Pál herceg, *Chorin* Ferenc, *Hadik* János gróf, *Hegedüs* Lóránd, *Hoitsy* Pál, *Kornfeld* Móríc báró, *Krausz* Simon, *Rákosi* Jenő, *Ripka* Ferenc, *Sipőcz* Jenő, *Scitovszky* Tibor.

Az új elnököt Lenkey Gusztáv üdvözli és beszédében többek közt ezt mondja:

„Nem leplezzük, hogy Nagyméltóságod súlyos viszonyok közt veszi át e tisztséget és nehéz feladatot vállal. A világháború Intézetünket tönkretette s most ahhoz a ponthoz jutottunk, hogy Nagyméltóságod bölcs vezetésével újrakezdhettük építését.“

Az új elnök nagyobb beszéddel foglalja el az elnöki széket, amely többek közt a következőket tartalmazta:

— Amikor a háború előtt talán két esztendővel arról tanácskoztunk egy katolikus körben, hogy kellene valamiféle intézményt teremteni, amely alkalmas legyen arra, hogy az akkor már növekvőnek jelzett nyomor ellen gátat tudjon emelni, boldogult prímásunk, Csernoch János Őeminenciája



megadta a jelmondatot rendkívül találékonyan, amikor a szentírásból kiválasztotta azt a mondatot: Habe curam illius. Ezt nagyon precíz magyarsággal ezzel a két szóval fordította mindjárt le: Viseld gondját! Ebben a két szóban tulajdonképpen nagy társadalmi gondolat rejtőzik. Mert hiszen mióta szétdifferenciálódott a társadalom gazdaságilag is és sok minden más vonatkozásban is, viszonyítva a régi és patriarchális berendezésű társadalomhoz, azóta mindig erősebben domborodik ki az a gondolat, hogy azok az elemek, amelyek az élet vizein hajókáznak, a társadalom nagy munkájában is résztvesznek, amelyek teremtő vagy termelő munkát adnak magának a társadalomnak, amelyek nincsenek többé semmiféle rendi kerettel védve arra az eshetőségre és időre, amikor kidőlnek a termelő és teremtő munkából, önmaguknak kell a kereteiket megteremteniök, amelyekbe visszavonulhatnak akkor, amikor ez az esemény elkövetkezik. Így merült fel a társadalom biztosításának, a társadalmi gondoskodásnak a gondolata, amely egészen tévesen jeleztetik a szociális karitász imperiumába tartozó valaminek.

— Nem akarok programot adni mint elnök, de szerettem volna szétnyitni lelkem kárpitját egy kevésbé, hogy beletekinthessenek Önök, minő érzésekkel, minő gondolatokkal, elhatározásokkal foglalom el ennek az intézménynek reám nézve megtisztelő méltóságát, az elnöki széket. Nem tudom, sikerült-e ez, de kijelenthetem, hogy sohasem fogok megfeledezni azokról a szavakról, amelyeket itt mondtam és nem fogok megfeledezni sohasem arról a lelkes fogadtatásról, amely a Tekintetes közgyűlés magaviseletében megnyilvánult; azokról az érzésekről, amelyeket a szemeken keresztül láthatok a közgyűlés tagjainak lelkében, mert tulajdonképpen ez adja nekem az erősséget. Önmagamban gyenge vagyok és gyenge volnék a feladatok elvégzésére, de ha azt a sok megértést, amely elősugárzik, hogy úgy mondjam, előmuzsikál a közgyűlés tagjainak szeméből, vagyis lelkéből, mind figyelembe veszem, akkor erősnek érzem magam. Így tudjuk azután együttes erővel megvalósítani azt a gyönyörű gondolatot, amelyet voltam bátor említeni. Gondját fogjuk majd viselni mindazoknak, akik arra rászorulnak.



*Hoitsy* Pál volt elnök beszélt ezután:

— Amikor közel ötven évvel ezelőtt intézetünket megalapítottuk, első gondunk az özvegyekre irányult; ujságíróknak nem adtunk nyugdíjat, csak harminc évi tagság után, az özvegynek azonban abban a pillanatban, amikor férje meghalt. A mi ügyünk a nemzet ügye is. Amikor a nemzet és a társadalom az ujságíróról gondoskodik, tulajdonképpen nagy nemzeti feladatot tölt be. Lehetnek jó ujságírók és rossz ujságírók — én ugyan csak jó és becsületes ujságírókat ismerek s nem érintkeztem az ujságíró társadalomnak oly tagjával, mely kivetni való, hanem csak hazafias érzésű ujságírókról tudok — de azért vannak jobb és rosszabb ujságírók, vannak, akik visszaélnék azzal a nagy fegyverrel, mely nekik adatott. De tudtuk és tudjuk emellett azt is, hogy minél biztosabbá tesszük az ujságíró egzisztenciáját és minél jobban gondoskodunk arról, hogy öregkorára ne kelljen koldusbotot vennie kezébe, annál nagyobb odaadással tölti be hivatását. Nekem nagy örööm a mai nap, amely fordulót jelent. Nemrég, még csak hónapokkal ezelőtt, szomorúan néztem ennek az intézetnek jövője elé. Nem estem kétségbe, de tudtam, hogy mindent újból kell kezdeni, hogy csak hosszú évek múlva leszünk abban a helyzetben, hogy gondoskodhassunk tagjainkról.

*Sipőcz* Jenő polgármester többek között ezeket mondotta:

— Önök a holnapnak is dolgoznak, de a tragikum az, hogy amíg másoknál megvan a munka eredménye esetleg látható alkotásban, önök a legnagyobb önzetlenséggel dolgoznak, nevük esetleg észrevétlen marad és sohasem kerül feljegyzésre. Önök sokszor nagy férfiakat csinálnak a közvélemény ereje által, de önzetlen és névtelen katonái maradnak a magyar közéletnek. Ha a hírlapirodalmat ily módon nem tisztán a ma munkájaként fogjuk fel, hanem úgy, hogy a holnapnak dolgozik, sub specie aeternitatis, akkor az ilyen irodalommal szemben igen nagyok a kívánságaink, vágyaink és követeléseink.

— Engedjék meg, hogy én egyszer egy évben, vagy talán egy hosszabb korszak alatt konkretizáljam ezeket a vágyakat, ugyanakkor, amikor önök úgyszólván nap-nap után teszik ezt a közigazgatással szemben. Nagy mértékkel mérek. Sokan azt mondják, hogy a sajtónak azt a kort kell visszatükröznie,



amelyben él, s ha e kornak hibái vannak, úgy ez megmutatkozik a maga sajtójában is. Ha a közélet eléri azt a színvonalat, amelyet elért, akkor minden rendben van, elég van téve a követelményeknek. Én az ellenkezőjét állítom: a sajtónak felül kell emelkednie a maga korán. A sajtónak nemcsak a híreket kell rögzítenie, hanem nevelnie kell a közvéleményt, útmutatónak, irányítóknak kell lennie, állítom, jobbnak kell lennie a maga koránál. S hogy a sajtó jobb lehessen, mint kora és a maga nagy irányító és nevelő szerepét betölthesse, ehhez követelmények kellenek, amelyek részben a sajtóban, részben pedig kívül állanak. Hogy a kívülálló követelményekkel foglalkozzam először, kijelentem, hogy én az 1848-as törvényeknek szabadságában látom a sajtó eszményét, hogy igazi puritán — és erre nagy súlyt fektetek — magán- és közéletet szabad sajtó nélkül elképzelni nem tudok. A gondolatnak fel kell emelkednie, szárnyalnia kell. Szálljon a gondolat repülőgépen s ne tegyünk rá sok nehezéket, legyen szárnyalása szabad, de ne szálljon a pocsolyák és mocsarak felett, hanem hatalmas íveléssel a leggyönyörűbb ideálok felé.

— Kívánságunk a sajtóval szemben az, hogy legyen független, hogy mindig a közérdeket tartsa szem előtt és sohase álljon magánérdekek szolgálatában.

A közgyűlést bankett követte a Gellért-szállóban, amelyen a közélet számos vezetőtényezője vett részt s amelyen több nagy beszéd hangzott el. Először a magyar ujságírás agg fejedelme: Rákosi Jenő üdvözölte az új elnököt; majd Ripka Ferenc főpolgármester méltatta lelkesen az ujságírók munkáját, utána Vass József szólalt fel s többek közt a következőket mondta:

... A magyar ujságírórendnek nagy érdeke, hogy nyugdíjasai, megrokkantjai, özvegyei és árvái ne legyenek kénytelenek az alamizsnás Szent János ajtajához járulni; ne legyenek lézengő ritterjei a magyar gazdasági életnek azok, akik még dolgozni tudnának a magyar gondolat kitermelésében, de nem tudnak elhelyezkedni és kedvüket veszítve elhervadnak alkotó tehetségük legszebb korszakában. Ha a magyar társadalom magáénak tekinti a magyar ujságírást, ha magáénak



tudja tekinteni a magyar ujságíró nagy, eminens érdekét, úgy azt kellene mondanom, hogy akkor a magyar társadalom egysege épül ki azon a réven, hogy kiterjeszti karjait és magához ölel oly intézményeket, rendeket és érdekeket, amelyek magának a magyar nemzetnek értékei és jövőjének munkásai. Ezért említettem én, hogy az ujságírórendnek nyugdíjintézménye nem lehet a szociális karitás alapján berendezett intézmény, hanem feltétlenül ki kell emelkednie a szociális keretek közül és olyan valaminek kell lennie, amely fundamentumot, majdnem azt mondanám, függetlenséget ad. A függetlenségnek bizonyos érzését adja a magyar ujságíróknak. Tehát nemcsak a magyar ujságírórendnek érdeke és értéke ez az intézmény, hanem éppen azt szeretném megértetni a magyar társadalommal, hogy érdeke és értéke az egész magyar társadalomnak. Ha ezt megértette, úgy ebből az következik, hogy a magyar társadalomnak segítségére kell sietnie ennek az intézménynek, éppen úgy, mint sok más intézménynek is.

\*

Néhány héttel azután, 1928 január 18-án megtartja alakuló ülését a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének vezérő tanácsa.

Az elnök első szavaival gyászos kötelességének tesz eleget: elparentálja Hoitsy Pált, akit — mint említettük — tiszteletbeli elnökké és a vezérő tanács tagjává választott az újjászervezett Intézet annyi régi, nagy, nemes érdeme után.

A vezérő tanács három pontba foglalta össze a legközelebbi teendők programját:

- a kormánysszubsvenció felemelésének kérése;
- a közzgazdasági intézmények hathatós támogatásának megnyerése és
- a hadikölcsönök valorizációja.

Ripka Ferenc főpolgármester indtványára elhatározták, hogy küldöttségileg fordulnak a belügyminiszterhez, oly bizalmas rendelet kiadását kérve, amely a Nyugdíjintézet megerősítésének nemzeti érdekére való tekintettel az Intézet támogatására hívná fel a törvényhatóságokat.

Az ülésből szűkebb bizottságot küldenek ki, a Nyugdíjintézet anyagi megszilárdításának biztosítására, e bizottság



nyomban munkához lát s gyűjtési akciójának eredménye fél-esztendő alatt: P 108.283.63.

\*

Részletesen, látszólag talán túlzott részletességgel ismertettük ennek az esztendőnek eseményeit. De ez az esztendő fordulópontot jelentett az Intézet egész életében és a Nyugdíjintézet életrajzának megírásánál a részleteket az egészhez való jelentőségük aránya szerint kell venni. Márpedig ezzel az évvel született igazán újjá a Nyugdíjintézet, a kényszerű pangás, stagnálás, veszteglés vagy hanyatlás esztendei után ez az év hozta meg azt a várva-várt fordulatot, amely által a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézete ismét történelmének és hivatásának magaslatára ér és alkalmas nagy feladatai teljesítésére. A javulás gyümölcsei már a következő esztendőben érlelődnek.

Az igazgatóság örömmel jelentheti a közgyűlésnek, hogy az Intézet a vállalt kötelezettségeken túlmenően meg tudott felelni hivatásának s megtette az első jelentős lépést a jogok tágitásának útján.

„Tudvalevő dolog, hogy a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete, eltérően valamennyi állami, hatósági és magánnyugdíjintézettől, az özvegy számára egész rendkívüli jogokat biztosít. Nevezetesen, amíg a felsorolt nyugdíjintézetek az özvegy igényjogosultságát csak a tizedik házassági év után ismerik el és azután is csak a férj nyugdíjbázisának 50 százalékát adják, addig intézetünk az özvegyi igényjogosultság megnyílására nem szab korlátot. Egyévi házasság után, tekintet nélkül a férj tagsági éveire, már 25 százalékos nyugdíjra van igénye; tízévi tagság után pedig a férj mindenkori nyugdíjbázisának 70 százalékát biztosítják az özvegynek.

Az első kategóriákba tartozók e szerint 50 pengő nyugdíjat kaptak. Kétségtelen, hogy ez az összeg igen csekély. Gondoskodni kellett tehát arról, hogy ezen segítsünk, anélkül azonban, hogy az eredeti, matematikailag megalapozott konstrukción változtatni kelljen. Azzal a javaslattal léptünk tehát a tavalyi közgyűlés elé, hogy határozza el egy évre az ötvenpengős özvegyi nyugdíjaknak segélyképpen száz pengőre való felemelését.



Annál is inkább megtehettük ezt, mert a vezérőtanács által megindított társadalmi akció eredménye révén erre megvolt a megfelelő fedezet.

Tehát alig egyévi működés után jelentékeny mértékben segíthettünk az özvegyeken, akiknek különleges módon való istápolása tradicionális a nyugdíjintézetben és igazán szép példája az önzetlenségnek és bajtársi szolidaritásnak."

A kötelező öregségi stb. biztosításról szóló törvény életbeléptetésével kapcsolatban az Intézet minden törekvése oda irányult, hogy alapszabályait összhangba hozza a törvénnyel, amely szerint az előírt várakozási idő leteltével és a 65-ik életév betöltésével megnyílik a nyugdíjigény. Ennél a pontnál már körütekintőbben kellett eljárni, mert ha ezt az elvet az egész vonalon alkalmaznák, akkor a járulékok emelése nélkül felborul az eddigi alap. Éppen azért matematikai szakértők véleménye alapján csak azok a tagok részesíthetők öregségi járadékban, akik 65-ik évüket betöltötték és a mindenkori járulékot 30 éven át fizették.

Ezt az igazgatóság az 1928. évi december 28-án tartott ülésén határozta el. A vonatkozó javaslat, amelynek szankcionálását a Közgyűléstől kérte, így szól:

„Az 1928. évi XL. t.-c. 48. §-a értelmében a 65-ik életévét betöltött biztosított öregségi járadékra tarthat igényt. Az ugyane törvény alapján kibocsátott 5601. ME/1928. számú rendelet a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete tagjaira nézve szünetelteti a biztosítási kötelezettséget.

Intézetünk egyöntetűvé kívánja tenni alapszabályaink rendelkezését a törvény határozmányaiival. Minthogy azonban addig is, míg legközelebb egybehívandó közgyűlésünk az alapszabályokat ebben az irányban módosítaná, szükséges, hogy e részben kellően intézkedhessünk, azt a javaslatot terjesztjük a t. Igazgatóság elé, méltóztassék elhatározni, hogy alapszabályaink 41. §-ának rendelkezéseit 1929. évi január hónap 1-től kezdve azokra a rendes tagokra is kiterjeszti, akik 65-ik életévüket betöltötték és mindenkori járulékkukat legalább 30 éven át befizették.

Minthogy az alapszabályok módosítása nélkül ennek az intézkedésnek életbeléptetése csakis karitatív alapon lehetsé-



ges, az igazgatóság egyúttal kijelenti, hogy ezért az eljárásért mindenben vállalja a teljes erkölcsi felelősséget.”

Ezek volnának azok a jelentős intézkedések, amelyek azt mutatják, hogy az intézet vérkeringése egészségesebb és működése lendületesebb.

\*

Az Intézet közgyűlése 1928. január 17-én ünnepélyes kezetek közt zajlott le. Ezen a közgyűlésen változik meg az Intézet neve is, azon túl: Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete. A közgyűlésen az elnök nagyobb beszédet mond:

— Ha sokféleképpen írják is meg a napi eseményeket, ha sokféle szempontból bírálják is el az élen álló férfiakat és történeteket: a nemzet, amikor szeretetével veszi körül őket, ösztönösen érzi, hogy tulajdonképpen a történelem részére dolgoznak és a magyar történelemnek azt a nyers adathalmazát hordják össze, amelyből talán csak késői korok hálás történetírója fogja tudni megállapítani az objektív értékelést és valóságot. A magyar nemzet, a magyar kormány, a gazdasági és kulturális élet élen masírozó férfiak szeretete éppen azért áramlik mintegy ösztönös megérzéssel a magyar ujságírók egyetlen olyan intézménye felé, amely voltaképpen némi megnyugvást hivatott adni abban a hajszamunkában, amelyben az ujságíró felőrli idegeit, életét, azért, hogy szolgálatot tegyen a nemzetnek. Szeretném az öröm piros borát csordítani bele a közgyűlés serlegébe, amikor megállapítom, hogy az a rekonstrukciós munka, amely a nyugdíjintézet újjáalakítására irányul, nagy mértékben sikerült. Hálánk száll azok felé, akik az egyesület élén a csendes alkotómunkát végezték és mindazok felé, akik ragyogó gesztussal siettek ezeknek segítségére.

— Amidőn megnyitom a közgyűlést, a negyvennyolcadikat ennek az intézetnek életében, méltóztassék megengedni, tekintetes közgyűlés, hogy megemlékezzem arról a napról, amely holnap virrad rá a magyar nemzetre, Magyarország kormányzójának születésnapjáról.

— Hat évtized múlt el Őfőméltósága, vitéz Horthy Miklós feje fölött. Ebből a hat évtizedből a legtöbb eltelt munkában, fegyverben. De akár a Burg síma parkettjén élt, akár a ten-



gert járta, hajón, fegyver- és ágyúdörgés között láttuk, biztosan tudjuk, hogy nem szürkült ki lelkéből az a magyar jászkun karakter, amelyet a Horthy-családtól örökölt a Nagy Magyar Alföldön. Magyarország kormányzója nemcsak közjogi szimbólum, nemcsak záróköve a magyar nemzet ideiglenes alkotmányának, hanem azonfelül pregnáns kifejezője a magyar karakternek, a magyar fajiságnak, a magyar jellemnek és a törhetetlen magyar magabízásnak.

Magyarország kormányzója egy szerénységében nobiles gesztussal elhárította magától az ünnepeltetés minden nyilvános formáját hatvanadik születésnapja alkalmával. Ez a nobiles szerény gesztus azonban nem zárhatja el a magyar ujságírórend szívét attól, hogy egy pillanatra oda ne röppenjen feléje és megilletődött lélekkel, a szeretetnek, ragaszkodásnak hullámain küldje feléje azzal az őszinte kívánsággal, a jó Isten áldja meg őt legbensőbb vágyaiban, legízzőbb szeretetében nemzete iránt és engedje meg, hogy valóra válják legszebb álma, amelyet lelkében melenget s valóra váltani iparkodik a magyar nemzet élén.

E közgyűlésén jelentette be gróf Bethlen István miniszterelnök a Kormányzó Ur magas elhatározását az ujságírók jóléti intézményeinek fejedelmi megajándékozásáról:

— A Kormányzó Ur Öfömméltósága, aki a holnapi napon lép életének hetedik decenniumába, felhatalmazott arra, hogy magas elhatározását hozzam a tisztelt közgyűlés tudomására. Öfömméltósága megengedte, hogy a magyar állam felajánlja a visegrádi Latinovits-féle ingatlant az ujságírók jóléti intézményei és pedig elsősorban az Ujságírók Kórház- és Szanatórium Egyesülete és a Magyar Hirlapírók Nyugdíjintézete számára, amelynek működése az előbbivel szorosan összekapcsolódik.

Viharos éljenzés és lelkesült taps hangzott fel a bejelentés nyomán, majd így folytatta a miniszterelnök:

— Amikor ezt mély tisztelettel tudomására hozom a közgyűlésnek, kérem, méltóztassék ezt tudomásul venni. A magam részéről csak azt a kívánságot fűzöm Öfömméltósága nemes elhatározásához, járuljon hozzá ez is ahhoz, hogy a magyar ujságírók azt a nehéz és felelősségteljes munkát, ame-



lyet a magyar közélet és a magyar haza javára végeznek, a jövőben — ha lehet — még sikeresebben, nagyobb odaadással teljesítsék.

A közgyűlés nevében Vass József tolmácsolta háláját Öfőméltósága és a miniszterelnök iránt.

Gróf Bethlen István miniszterelnök ismételten felszólalt a közgyűlésen:

— Minden disztinkció nélkül barátja és támogatója kívánok lenni a sajtónak, a sajtó munkásainak és jóléti intézményeinek egyformán. Igaz, hogy a sajtó politikai elvek és világnézetek szerint csoportosul és a sajtó munkásai, elhelyezkedve a sajtó egyes organumainál, ezeknek bizonyos fokig alárendeltjeivé válnak, de ezen belül mégis a maguk idealizmusát kívánják szolgálni. Azt hiszem, hogy a sajtó munkásai és az aktív politikai szerepet viselő államférfiak munkája között bizonyos hasonlatosság van. Mi sem írhatjuk és mondhatjuk el néha azt, amit saját idealizmusunk kíván. A külpolitikai, pénzügyi, gazdasági lehetőségek korlátokat szabnak az aktív politikus számára is akkor, amikor a közélet terén a maga munkásságát kifejti, a maga idealizmusát szolgálja, de azokon a korlátokon belül, amelyek sajnos adva vannak az élet nehéz körülményei folytán. Én e nehéz körülmények között is azon fáradoztam és fáradozom, hogy a közélet terén szereplő minden faktornak, elsősorban az ujságíróknak, segítségükre siessek.

— Legyenek meggyőződve, tisztelt uraim, hogy azt a segítséget, amelyet a multban nyújtani alkalmunk volt, ha mód lesz rá, a jövőben még fokozottabb mértékben fogjuk nyújtani intézményeik számára.

A Nyugdíjintézet küldöttségileg jelent meg Horthy Miklós kormányzó előtt, hogy megköszönje azt a fejedelmi adományt, amelyet az ő hozzájárulásával a magyar állam juttatott az ujságíróknak. A kormányzó 1928 november 7-én fogadta az ujságírókat. Az ünnepélyes eseményről az évi jelentés a következőkben számol be:

Rákosi Jenő helyett Márkus Miksa, a Magyar Ujságírók Egyesületének elnöke volt a küldöttség szónoka. Üdvözlő szavaira a kormányzó hangsúlyozta, hogy annak a magyar sajtó-



nak, amely a haza egyetemes érdekeit igyekszik szolgálni, mindennemű megerősödését teljes mértékben méltányolja és kívánja. Mert ha az ujságírók jóléti intézményei megerősödnek, a magyar sajtó még lelkesebb odaadással és még nagyobb lelki egyensúllyal felelhet meg nemes hivatásának. A mai kor társadalmi igényeinek megfelelően a jóléti intézmények a sajtónál azzal az előnnyel is kecsegtethetnek, hogy növekszik majd azoknak száma, akik erre az életpályára készülnek. Így azután könnyebb lesz a hivatottak kiválasztása, emelkedik majd a színvonal, értékesebb lesz a bírálat, nemesebb a hang. Öröndetes minden ilyen erőgyarapodás. Csak a napokban vett részt a magyar hírszolgálat egyik legfontosabb tényezőjének, a Magyar Távirati Irodának azon az örömmünnepe, hogy saját házába költözhetett és még szilárdabb eszköze lett hivatásának.

Az új jóléti intézmény létesítéséért járó köszönetet a kormányzó áthárította Vass József népjóléti miniszterre, akitől a szerencsés eszme származott. Ennek áldását nemcsak az ujságírók fogják élvezni, hanem mindazok a célok és feladatok is, amelyeknek szolgálata az ujságírókra vár. Az ujságírók működését már számtalanszor megvilágították. Csak arra akar rámutatni, hogy a sajtó világjelentőségén kívül a magyar sajtónak a mi helyzetünkben még különleges feladatai is vannak. Ezek a feladatok a magyar sajtó nemzeti hivatásában rejlenek.

Bizonyára lehetnek és vannak a magyar ujságírók között világnézeti és politikai szempontokból nagy felfogásbeli különbségek, de hiszi, hogy amidőn az ország vitális érdekei kerülnek előtérbe, azok tárgyalásánál a sajtó tagjai között különbségek nem lehetnek, és tollukat csakis a haza, a nemzet és a magyar társadalom közös érdekei vezetik.

Ez a körülmény nagy felelősséget ró a sajtó munkásaira. A magyar toll a magyar önvédelemnek és a magyar újjáépítésnek egyik leghatalmasabb fegyvere. A fegyverek élet az ujságírók sohase fordítsák egymás ellen, hanem illesszék be a magyar védekezés egységes, nagy védelmi rendszerébe.

Mennyi jót tehet az országnak és a társadalomnak minden olyan cikk, amelyet az igazságtól és meggyőződéstől vezetett tapintat, higgadtság és belátás irányít; de éppen vészes következményekkel járhat a toll működése, ha a szenvedélyek vitá-



jában megfelelnek a közös, nagy országos érdekek által diktált követelményekről.

A kormányzó lelkére köti a magyar ujságíróknak, hogy az ő munkájukat s értékes és fontos cselekedeteiket mindig egy rejtett lelkiismereti gondolat vezesse: csak azt írják és úgy írják, ami a mi sokat szenvedett országunknak javára válhat és jövő boldogulására vezethet.

A kormányzó lelkes éljenzéssel fogadott kijelentései után bemutatták a küldöttség tagjait, akikkel a kormányzó hosszasan elbeszélgetett. Élénken érdeklődött az ujságíró jóléti intézmények helyzete iránt s kilátásba helyezte további jóindulatát.

Nagy szeretettel vette gondjaiba intézetünket Ripka Ferenc főpolgármester, aki a vidéki, megyei és városi törvényhatóságok hozzájárulását szervezte meg. Június havában küldöttséget vezetett Scitovszky Béla belügyminiszter elé. Kifejtette előtte a hírlapírók nyugdíjintézetének jelentőségét és támogatását kérte. A belügyminiszter átérezve az ügy fontosságát, körrendeletben hívta fel a törvényhatóságokat a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézetének támogatására. A rendelet a következőket mondja:

„A Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének vezetősége azzal a kérelemmel fordult hozzám, hívjam fel a törvényhatóságok figyelmét a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének támogatására.

A Nyugdíjintézet a háború következtében vagyonát veszítette; hivatását csakis akkor lesz képes betölteni, ha az ország társadalma segítségére jön.

Tekintettel a magyar sajtónak nemzeti szempontból nagyfontosságú hivatására, tekintettel továbbá arra, hogy hibáján kívül került jelenlegi súlyos helyzetébe, részemről a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének vezetősége által előterjesztett kérelmét a legmesszebbmenően méltánylandónak találom, avégből, hogy a magyar sajtó megrokkant munkásai és hozzátartozói ellátásáról kellőképp gondoskodás történhessék.

Közlöm tehát ehhez képest, hogy amennyiben a törvényhatóság anyagi erejéhez mérten a Magyarországi Hírlapírók



Nyugdíjintézetének támogatására segílyt szavazna meg s a segíly fedezetéről gondoskodnék, határozata részemről jóváhagyásra számíthat.“

Amikor ifj. Wekerle Sándort nevezték ki pénzügyminiszternek, a nyugdíjintézet Rákosi Jenő vezetésével küldöttséggel tiszteleggett nála. Különös kegyelettel kell megemlékeznünk erről a látogatásról, mert ez volt a magyar ujságírók fejlődésének utolsó szereplése az ujságíróközéletben. Ekkor már beteg volt, de azért eljött instanciázni. A küldöttség nevében arra kérte a minisztert, vegye gondjaiba a nyugdíjintézetet. És ifj. Wekerle Sándor, akinek édesatyja, Wekerle Sándor volt az első magyar államférfiú, aki a nyugdíjintézetünket rendszeres állami segítségben részesítette, megértette a kérő szót, felismerte a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete működésének jelentőségét és az 1929—30-ik évi költségvetésbe az eddigi 70.000 pengő helyett 100.000 pengőt vett fel a nyugdíjintézet támogatására.

Az esztendő karácsonyán fényes adomány gyarapítja a Nyugdíjintézetet: dr. *Esterházy* Pál herceg 40.000 P-t adományozott az Intézetnek. Levelében, amelyben ezt Vass miniszterrel, mint a Nyugdíjintézet elnökével közli, többek közt ezeket írta:

„A bölcs vezetése alatt álló Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézete javára a Magyar Általános Hitelbankba a mai napon negyvenezer pengőt utaltam át. Kérem, méltóztatásuk ezen összeget, mint örökös alapítványt kezeltetni úgy, hogy a tőke kamatai az Intézet alapszabályszerű rendes céljaira fordíttassanak. Ez alkalommal kérem Excellenciádat, kegyeskedjék elnézéssel lenni, hogy az Intézet ülésein ezideig nem birtam résztvenni, de sokirányú elfoglaltságom s az azzal kapcsolatos utazásaim megakadályoztak a nemes munkájukban való személyes részvételben. De át vagyok hatva a magyar sajtó törekvései nagy fontosságától s mivel tudomásomra jutott, hogy a sajtó munkásai küzdelmes évek után sem látják a saját és családjuk szerény jövőjét biztosítottnak, a közeledő karácsonyi ünnepeket használok fel arra, hogy a Nyugdíjintézet nemes céljainak megvalósításában szerény tehetségemhez képest közreműködjem.“



Ismét az erőgyűjtés évei következnek. A Nyugdíjintézetben egyre erőteljesebben érezteti hatását a bekövetkezett újjászervezés, sőt ennek nyomán elhalványodik egy olyan panasz, amely a megpróbáltatás előtti időkben, az Intézet fejlődésének kezdő lendületében is állandóan visszatérő motívum: az, hogy az ifjabb ujságírói generációk nem érdeklődnek eléggé a Nyugdíjintézet iránt. Az ujságírók most, hogy az Intézet megerősödve teljesíti nagy hivatását, fokozódó bizalommal tekintenek a Nyugdíjintézetre, amelynek egyre több tagja van. Elég világosan illusztrálja e tényt az, hogy míg 1927-ben kétszázhetvennyolc tagja volt az Intézetnek, 1929-ben: négyszázkilencven, tehát a tagok száma két esztendő alatt kétszázötvenkettővel emelkedett, ami eladdig példátlan jelenség a Nyugdíjintézet történetében. Az Intézetnek akkor közel ötszázezer pengő vagyona van. A gazdasági élet ebben az évben nem nagyon egyenletes, a világgazdasági válság sok jelensége ütközik ki és ennek tulajdonítják, hogy a közgazdasági világ támogatásában bizonyos lassubbodás következett be.

Az ügyviteli költségek jelentékenyen apadtak. Ebben része volt dr. *Wünscher* Frigyesnek, a Magyar Távirati Iroda ügyvezető-igazgatójának, aki, mint a *Sajtó* című lap kiadó-szerkesztője, felajánlotta, hogy az évi jelentést a *Sajtó* különnyomatként kinyomattja, valamint *Légrády* Imre főszerkesztőnek, aki az Intézetnek nyomtatványokat bocsátott rendelkezésére. Az ujságíróitársadalomnak egy lelkes híve, *Somló* Zoltán, 21 síremléket ajánlott fel a Nyugdíjintézet elnökének, hogy azokat saját belátása szerint a jeltelen sírban nyugvó ujságírók hantja fölé állíttassa. A 21 síremléket kegyeletes ünnepség keretében avatták fel, síremléket kapott: Bányai Elemér, Bródy Miksa, Cholnoky Viktor, Gere József, Hoitsy Pál, Kemeche László, Kintzig-Kopár Ferenc, Kürthy Emil, Lovászy Márton, Mandovszky Richárd, Rákosi Viktor, Sas Ede, Schmittely József, Szabó Endre, Szabóné Nogáll Janka, Szemnecz Emil, Szegh Dezső, Szomaházy István, Tóth Árpád, Vidor Jenő és Zsoldos László.

Az 1929-es év történetének egyik eseménye: *Vida* Jenő, a Magyar Általános Kőszénbánya alelnök-vezérigazgatójának az Intézet vezérő tanácsa tagjának húszezer pengős adománya.



Két új alapítványt létesített a Nyugdíjintézet, az egyik az özvegy Rumbach Gézáné, Kacskovics Irén-alapítvány, amelynek eredete majdnem húszéves és keletkezésében Szemecz Emilnek, a Nyugdíjintézet elhunyt tagjának volt nagy része. A másik alapítványt egy régi és neves ujságíró: Béli Izor tette, szüleinek emlékére és kartársai segítségére.

A következő évi közgyűlésen összefoglalják az esztendőnek, általában a szanálás óta eltelt időszaknak eredményeit, megállapítják a kilátásokat és a tennivalókat.

Az elnök, Vass József, beszédében mindez a következőkben tükröződik vissza:

— Az egyesület munkája programszerűen folyt le az elmúlt évben. Amint majd a különböző oldalról felhangzó jelentések-ből látni méltóztatnak, az egyesület vezetősége az alapszabályok szerint iparkodott munkáját végezni. Mindazt, amit lehetett és kellett, vagy helyesebben mondva, amit kellett volna, a lehetőség határai között iparkodott teljesíteni. A társadalom részéről jövő támogatás sorából ez alkalommal is megemlíteni kívánom herceg Esterházy Pálnak, a nagy magyar név örökösének fejedelmi gesztusát, amellyel kinyújtotta az ő elismerést jelentő főúri kezét az ujságírórend felé. Az összeg is nagy, amelyet ő a magyar ujságírórend rokkantjai, özvegyei és árvái részére szánt, azonban úgy érzem, hogy a magyar ujságírórendet inkább az a gesztus, az a nobilitás hatotta meg, amely magában ebben az ajándékozásban nyilvánult meg. E fiatal magyar főúr, a magyar főurak között a legelső sorban járók között levő, ifjú lelkének emelkedettségével megértette, hogy a magyar ujságírórend olyan nemzeti munkát végez, amelyet a legmagasabban azon a ponton lehet elismerni, amely pont a legfájóbb az ujságírórendnek, amelyet maga az ujságírórend a legnagyobb szeretettel és melegséggel ölel körül, vagyis azok irányában, akik mint özvegyek és árvák igényelhetik a magyar társadalom részéről a társadalom melegségét és segítségét.

— Ugyancsak a leghálásabb köszönetünket tolmácsoljuk a pénzvilág és az ipar vezető férfiainak, illetve a vezetésük alatt álló intézeteknek és vállalatoknak, amelyek az elmúlt évben jelentős adományaikkal a Nyugdíjintézetnek segítségére



siettek. Az elmúlt év folyamán a vidéki törvényhatóságokhoz is fordultunk: úgy a városokhoz, mint a megyékhez. A városok, elsősorban Budapest székesfőváros, nagy megértést mutattak kérésünk iránt. Majdnem mindegyiktől választ kaptunk. E válaszoknak nem mindegyike volt kedvező, de egyetlen sem volt olyan, amely elvben elzárkózott volna az egyesület támogatása elől. Amennyiben mégis elzárkózott, ez csak ideiglenesen történt, mert nem volt mód arra, hogy a költségvetésbe valamilyen segítőösszeget beillesszenek.

— Nagy hálával említem meg azt, hogy Wekerle Sándor pénzügyminiszter úr, a miniszterelnök úr beleegyezésével szíves volt felemelni azt az összeget, amelyet egyesületünk támogatására a múlt évi költségvetésben biztosított s ezzel tovább fejlesztette azt, amit nagynevű atyja kezdeményezett.

— Meg kell említenem azt is, hogy a magyar ujságírórend az egyesület iránt való magatartásában nem tökéletesen egységes. Arra kell törekedni, s ezt meg kell értenie minden magyar ujságírónak, hogy ennek az egyesületnek támogatása, felkarolása és a benne való tömörülés magának az ujságírórendnek elsősorban érdeke, de érdeke magának a magyar társadalomnak is. Mindamellett azt kell tapasztalnunk, hogy vannak, akik nem ismerték fel ennek az intézménynek jelentőségét és nem kívánják ennek áldását a jövőre igénybe venni. Szeretném ezt a tünetet csak átmenetinek jellemezni. Talán még nem ért el egyik-másik kartársunkhoz a gondolatnak ébresztő ereje, meggyőződése azonban, hogy az erről a közgyűlésről is kihangzó kiáltás megérinti mindenki lelkét s a következő közgyűlésünkön — ha az Isten éltet bennünket — talán beszámolhatunk arról, hogy e nyugdíjegyeselet a magyar ujságírórend egyetemességét zárja magába.

Ez volt Vass József hatyúdala a Nyugdíjintézetben.

A következő esztendőben kidőlt az élők sorából és sírba vitte magával az ujságírotársadalomnak sok jogosult reménységét is. A Magyar Hirlapírók Országos Nyugdíjintézete néhány nappal halála után, 1930. évi szeptember 28-án gyászünnepélyt tartott, amelyen Tóth László, az igazgatóság tagja mondott beszédet, méltatva Vass József egyéniségét s azt a



rendkívüli munkát, amelyet az ujságírotársadalom javára végzett.

Az elnöki szék egyideig betöltetlen maradt, azután Lenkey Gusztávval, az Intézet alelnökével töltötték be. Lenkey Gusztás a magyar ujságíróközélet régi és kitűnő munkása, az Egyesületnek tizenkilenc esztendőn át volt titkára, később alelnöke. Mint titkár, fáradhatatlan munkájával nagy érdemeket szerzett Visy Imre, Neményi Ambrus, Heltai Ferenc, Molnár Antal, Fekete Ignác díszes örökében, mint alelnök Hoitsy Pál és Vass József oldalán fejtett ki nagyon érdemes és odaadó tevékenységet, elnöki működése elé méltán tekintett nagy reménységgel az ujságírotársadalom.

Két nyugodt év után ismét küzdelmesebb esztendők következnek.

A Nyugdíjintézet eléri fennállásának félszázados évfordulóját.

Az Intézet méltó fénnel kívánta megünnepelni ezt az eseményt, amely nemcsak az ujságírotársadalom körében, hanem az egész magyar közéletben nagyjelentőségű. A jubileumi akció fővédőjéül sikerült megnyerni vitéz nagybányai *Horthy* Miklósnét, a kormányzó hitvesét és védőkül *Ernst* Sándor népjóléti minisztert, aki egyhavi miniszteri fizetését ajánlotta fel az Intézet céljaira, valamint *Klebensberg* Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi minisztert. Sajnos, a viszonyok nem voltak kedvezők, az esemény fénye jórészt a gazdasági válság árnyékaiba hull. A válság az esztendő első felének fordulóján következett be s nyomai kimutathatók a számadásokban is, mert míg az 1930. évben a rendkívüli bevételek kétszázezer pengőt tettek ki, addig most csak százhatvanezer pengő volt a bevétel s miután a szükségletek meghaladták a kétszázezer pengőt, negyvenhatezer pengő hiány állt elő, amelyet az Intézet az előző évek megtakarított feleslegeiből fedezett.

Az Intézet igazgatósága különben, a tagok egyetemes óhajának megfelelőleg, elhatározta, hogy a díjtartalék és az addig gyűjtött tőke gyümölcsöző elhelyezésére házat vásárol: a Táttra-utcai 12/b sz. adómentes modern bérházat vásárolta meg, négyszáznyolcvanezer pengőért, átírással és egyéb költségekkel a ház körülbelül ötszázhuszezer pengőbe került.



Az Intézetnek a félévszázados jubileum idején négyszáz-kilencvenöt tagja volt.

A következő esztendőben meghalt gróf Apponyi Albert, a nemzet patriárkája, akinek tüneményes alakja világtörténelmi díszet adott hazánknek. Két világrész legnagyobb szónokának monumentális egyénisége a Nyugdíjintézet életében is felejtethetetlen. Tiszteleti tagja volt a Nyugdíjintézetnek, amelyet — mint az előzményekben láttuk — miniszter korábban idősb Wekerle Sándorral együtt oly nagylelkűen támogattott. „A magyar állam kötelességet teljesít — jelentette ki — akkor, amikor erejéhez mérten istápolott olyan szociális intézményt, amelynek tagjai megrokkanasukig a toll fegyverével szolgálják nemzetüket. Mindenkör nagy megértéssel kísértem az ujságírók munkásságát, önzetlen működésüket alkotmánybiztosítóknak tekintem.“

Az 1932. esztendő eseményei közé tartozik dr. Légrády Imrének, a Pesti Hírlap elhunyt főszerkesztőjének a Nyugdíjintézet részére tett alapítványa. Felejtethetetlenek a nemes örökhagyó szavai, amellyel az alapítványt megokolta:

„... Erkölcsei kötelességet vélek teljesíteni azzal is, hogy a hagyományok kielégítése és a járadékok megszűnése után a felszabaduló ingatlanomat azon társadalmi osztály kifáradt munkásainak szolgálatába állítom, mely társadalmi osztály segítségével a vagyonomat szereztem...“

Az alapítvány vagyontát tevő Margit-körút 1. számú ötemeletes bérpalota, mint dr. Légrády Imre alapítványa, a Nyugdíjintézet egyéb vagyontától elkülönítve kezelendő — mondja az évi jelentés vonatkozó passzusa — és ha pillanatnyilag nem is jelent a Nyugdíjintézet részére jövedelmet, idővel a terhek egy részének viselését megkönnyíti; a matematikai mérlegbe mint vagyontárgyat iktatjuk a palota értékét.

A gazdasági válság jóformán az egész kontinensen végigsöpör, nem csökkent, tempója nem lassult és hatásai az egész vonalon megmutatkoznak, a Nyugdíjintézet anyagi helyzetében is. A százezerpengős államsegély felére csökkent. Hasonlóképp felére csökkent Budapest székesfőváros huszonöt-ezer pengős segélye. A közel hárommillió aranykoronát kitevő hadikölcsöncímletek után előbb negyvenezer, majd ké-



sőbb húszezerpengős állami támogatás teljesen elmaradt; megcsappant a társadalom áldozatkészsége is és a kamatláb többszörös leszállítása révén a kamatjövedelem csökkent. Mindezek a jelenségek megmutatkoznak az Intézet zárszámadásaiban is. A veszteség az előző két év hiányával együtt most már száztízezer pengő, ennek egy részét a tartalékból fedezik, de a folyó esztendőre eső veszteséget már a díjtartalékból vették kölcsön. Ezt pótolni kell; eddig az volt a helyzet, hogy a rendkívüli bevételek nemcsak, hogy fedezték a szükségletet, hanem még a tartalékalapot is táplálhatták, a fizető tagok befizetéséből semmit, a kamatoknak is csak egy részét kellett igénybevenni. De a helyzet változásával a szükségletek fedezésénél sor került a fizető tagok befizetésének egy részére, s a kamatoknak teljes összegére. Az igazgatóság jelentése szerint azért kellett ezt a módot választani, mert az adott keretek fenntartása csak a járadékkulcs emelése révén volna lehetséges, már pedig a járadékkulcs emelése a mai (akkori) gazdasági viszonyok közt nem vihető keresztül, a járadékok leszállítása vagy egy részének megszüntetése ellenkeznék azzal a szociális szellemmel, amely hagyományos az Intézetben. Rátértek tehát arra az útra, amely az aktív tagok járulékbefizetését is felhasználja a szükségletek fedezésére. Hangsúlyozzák azonban, hogy ezt a rendszert csak a rendkívüli viszonyok között és csak átmenetileg alkalmazza az Intézet, mert ha a szükséges kockázatnál nem gyűjtenek többet, nem gyűlhet egybe olyan tartalék, amelyből a későbbi évek fokozottabb kockázatainak és terheinek fedezése céljából meríteni lehet és szükségkép elkerülhetetlen lenne a járadékkulcs emelése.

A közgyűlésből ép ezért felhívna mindenkit, különösen az Intézet tagjait, barátait és mecénásait, hogy a veszedelmek elkerülése végett szenteljenek fokozottabb érdeklődést és mutassanak nagyobb áldozatkészséget a Magyar Hírlapírók Nyugdíjintézete iránt.

Az a remény, hogy a gazdasági válság véget ér, nem vált valóra, ellenkezőleg, a válság nőtt és benne csakhamar válságyszerű lett a Nyugdíjintézet helyzete is. Az igazgatóság súlyos természetű indítvánnyal lép a közgyűlés elé, hogy az Intézet



anyagi alapozottságát egyensúlyba hozhassa és meg is tartsa.

A matematikai szakértők javaslatára azt indítványozzák a közgyűlésnek, hogy az alapszabályok 15. §-ában meghatározott húsz pengős havi díjjárulékot 1934 július 1-én kezdődő hatállyal emelje fel és szabja meg havi harminc pengőben. Már amikor az 1927. évi szanálás műve folyt, havi harmincöt pengőt kellett volna tagonként befizetni a nyugdíjalapnak, az Intézet matematikusai azonban akkor megelégedtek havi húsz pengős díjjárulékkal, mert abban az időben még 6%-os kamatlábbal lehetett számolni és számíthatott az Intézet egyéb bevételekre is, nevezetesen a következő tételekre:

1. Államsegély 100.000.— P.
2. Kárpótlás a hadikölcsöncímletek után 40.000.— P.
3. Részesedés az állami nyereménysorsjáték jövedelméből 20.000.— P.
4. A Főváros segélye 25.000.— P.

Ez összesen 185.000 P s ehhez járultak a társadalom adományai. De az azóta beállott rossz gazdasági viszonyok következtében a rendkívüli bevételek igen nagymértékben csökkentek — amint ezt már láttuk — s az ismertetett kieséseken kívül jelentékeny eltolódást idézett elő a mérlegben a kamatláb csökkenése, mert amíg régebben 6%-os kamattal dolgoztak, addig a kamat alig 4% lett, a kamatjövedelem tehát  $\frac{1}{3}$ -ával csökkent. Ily körülmények közt — mondja a jelentés — kénytelenek voltunk korábbi feleslegeinket felélni, sőt a tagok díjtartalékából, közgyűlési felhatalmazás folytán, 1933 végéig közel 200.000 P-t kölcsön venni, aminek megtérítéséről szintén gondoskodni kell.

Az Intézet 1932-ben és 1933-ban veszteséggel zárta számadásait és a jövőben is évenként további 120—130.000 P veszteség áll be, ha a dolgokat gyökeresen nem rendezzük. A rendezésre nézve háromféle számítási lehetőséget terjesztettek elő a szakértők.

Az elnökség, illetve igazgatóság javaslatára ezek közül a következőt fogadják el: a járulékot fel kell emelni 20 P-ről 30 P-re, az özvegyi járadékkiegészítés minimumát le kell szál-



lítani 100 P-ről 80 P-re, viszont az öregségi járadék továbbra is folyósítható.

E javaslat elfogadásával a biztosítás költségét viselőkre újabb terhek hárulnak ugyan, de ez a teher megoszlik és így még az adott rossz közgazdasági helyzetben sem elviselhetetlen. „Ezt az áldozatot annál is inkább meg kell hozni, mert Európában nincs hasonló intézmény, amely akkora szolgáltatásokat nyújtana, mint a mi Nyugdíjintézetünk. Hiszen az újrászervezés óta eltelt hét esztendő alatt körülbelül 1,200.000 P-t fizetett ki járadékok címén.

A járulékemelést kimondó közgyűlési határozatot jóváhagyás végett felterjesztik a felügyeleti hatósághoz. A felügyeleti hatóság azonban nem találta elégségesnek az emelés mértékét és a 30 pengős járulék mellett is nagyobb hiányt lát, mint amelyet a matematikai mérlegünk mutat és ezért a járulékok további (5—6 pengős) emelését tartja szükségesnek.

Figyelemmel arra, — mondja az 1934. évi jelentés — hogy a járulékok további emelését sem a munkaadói, sem a munkavállalói érdekeltség nem bírná el, azt fogjuk kérni kellő megokolással a felügyeleti hatóságtól, hogy egyelőre öt-hat évig elégedjék meg a jelenleg érvényben lévő járulékokkal és azután, ha a gazdasági helyzet végleg kialakul, tervet fogunk kidolgozni a hiány eltüntetésére, illetve törlesztésére.

A helyzet érthetőleg élénken és mélyen foglalkoztatja az újságíró társadalmat. Ez megnyilvánul a közgyűlésen is. Különféle gondolatok, ötletek merülnek fel. Az igazgatóság beszámol arról, hogy minden felvetett gondolatot és ötletet megvizsgált és ha volt benne a megvalósítás reményével kecsegtető mag, azt kimunkálta.

Elég nyomasztó a helyzet; az 1927—1928-as fellendülés íve — úgy látszott — megtört. A helyzetre jellemző, hogy eredményként említetik: a társadalmi adományokat az előző év huszonnégyezer pengőjével szemben harmincezer pengőre sikerült feljavítani.

Siralmas eredmény. Egyáltalában feltűnő — vagy nem is feltűnő jelenség —, hogy míg azelőtt az adományok sora egész oldalakat töltött be, ezekben az időkben néhány sorban elfért az s ezt a tényt nem ellensúlyozta egyes intézményeknek állan-



dóan nagyobbösszegű adománya. Azt a lüktető érdeklődést, amely fillérektől sokezrekig állandóan, hol vékonyabb sugárban, hol valósággal hömpölyögve ontotta a társadalmi adományokat az Intézethez, nemigen lehet pótolni.

Nagyjából változatlan a helyzet a következő esztendőben is.

Nem emelkedtek azok a bevételek, amelyek közvetlen vagyonszaporulatot jelentenek, viszont a járulékhátralékok tetemesen emelkedtek. Amíg 1934-ben járulékhátralék 47.868.94 P volt, addig 1935-ben a hátralék 62.161.40 P-t tett ki; a hátralék tehát 14.292.46 P-vel növekedett. Az eredményszámola az 1935. évi járulékbévételt 177.010 P-ben számolja el. Ebből tényleg befolyt 162.718 pengő.

Az összes bevételeket figyelembe véve, a díjtartalékhoz 59.948.61 P-t csatoltak a tavalyi 37.326 P-vel szemben. Az emelkedés tehát a tavalyihoz viszonyítva 22.622 P. Kis eredmény, de azért nem lebecsülendő, különösen akkor nem, ha figyelembe vesszük, hogy 488 tevőleges, vagyis fizető tag mellett a járadékot, vagyis ellátást élvezők száma 148, amely számban az árvajáradékot élvező 29 gyermek nincsen beleértve. A két szám egymáshoz viszonyításából megállapítható, hogy minden tevőleges tagra majdnem három járadékos esik, aminek az a magyarázata, hogy az újjászervezéskor már jelentékeny járadékteherrel indult az Intézet.

1927 július 1. óta 1935 december 31-ig járadékszolgáltatás címén 1130 esetben 1,536.016 P járadékot fizetett ki az Intézet.

Az Intézet több mozgalmat kezdeményezett rendkívüli bevételeinek fokozására; a kartársi szellem ebben az irányban sajnos, csődöt mondott.

A Nyugdíjintézet vagyonának jövedelmezőségét tovább is befolyásolta a kamatszínvonal általános csökkentése; vagyonelhelyezési politikáját a biztonság szempontjai irányították.

„A tapasztalás azt mutatta — mondja az igazgatóság jelentése —, hogy az ingatlanba fektetett vagyon a legértékállóbb. Éppen azért az elmúlt évben az értékpapírpiacon bekövetkezett ingadozás, áresés és általános nyugtalanság miatt kötvényeinket eladtuk s a mozgósítható készpénzért házat



vettünk. Az értékpapír eladásánál némi veszteség érte Intézetünket, amiért kárpótolt az ingatlanba fektetett tőke biztonsága és magasabb kamatozása. Az új ingatlan a főváros legkedveltebb lakóvidékén, a XI. kerületben a Horthy Miklós-körtéren, a Boráros-téri híd tengelyvonalában fekszik. Csökkenés mutatkozott a Tátra-utcai ingatlan jövedelmezőségében is, ami azzal magyarázható, hogy azon a környéken az utóbbi években új házak épülése révén igen nagy volt a lakáskínálat és így egy-két lakásunk kiadatlan volt. A járulékemelésre vonatkozó tárgyalások még mindig folynak a felügyeleti hatóságokkal.

Nem sokkal derültebb kép bontakozik ki az 1936. esztendőben sem.

A belügyminiszter jóváhagyta az 1934. évi június 14-én tartott rendes évi közgyűlés alapszabálymódosító határozatait a harminc pengős járadékok életbeléptetésére vonatkozóan. Egyben azonban felhívta az Intézetet, hogy a felterjesztett matematikai mérlegben a járulékemelés mellett is még mindig mutatkozó 771.741.64 P hiány fedezésére terjesszen fel 1937 június 30-áig újabb tervezetet. Egyidejűleg jóváhagyta a belügyminiszter az 1933 március 10-én tartott rendes évi közgyűlésen a tagság megszűnése esetén a járulékok visszatérítésére vonatkozó alapszabálymódosítást is. Ennek jóváhagyása azért késett, mert a magánbiztosítók állami felügyelő hatósága az Intézet eredeti módosító tervezetét nem találta megfelelőnek. Évek óta tartó tárgyalások után az alapszabályok 27. §-a helyébe iktatandó új szöveget a következőkben határozta meg:

„27. §. A rendes tagságnak a 25. § a) pontja (önkéntes kilépés) és b) pontja (törlés) alapján való megszűnése esetén a tag, amennyiben még nem töltötte be tagságának harmadik évét, elveszti az intézettel szemben mind az önmaga, mind pedig a neje és gyermekei javára szerzett jogait és befizetett járulékait sem egészben, sem részben vissza nem követelheti. Ha azonban három évi tagságának betöltése után lép ki vagy töröltetne az intézet tagjai sorából, úgy a biztosítási esemény valamelyikének (a 40., 42. és 47. §-okban körülírt esetek) bekövetkezésekor,



vagy neki, vagy özvegyének, vagy kiskorú árvájának végkielégítésre van igénye. A végkielégítés összege az általa 1927 július 1. óta befizetett járulékok összegének 50%-a kamatmentesen.

Ha a tagság a 25. § c) pontja (megszűnt ujságíró lenni) következtében szűnik meg, a tag tagsági éveinek számára való tekintet nélkül az intézet pénztárába befizetett járulécai kamat nélkül számított felerészenek visszatérítését igényelheti. Ez az összeg a tagság megszűnését kimondó igazgatósági határozat keltétől számított hatodik hónap után válik esedékessé, illetve fizetendő ki.

Ha a tag azért szűnik meg rendes tag lenni, mert tizedik tagsági évének betöltése előtt munkaképtelenné vált, a sajátmaga által 1927. évi június 1. napja után az intézet pénztárába befizetett tagsági díjak kamat nélkül teljes összegében való visszafizetését igényelheti.

A 42. §-ban körülírt biztosítási esemény (megrokkolás) bekövetkezésének megállapítására a 45. §-ban foglalt rendelkezéseket minden esetben értelemszerűen alkalmazni kell."

Nagy csapás éri az Intézetet ebben az esztendőben elnökének, Lenkey Gusztávnak halálával. Lenkey Gusztávot Vass József örökébe választották meg, de a sors kevés időt engedett számára, hogy az elnöki székből is folytassa azt a szívós és lelkesült munkát, amelyet annyi időn át mint titkár, majd mint alelnök végzett a Nyugdíjintézetben az egész ujságíróvilág javára. Az intézet megfesttette arcképét és azt ünnepélyes keretek közt leplezte le. Ez alkalommal Harsányi Zsolt mondott beszédet, amely élethűen idézte fel Lenkey Gusztáv alakját, a kitűnő ujságíróét és jó emberét, akinek emléke ahelyett, hogy fakulna, új színeket ölt.

Az elnöki széket egyelőre nem töltötték be, az ügyvezetéssel egyhangúlag Zimmer Ferencet bízta meg az igazgatóság, a Nyugdíjintézetnek 1927 óta alelnökét.



## VIII.

### **Kozma Miklós elnöksége. Az Intézet az új világválságban.**

Az előzményekben láttuk, hogy az Intézet prosperitása, sorsa mennyire a viszonyok függvénye, akár csak az egész ujságírórsors. El kell ismerni a vezetőségnek azt az érdemét, hogy nagy hozzáértéssel és igyekezettel átvitte az Intézetet a világgazdasági válság súlyos megpróbáltatásain. Nem volt könnyű feladat. A válság Európában és Amerikában vállalatok ezreit söpörte el, minden konjunktúrá, nem eléggé szilárdan megalapozott vállalat megbukott. Az, hogy a Nyugdíjintézet a nagy válság megrázkódtatásait ilyen jól kiállotta, egyrészt az életképességet, másrészt a vezetőség éberségét és hozzáértését bizonyítja.

Az elnökség kérdése ujságírókörökben Vass József halála óta többször felmerült s az a vélemény alakult ki, hogy az új elnök közéleti kiválóság legyen, akinek azonban erős kapcsolatai vannak a sajtóval. Az ujságírók nem sokáig találgatták, ki volna az a személyiség, aki ennek a kelléknek megfelel. Megpillantották ezt a férfiút Kozma Miklós volt belügyminiszterben, a Magyar Távirati Iroda elnökgazdájában. Kozma Miklós, mint a Magyar Távirati Iroda vezetője, kiváló szervezőnek bizonyult; az ország első hírszolgáltató intézményét rövid idő alatt európai színvonalra emelte. Ugyanekkor a vállalat nyugdíjintézetének megszervezésével megmutatta, hogy munkatársainak sorsát mennyire szíven viseli.

Az 1937. évi közgyűlésen Tóth László indokolta meg az igazgatóság határozati javaslatát, amely szerint a közgyűlés



mindenekelőtt tiszteleti taggá választja meg Kozma Miklóst s miután mint tiszteleti tag jogot szerzett, hogy bármily tisztséget viselhessen: egyszersmind az Intézet elnökévé választják:

— Talán nem illő — mondta többek közt —, hogy magunkról beszéljek, amikor elnököt választunk és a magunk foglalkozásának értékelését, megbecsülését hirdessem, de az az érzésem, hogy ezt azért tehetjük, mert Kozma Miklósban olyan embert tisztelhetünk, aki az egyik ujságírószerv élén azt a tudatot adta munkatársainak, hogy minden este nyugodtan hajthatják le fejüket. Ez nagyon nagy dolog, hála Istennek. A magyar sajtóban sok ilyen egyéniség volt és van. A magyar ujságírótársadalom áldani fogja azokat világnézeti, politikai különbség nélkül, akik az ujságírónak nemcsak becsületes bért adnak, de gondoskodnak arról is, hogy ha megöregszik, legyen miből élnie. A magyar ujságíró számára az egyetlen mentsvár ez az intézmény volt, amely valamikor valóban olyan lehetőséget és reménységet adott az ujságírónak, hogy ha megöregszik, nem kell attól tartania, hogy gyermekének nem lesz betevő falatja és ő maga szegényházban hajtsa le fejét. Ez az intézmény a világháború után épp úgy megsemmisült, mint annyi más és most újjá kell építeni. Az újjáépítéshez olyan embert keresünk, akiben megvan az ujságírólélek és a szociális érzés, amely nélkül ezt az intézményt vezetni nem lehet. Nem véletlen, hogy az a nagy elnök és államférfiú, — Vass Józsefre gondolok — akinek csak időlegesen homályosulhat el emléke, és akinek emlékét nemcsak nekünk kell megőriznünk, hanem fenn kell tartanunk a nemzetben is, Intézetünk elnöke volt, mert ő hozta be a társadalomigazság gondolatát a magyar Corpus Jurisba. És ha vannak is, akik megfeledeztek róla, mi minden évben elzarándokolunk sírjához. Mi olyan embert kerestünk és szerencsénkre találtunk Kozma Miklós személyében, akiben ez a két tulajdonság megvan. Politikai pályafutása tele volt igazi szociális gondolatokkal. Kozma Miklósban megtalálhatjuk azt az embert, aki az elnöki székből valóban elvégezheti feladatát, mert valóban megvan benne az ujságírólélek, megvan benne az igazi szociális érzés, van élettapasztalata, talán sok kese-



rúséggel szerezte, de ez nem baj, mert így közelebb áll hozzánk.

Utána Márkus Miksa szólalt fel, hangoztatva, hogy Kozma Miklós az a férfiú, aki nemcsak közéleti helyzeténél, hanem elhivatottságánál fogva is reményt, sőt biztonságot nyújt arra, hogy a Nyugdíjintézet a magyar ujságírotársadalmak legrégibb intézménye, a jövőben nem sorvadni, hanem erősödni, gyarapodni fog. Nem lehet mást választani, mint Kozma Miklóst, mert annál az intézménynél, amelynek élén áll, példásan gondoskodik munkatársairól. Nemcsak szavakkal hirdette, hogy az ujságírókat támogatni, becsülni kell, hanem tettekkel mutatta meg, hogyan értelmezi ezt a támogatást.

Ezután egyhangúlag tiszteleti taggá, majd elnökké választották Kozma Miklóst, aki a választást elfogadta. Az új elnököt április 11-én, díszközgyűlés keretében iktatták be.

Zimmer Ferenc alelnök Kozma Miklóst a következő beszédben üdvözlölte:

— A Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézetének díszülésén ünnepélyesen megismétlem legutóbbi rendes közgyűlésünk egyhangú határozatának kihirdetését, amely szerint Nyugdíjintézetünk Kozma Miklós önmagyméltóságát az Intézet tiszteletbeli tagjává és egyúttal elnökévé választotta meg.

— Amidőn arra kérem Nagyméltóságodat, hogy a megtiszteltetést elfogadni és ezt a terhet vállalni méltóztassék, rá akarok mutatni arra, hogy ez a mi Nyugdíjintézetünk a magyar ujságírók legrégibb, legféltettebb és legtöbbre tartott testülete. Amikor közel hat évtizede megalakult, alapítói az ujságírói függetlenség egyik bástyájának szánták. A nemes értelemben vett ujságíró elsősorban nem kenyérkereseti forrásnak tekinti pályáját, nem vagyongyűjtés ösztöne vezeti, hanem pihenést nem ismerő és rajongással végzett munkájával mindig csak a köz javát akarja szolgálni. Közérdekű munkáját kétségtelenül nyugodtabban végezheti, ha nem kell aggódnia öreg napjai miatt, ha nem kell félnie, hogy halála esetén özvegyére és árvájára bizonytalanság vár. Bástyája ez a Nyugdíjintézet az ujságírók függetlenségének és ezen keresztül a gondolat és a toll szabadságának olyan értelemben



is, hogy az ujságíró nincsen az utolsó szegig egy-egy vállalat-hoz láncolva, hanem — ha elvi meggyőződése vagy egyéb jogos ok miatt — élni akar a szabad költözködés jogával, itt szerzett nyugdíjigénye mindenképpen csorbítatlan marad.

— Ez a Nyugdíjintézet ismeri a virágzás örömeit, a pusztulás kínjait és az újraépítés fáradsalmait egyaránt. A magyar ujságírók büszke önérzettel mondhatják, hogy a gyászos összeomlás éveiben sem vesztették el hitüket, de nem vesztették el szívüket sem. Amikor az Intézet sokmilliós vagyona semmivé olvadt, a kartársak, ha nem is tudtak segíteni az öreg nyugdíjasokon, de nem hagyták cserben az özvegyeket és árvákat, hanem támogatásukra minden hónapban kihasítottak egy részt fokozottan szűkös fizetésükből. Mihelyt pedig az elmúlt évtized közepén pénzünk értéke ismét megszilárdult, hozzáfogtak az Intézet újjáteremtéséhez és a régi ígények kielégítéséhez. Sajnos, alig néhány év múlva az újonnan lerakott alapok a világgazdasági válság következtében megint csak inogni kezdtek. Az Intézet tagjai ekkor újra tanúságot tettek köteleességérzetükről és a már eddig is súlyos terhek mellé még újabb terheket vállaltak, amelyek különösen a kisebb fizetésű kartársakra nézve szinte elviselhetetlenek.

— Még így sem menekültünk a gondoktól. A letagadhatatlanul súlyos nehézségeken segíteni kell és ehhez a nagy munkához kerestünk céltudatos, tetterős és tekintélyes vezért, akit legjobb hitem szerint Nagyméltóságodban meg is találunk.

— Abban az elnöki székben, amelybe most emeljük, a múltban is a magyar közélet díszes egyéniségei ültek. Első elnökünk Falk Miksa, a Ferenc József-i korszak nagyhírű publicistája, nemcsak az alapítók közé tartozott, hanem közel három évtizedes elnöki működésével a virágzás felé vezette az Intézetet. Őt Heltai Ferenc követte, aki egyszerű ujságíró-sorból küzdötte fel magát Budapest székesfőváros főpolgármesteri székébe s akinek szelleme itt lebeg ebben a teremben, ahol valamikor a főváros törvényhatóságának közgyűlésein elnökölt. Utána következett Hoitsy Pál, a nemes magyar úr, politikus, a csillagok járásának tudósa. Neki az Intézet történetében az a tragikus sors jutott osztályrészül, hogy minden



erőfeszítés ellenére sem tudta elhárítani az összeomlás szomorú csillagzatát. Intézetünk ujjáteremtője Vass Józsa lett, a nagy szociálpolitikai miniszter, akit nagy lendületű munkásságában túlkorán ragadott el élünkéről a halál. Nemeslelkűségét és jóságát örökké áldani fogjuk. Legutóbb Lenkey Gusztáv volt az elnökünk, aki nem volt és nem akart egyéb lenni, mit ujságíró és benne szinte megtestesül a kartársi szolidaritás.

— Ezeknek a férfiaknak örökébe szólítjuk most Nagyméltóságodat. Odaadjuk a legnagyobb dísz és megtiszteltetést, amit mi, egyszerű magyar ujságírók adhatunk. Amit cserébe kérünk érte, az nagy munkát, sok fáradságot és áldozatot jelent. De ígérem, hogy nagy munkájában minden erejével támogatni fogja Excellenciádat az Intézetnek az alapszabályok értelmében az ügyek vezetésére hívatott elnöksége és igazgatósága, támogatni fogja az Intézetnek minden egyes tagja és meggyőződése szerint hathatósan támogatni fogja a közélet jelesei közül összeállított vezérlőtanácsunk is, amelyet legutóbbi közgyűlésünk több kiváló férfiúval egészített ki.

Kozma Miklós székfoglalója következett ezután. Az új elnök nagy beszéddel foglalta el e nagymúltú egyesület elnöki székét:

— Őszinte örömmel teszek eleget — mondotta — az ügyvezető alelnök úr részéről elhangzott felszólításnak, hogy elfogadjam a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete ezév Virágvasárnapján hozott határozatának megfelelően az Intézet tiszteletbeli tagságát és elnökségét.

— Tudom, hogy olyan polcra hívtam el, amely mindig csak dísz, megbecsülést és tisztességet jelent annak, akit arra megválasztanak, legyen az bárki és ért el az életben bármely sokat. Dísz, tisztességet és megbecsülést jelent, mert az ujságírotársadalom bizalmának megnyilatkozása életvonatkozásainak olyan síkján, amelyen nincs harc, nincs felfogás- és véleménykülönbség, nincs támadó és védekező, mert itt a közéleti, elvi és személyi csaták kardja egyaránt kiesik a kezekből. Ezen az életsíkon csak megértés, együttérzés és összefogás, a nézetek teljes összhangja uralkodhat és uralkodik is, mert a feladat ezt parancsolja. Nem is parancsolja,



— kéri, — nem is kéri, — ez magától van így! Mert magától van így a feladat, a közélet és munka harcában megrokkantaknak és tiszteletet parancsoló öregeknek, özvegyeknek, valamint árváknak megsegítése, ellátása, jövőjüknek szerény biztosítása.

— A feladat nagy és nemes, mint minden igazán szociális feladat. Szolgálatára az ujságírórenden belül méltón fog össze ész, szív és akarat. De túl a közvetlen érdekelt egyéneken, túl az ujságíró társadalmon, a cél helyes szolgálatára össze kell fogni az ujságírórenddel kormányoknak, társadalomnak, minden nemzeti erőtenyezőnek egyaránt, mert bár a Nyugdíjintézet szorosan véve a hivatásos ujságírók céljait szolgálja, ez az ujságíróhivatás olyan, hogy helyes betöltése egy szersmind a közélet fokozott szolgálata is.

#### Az ujságíró-rend: — értékmegállapítás.

— Ebben a székben oly nagy érdemeket szerzett egyik elődöm, Vass József nevezte először ujságíró-rendnek az ujságírókat. Az elnevezés szép és fogalmilag is helyes, mert kifejezi a hivatás természetéből adódó azt a szorosabb kapcsolatot, amely az egyéb és szokásos kari összetartozóság érzésén túlnő minden felfogásbeli vagy egyéb ellentét ellenére. Az ujságírói mesterség maga, amely értékben a művészet határáig terjedhet, olyan, hogy különleges pecsétet üt arra, aki szolgálja. Hogy mi ez a közös jelleg, — miből sarjad, mily vonatkozásokig alakít és hat, — azt érdemes volna tanulmány tárgyává tenni. Hogy azonban valami ilyen van, azt Vass József megérezte és ezzel az elnevezéssel kifejezte. Az ujságírók társadalma pedig elfogadta, mert megérezte a kifejezés értékét. Mit jelent ez a különösebb összetartozandóság? Sok egyéb között szorosabb érdekközösséget a hivatás etikai vonatkozásaiban, de ugyanazt az ujságírói élet és sors minden egyéb kapcsolatában is.

— Az ujságíró-rend elnevezés közéleti értékmegállapítást is jelent. Jelent a magyar társadalom életén belül olyan hivatásbeli, közéleti és társadalmi egységet, közösséget, amelynek színvonalát eléggé magasra emelni nem lehet, mert minél magasabbra fejlődik az ujságírói élet, annál hivatottabban és job-



ban szolgálhatja a magyar közérdeket és annak keretében minden jó és helyes magyar ügyet. Magasabb értékű magyar közélet magasabb értékű ujságíró-rendet termel ki és magas színvonalra törő ujságíró-rend a magyar közélet színvonalát emeli.

— Elsőrendű közérdek tehát, hogy az ujságíró jól, lelkiismeretesen, fejlődésképesen, egyre növekvő tudással és felkészültséggel, továbbá fokozódó ujságírói etikával teljesíthesse feladatát, amellyel, ha tolla és lapja szellemében jól teljesíti, a nemzet egyetemének érdekét szolgálja.

— Hogy ezt a lelkiismeretesség és fejlődőképesség jegyében tehesse, ahhoz a jelenben és jövőben az elérhető legnagyobb biztonságérzetre van szüksége, tehát tudnia kell azt, hogy öreg napjait, ha nem is nagy jólétben, de legalább a tisztességes szegénységadta minimális biztonságban élheti le. Tudnia kell azt is, hogy családtagjaira nem vár vigasztalan nyomor, ha azok egykor magukra maradnak.

### Az ujságírók szociális helyzete közéleti kérdés.

— Az ujságírók szociális helyzete közéleti kérdés.

A biztonság kérdése az ujságíró-rend esetében nemcsak egyéni és nem is csupán szociális kérdés: fokozottan közéleti kérdés is. Az ujságírói munka természetében rejlik, hogy szubjektív érzések, az egyénnek az élethez való viszonylatai és kapcsolatai a teljesítményt, a munkát lényegében és szokatlan erővel befolyásolják és abban az életadta jó és rossz szokásoknál hatékonyabban tükröződik. Ez a tény egyaránt az emberi természetből és a hivatás természetéből alakul ki. Vitatható, hogy helyes-e vagy sem, de kétségtelen, hogy olyan adottság, amellyel számolni kell. Ebből az adottságból származik azonban a legsúlyosabb közéleti felelősségek egyike is: az ujságíró közéleti etikai felelőssége, amelyet jogosan és a legszigorúbb mértékkel mérve követelhet meg a magyar közélet. Ezt a követelményt nemcsak az egyesekkel szemben állíthatja fel jogosan, hanem — mert sokszor névtelenek munkájáról és annak hatásáról van szó — felállítja azt kollektív vonatkozásban az egész ujságíró-renddel szemben is. Ennek a felelősségnek súlyát az igazság, a tisztesség és a nemzet haladása jegyében éreznie kell mindenkinek, aki ujságba ír és e téren a magyar



jelen és a magyar jövő egyaránt jogosan várja a teljesítés maximumát. De mindezzel szemben van az éremnek egy másik oldala. A fokozott követelmények ellenében, amit a magyar közélet elvár az ujságíró-rendtől, a közéletnek is vannak kötelességei az ujságíró-renddel szemben. Azt a munkát, amellyel szemben a legnagyobb követelmények joggal támaszthatók, jól csak méltányos emberi sors és szociális biztosítottság keretében lehet elvégezni. Ez az érem másik oldala — és itt kell megértés, támogatás az ujságíró-rend felé azokról a helyekről, amelyeknek fokozott kötelessége őrködni a közéleten, a sajtó közéleti és etikai nivóján, ami nem is választható el az ujságíró-rend átlagemberi sorsától.

— A Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete ötvenhat esztendővel ezelőtt létesült. Ötvenhat év már egy egyesület életében is nagy idő, de ez az ötvenhat esztendő nemcsak az egyesület hosszú életútját jelenti, hanem bizonyítja azt is, hogy az ujságíró-társadalom szociális érzéke már akkor is fejlett és tettekben megnyilvánuló volt, amikor másutt még alig bukkanunk ilyen érzék nyomára. Ötvenhat esztendővel ezelőtt úgyszólván csak az állam gondoskodott alkalmazottairól öregség, özvegység és árvaság esetén. Az ujságíró-rend, mint a legelső egyike, ismerte fel a szociális gondoskodás szükségességét, erejét, jelentőségét és áldásos hatását. Ezért a Nyugdíjintézet ötvenhetedik közgyűlése egyszersmind a kari szolidaritás, a szociális érzés és felelősség megmozdulásának évfordulója is volt.

— Az ötvenhat esztendőn át folyó oly nemescélú munkát, mint annyi mást is, kettévágta a háború, úgyhogy az első negyven esztendő hatalmas eredményeiből az utolsó tizenhét esztendőre csak az erkölcsi értéket lehetett átmenteni. Az egyesületi vagyont, amely nem csupán számban kifejezhető pénzösszeg, hanem lényegében öregek, özvegyek és árvák életfeltétele is volt, elpusztította, elvitte a háború. A háború elvitte az anyagi értékeket, de megmaradtak a feladatok és nemcsak megmaradtak, hanem fellépnek fokozott mértékben napnap után. Számolni kell a helyzettel, amelybe az egyesület a háború után jutott, de sem a tények, sem a magyarázatok nem tudnak kenyeret adni, könnyeket felszárítani, már pedig a fel-



adat ez. Az Intézet a háború után a romokon új munkához kezdett, mert mindent előlről kellett kezdenie.

— Amennyire a Nyugdíjintézet Falk Miksa és Heltai Ferenc főpolgármester háborúelőtti érdemes elnöksége alatt a virágzásnak gyönyörű fokára emelkedett, annyira nehezebbé vált a Hoitsy Pál elnöksége alatt bekövetkezett történelmi idő okozta összeomlás után Istenben boldogult Vass József és Lenkey Gusztáv vezetése alatt a vezetőség munkája. Objektíve megállapítható, hogy a háború óta és különösen az utolsó tíz esztendőben történt erőfeszítések igen sokat értek el. Az egyesület vezetősége megtette az emberileg megtehető, az újságírórend készséggel hozott áldozatokat, kormány és társadalom támogatta is bizonyos fokig az intézetet, de sajnos, még messze vagyunk attól, hogy az intézet kötelezettségeinek olyan matematikai biztonsággal és nyugodt helyzetben telessen eleget, mint ahogyan azt tehette és tette is a háború előtt és mint ahogy azt közérdekből minden körülmények között tennie kell a jövőben.

— A múltra való visszatekintés érdekes lehet mint történelem, szükséges mint megokolás, jólesik mint hála és köszönet azok iránt, akik nemes és nehéz munkájukat lelkesen végezték, de szemünkkel és akaratunkkal mindenekfelett a jövő, a jobb jövő szolgálatát kell keresnünk. Újult és újított erővel kell törnünk e régi célra, amelynek elérését történelmi erők akadályozták meg.

— Mi a cél? A cél, hogy a Hírlapírók Nyugdíjintézete szilárdan megalapozva minden körülmények között teljesíttesse eddig vállalt kötelezettségeit és fokozatosan többet teljesíthessen a jövőben abban a mértékben, amint azt az elért eredmények engedik. A helyzet csak akkor igazán megnyugtató, ha az intézet jól elhelyezett tőkének jövedelméből teljesítheti kötelezettségeit és idővel arra is gondolhat, hogy a jelentékeny egyéni tagdíjhozzájárulások méltányosan leszállíthatók legyenek. Az intézethez juttatott adományok ma arra sem elegendők, hogy az elveszett és hiányzó tőke szükséges kamatait pótolják. Lehetetlent kívánni nem lehet, de talán nem is lehetetlen, hogy a külső segítség és hozzájárulás legalább annyira emelkedjék, hogy lassan, fokozatosan pótolható



legyen a most hiányzó tőke is. Ha ez sikerül, akkor már minden adomány a helyzet lényeges javulását szolgálná, nem pedig mint most, csak a kieséseket pótolja. Merész elképzelés, de nagy célokért a zászlót magasra kell kitűzni. Ez a magas cél pedig nem csalóka délibáb, amely eltérít a realitást jelentő útról, mert ez esetben a realitás jegyében megtett minden lépés az ideális cél felé vezető úton mozog és közelebb visz az ideális feladat teljesítéséhez. Tudom, hogy várakozásokat keltek és ezzel személyes kötelezettséget is vállalok. De a gondolat fontos, annyira közérdekű, hogy megérdemel minden személyes kötelezettséget, minden munkát és fáradságot.

— Érzem és vállalom ezt a felelősséget, amelyet megválasztásom jelent és több okból fokozottan érzem, hogy engem ez a megtiszteltetés különösképpen terhel. Közéleti férfiak ujságírók előtt szívesen vallják magukat ujságíróknak. Nekem hosszú éveken át száz és száz vonatkozásban volt ujságírókkal és ujságírással dolgom, de magam nem voltam és nem vagyok ujságíró. Annál megtisztelőbb számomra, hogy engem az ujságírotársadalom bizalma elhívott erre a polcra, de annál nagyobb és nehezebb is a felelősségem. Felelősségemet fokozza még valami más is. Engem az ujságíró-rend nem akkor választott meg Nyugdíjintézete elnökévé, amidőn esetleg mint feltűnő vagy eljövendő közéleti csillag szerepelhettem volna, hanem elhivattam ide akkor, amikor hatalmat, lehetőséget és nagy hivatali súlyt jelentő közéleti pozícióból eltávoztam. Talán nem vagyok szerénytelen, ha úgy érzem, hogy e két körülmény ellenére történt megválasztásom fokozott bizalmat jelent, de érzem annak súlyát és felelősségét is ugyanannyira fokozott mértékben. Mindennek tudatában köszönetemen túl egyelőre nem tehetek mást, minthogy egy ígéretet adok zálogul: minden tőlem telhető erővel igyekezni fogok rászolgálni a megtisztelő bizalomra, jól szolgálni a mindnyájunk szíven fekvő ügyet és eredményeket elérni. Ehhez kérem az ujságíró-rend minden tagjának bizalmát és segítségét, továbbá kérem a vezérlőtanács régi és újonnan megválasztott illusztris tagjait, akik egyéniségükkkel, elhivatottságuknál és pozíciójuknál fogva nemcsak nagy súlyt és tekintélyt jelentenek, de jelentik a Magyar Hírlapírók Orszá-



gos Nyugdíjintézetének ügyvitele és célkitűzése körül a magyar társadalom érdeklődését, megbecsülését és segíteni akarását is, hogy engem és az intézet bevált vezetőségét nehéz, felelősségteljes munkánkban szeretettel támogassanak és kérem nem utolsósorban a magyar kormány és társadalom erkölcsi, anyagi támogatását a Nyugdíjintézet javára, amelynek szociális célkitűzései a támogatást megérdemlik. Ez a támogatás nemcsak szociális és ujságíró célokat szolgál, hanem közvetve elősegíti az egész magyar közélet emelkedő irányzatát, nyugodtabban dolgozó, kiegyenlítettebb lelki fejlődésre képesebb ujságíró-rend révén.

Ezeknek a gondolatoknak jegyében kérem Isten áldását közös munkánkra.

Kozma Miklós beszédét többször szakította félbe a közgyűlés résztvevőinek helyeslése és éljenzése. Utána Karafiáth Jenő, Budapest székesfőváros főpolgármestere szólalt fel és elsősorban örömeinek adott kifejezést, mint házigazda, hogy az új városházán üdvözölhette a közgyűlés résztvevőit.

A főpolgármester beszéde után a közgyűlés Kozma Miklós előterjesztésére elhatározta, hogy táviratban üdvözli Horthy Miklós kormányzót és biztosítja alattvalói hódolatáról. A díszközgyűlést ünnepi lakoma követte, amelyen Törs Tibor országgyűlési képviselő üdvözölte az új elnököt a Nyugdíjintézet tagjainak nevében. Megemlékezett arról, hogy édesapja az intézet alapító tagjai közé tartozott, az intézet kezdeményezői közé. Mint kis gimnazista az egykori Alkotmányutcai székházba minden hónap elsején eljárta és felvette azt az összeget, amely a tenger zúgó viharainak kidobott család egyetlen lételapja volt. Ezen az alapon nyugodott az a kis család, ezen az alapon épült tovább, és az, hogy egyáltalában valamit el tudott érni az életben, mindenesetre a kezdeti lépéseknél, ennek volt köszönhető. Amikor ennek az intézetnek ilyen fontos fordulópontjához érkeztek, amikor egy tetterkész, erős, energikus, agilis férfit kaptak az Intézet élére, őt ez minden kapcsolaton messze túlmenően a meghatottság érzésével tölti el.

Kozma Miklós az üdvözlő szavakra válaszolva, hatásos beszédben fejtette ki a Nyugdíjintézet szociális, karitatív tár-



sadalmi tevékenységének roppant hivatását, amely nemcsak az öreg ujságírók, az özvegyek és árvák ügyét szolgálja, hanem az egész magyar közéletét.

A vezérőtanács tagjai nevében Preszly Elemér beszélt:

— Én, — mondotta — a vox humanát akarom megszólaltatni. A mai időkben, a mai idők nyugtalanságának egyik legfőbb oka az öregségnek, az öregkor bizonytalanságának az érzete. A háború előtti időkben az iparos, kereskedő, művész, ujságíró és a legkülönbözőbb rétegei a társadalomnak, akik nem éltek fixfizetéses állásban, nyugodtnak látták az öregségüket, mert egy kis tőkét gyűjtöttek és amikor ezt már elegendőnek tartották, nem kellett őket küldeni, elvonultak és boldogan éltek annak a tőkének a kamatjából. A háborúnak, uraim, egyik legnagyobb áldozata, hogy ezek a kistőkések, ezek a nyugdíjgyűjtők és nyugdíjegyességi félretett összegek elpusztultak, még pedig elpusztultak a haza oltárára tett áldozattal. És éppen ezért ki kell emelnem azt, hogy valamennyire társadalmi kötelezettség is az, az államnak, a hazának kötelezettsége azokkal a megrokkant ujságírókkal szemben és azoknak az ujságíróknak özvegyeivel és árvaival szemben.

✱

Nézzük már most, a hétköznapi munka eredményeit az ünnepélyes nyilatkozatok után. Az eredmény nagy lendülettel bontakozik ki.

Az igazgatóság megállapítja, hogy ennek a lendületes ütemű munkának meglelt az eredménye. A lecsökkentett államsegélynél megkezdődött az emelkedés, a duplájára emelkedett a főváros segélye és 20.000 pengővel több adomány folyt be 1937-ben, mint az előző évben. A TEBE az eddigi évi 8000 pengős támogatást ebben az évben 20.000 pengőre emelte fel. Folytatta az intézet az értékpapírok vásárlását, természetesen szem előtt tartva a biztonság és kamatozás kérdését. A beszerzett értékpapírok kamatozása átlagosan  $7\frac{1}{2}\%$ . Házainak hozama is meghaladja a tőkebiztosítás technikailag megkívánt 4%-os kamatozást: a Tátra-utcában levő házunk az elmúlt esztendőben 4.6%-ot, az Irinyi János-utcai ház 7%-ot hozott.



Erőteljesebb és határozottabb irányt vett a hátralékos járulékok behajtása és ennek tudható be, hogy a járulék-hátralék 54.000 pengőről az év végéig 45.000 pengőre csökkent.

Fokozódott az elmúlt kezelési évben a járadékszolgáltatás is. A rokkantsági járadékok évi összege kereken 7000, az öregségi járadék 2000, az özvegyi járadékok 3000 pengővel emelkedtek. Ezzel szemben csökkent valamelyest az özvegyi járadékok kiegészítését szolgáló összeg.

Az 1937-es kezelési év 35.723.70 pengő nyereséggel végződött. Az igazgatóság javasolja a közgyűlésnek, hogy a nyereségből dotálja 2%-kal az értékcsökkenési tartalékalapot, illetve egészítse ki 15.185.20 pengővel az értékcsökkenési tartalékalapot kereken 62.000 pengőre. Ez a rendelkezés egyébként is megfelel a felügyeleti hatóság ama kívánságának, hogy az ingatlanok értékét évről-évre 2%-kal csökkenteni kell. A nyereségből fennmaradó 20.538.50 pengőt pedig vigye át a díjtartalékra.

Az elmúlt esztendőben lényeges változás állt be az intézet ügyvitelében. Az elnökség, az igazgatósággal egyetértésben, úgy látta helyesnek, hogy a Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete ügykezelését minden más egyesület ügyvitelétől teljesen elkülöníti és e célból megállapodást létesített az Első Magyar Általános Biztosító Társasággal, amely nagy előzékenységgel és áldozatkészséggel vállalta az intézet ügyvitele egy részének intézését. Különösen vonatkozik ez a megállapodás a pénzkezelésre, a járulékok beszedésére, a járadékszolgáltatásra és a könyvelésre. Helyiséget bocsát rendelkezésre, fűtéssel és világítással. Mindezeket figyelembe véve, az ügyviteli kiadások a jövőben több ezer pengővel csökkennek.

Az igazgatóság javasolja a közgyűlésnek, hogy az Első Magyar Általános Biztosító Társaságnak, különösképpen Telenzky János elnöknek, Balabán Imre vezérigazgatónak és Molnár Oszkár ügyvezető igazgatónak mondjon ezért a segítő készségért köszönetet.

A nagy lendülettel újból megindult fejlődés ritmusa a következő 1938. esztendőben sem gyengült. A díjtartalék



immár meghaladta az egymillió pengőt. Az egymillió pengős intézeti vagyon tulajdonképp csak akkor értékelhető kellően, ha figyelembe vesszük, hogy az Intézet ugyanez idő alatt járadékokban több mint kétmilliót, pontosan 2,178.700 pengőt fizetett ki nyugdíjasainak, rokkantjainak, özvegyeinek és árváinak. Az Intézet az összeomlás után sem hagyta cserben a szolgáltatásaira rászoruló régi tagokat és azoknak hátramaradtait; az újjáépítéssel párhuzamosan — ha némileg csökkentett mértékben is — vállalta a régi tagok igényeinek teljesítését.

Az Intézet ingatlanai együttesen 5.22 százalékot kamatoztak.

Az értékpapírok árfolyama az esztendő végéig leszállt ugyan — a 204.829 pengő 80 fillért kitevő teljes értékpapír-állománynál az árfolyamkülönbség 22.900 pengő 08 fillért tesz ki, — ez az árfolyamhullámozás azonban nem érinti az Intézetet, miután az az értékpapírokat nem spekulációs, hanem kamatbiztosítási célból vásárolta.

Az Intézet tőkegyűjtési tevékenysége fejlődött, az igazgatóság mégis felhívta a közgyűlés figyelmét, hogy a Nyugdíjintézet még mindig távol áll a matematikai megalapozottságtól. Az év folyamán a polgármester útján leiratot kapott a belügyminisztertől, aki egyrészt az Intézet rokkantsági szolgáltatását, másrészt pedig főleg matematikai mérlegében mutatkozó hiány fedezéséről vallott felfogását kifogásolja.

A belügyminiszter e téren új javaslatot vár. Éppen ezért a rokkantsági szolgáltatás kérdésében részleges alapszabály-módosítás határoztatik el, mégpedig a 42. §-át a következő új szöveggel állapítják meg és terjesztik az elnökség útján, jóváhagyás végett, a belügyminiszter elé:

Annak a rendes tagnak, aki a tagsági díjakat belépésétől számítva legalább tíz egymásután következő éven át fizette, ha munkaképtelenné válik, rokkantsági járadékra van igénye.

Munkaképtelennek csak az olyan rendes tag tekinthető, aki a 7. §-ban körülírt állandó hírlapírói működés folytatására, egészségének megromlása vagy testi fogyatkozása, illetve szellemi képességeinek és testi erejének



hanyatlása miatt képtelenné vált és hírlapírói működését ez okból hagyta abba.

A rokkantsági járadék tíz betöltött tagsági év után a 40. §-ban megállapított nyugdíj 40%-a, mely minden további betöltött egy-egy tagsági év után 2—2%-kal emelkedik.

A Nyugdíjintézet taglétszáma 1938. december 31-én: 461. Az adminisztráció terén a titkári tisztségekben következett be változás: megvált az állásától Walikovszky Károly, aki tíz esztendőnél hosszabb ideig nagy buzgalommal és szaktudással látta el tisztségét. Az elnökség megbízásából a titkári teendőket öt hónapon át ideiglenesen dr. Szarvas Zoltán látta el kiváló buzgalommal, az év utolsó hónapjában Láng János kapott megbízást a titkári tisztség ellátására.

Az Intézetet élénken foglalkoztatják a tartalékfedezetre vonatkozó kérdések, a küszöbön álló szervezeti változások miatt azonban nem lép az igazgatóság konkrét javaslatokkal elő.

\*

Az 1938., 1939., 1940. esztendők az új világválságnak nehez, izgalmas esztendei. A német és olasz dinamikus politika felborította a békeszerződések rozoga épületét és megváltoztatta Európa térképét. Az 1938 szeptember 30-án aláírt müncheni egyezmény meghozta Magyarország számára a trianoni szerződés oly régóta várt revízióját és visszakerült a Felvidék egy része az anyaországhoz; a következő 1939. év tavaszán felszabadult Szlovákia a cseh uralom alól, ugyanakkor Magyarország visszakapta az ezeresztendős haza egyik jelentős birtokállományát: a rutén földet. Ezek a nagy és sorsdöntő események nem maradhattak hatástalanul az ujságíró-társadalom, de főleg a Nyugdíjintézet életére, amely mint az előzményekben többször rámutattunk, jó- és balsorsban mindig össze volt forrva az ország életével. Ezeknek a területeknek a visszakapcsolásával megszaporodott a taglétszám s a visszatért területek ujságíróinak felvétele az Intézet kebelébe, új gondokat, új problémákat vetett fel.

1939-ben, hosszú előkészületek után (az 1938. évi XVI. tc. alapján) megalakult a Sajtókamara. Régi kívánságuk volt az



ujságíróknak, hogy a maguk hivatásos szervezetét, amely törvényes rendelkezéseken alapszik, megalkothassák. A régi Egyesület ugyanis, bármennyire igyekezett is az ujságírás és az ujságírók érdekeit szolgálni, nagy ügyel-bajjal felelt csak meg feladatának. A korszellem az elmúlt évtizedekben általában a testületi gondolatnak kedvez, melynek eredete a francia szindikalista mozgalomban gyökerezik. Az olasz kormány teremtette meg először a hivatásos testületeket, az úgynevezett korporációkat, a dolgozó olasz társadalom egységeit. A hivatásos csoportoknak zártabb, hivatásos testületekbe való tömörítése kétségtől nagy előnyökkel jár, amelyek között a legfontosabb a bérharcok kiküszöbölése és az, hogy békésen, egyezkedés útján lehetséges megoldani a munkások és a munkaadók között nem egyszer kikerülhetetlen ellentéteket. A testületi szellem bérharcot, sztrájkot nem tűr meg. Ez az ilyenirányú társadalmi szervezkedés Magyarországon — a régebbi idő óta fennálló ügyvédi kamarák után — az orvosi és a mérnöki kamarával kezdődött meg s folytatódott a színművészeti és a sajtókamarával.

A Nyugdíjintézetnek az új intézményhez alkalmazkodnia kellett s a vezetők, mint látni fogjuk, igen szerencsés megoldást találtak: a Nyugdíjintézet csatlakozott a Kamarához anélkül, hogy régi önállóságát feladta volna.

Az 1939-ik esztendő, azt mondhatnánk, mérföldkövet jelent a Nyugdíjintézet élettörténetében. A február 19-én tartott 59-ik közgyűlés, melyen Kozma Miklós elnök elnökölt, figyelemre méltó beszámolót nyújt az Intézet helyzetéről. Az elnök hangsúlyozta, hogy két évvel azelőtt, amikor a Nyugdíjintézet vezetését átvette, nem akart légvárakat festeni, mert szociális intézményeknek a szolgálatában, a realitások talaján kell mozognunk. Az 1938-ik év gazdag volt kül- és belpolitikai eseményekben, de éppen ezért kevésbé alkalmas arra, hogy a Nyugdíjintézet nagyobb előrehaladást tehessen s a nehézségek igen nagyok voltak. De ennek ellenére kimutatható egy kis haladás. A 160.000 pengő saját befizetést és a vagyont az Intézet 40.000 pengővel tudta kamatoztatni és a 120.000 pengő külső segítséget, melyet 1937-ben kapott, 1000 pengővel növelte meg. Az Intézet 1927 óta hősiek erőfeszítéssel



igyekeszik megfelelni hivatásának. A fontos dátum óta több mint 2 millió pengőt tesz ki az az összeg, melyet mint járadékot kifizetett, pedig a kétszáz ellátottnak jogai az összeomlás előtti időkben gyökereznek s az Intézet a régi tagokkal szemben olyan megoldást talált, amely inkább méltányosságon, mint jogon alapul. „Az évről-évre megszavazandó öreg-ségi járadék megszavazását ezúttal javasolni nem tudjuk” — jelentette be Kozma Miklós elnök, ami fájdalmas — tette hozzá, — de az alapszabályok intézkednek úgy, hogy „ennek a szolgálatnak teljesítése esetről-esetre, évről-évre történő elbírálás alapján történhetik meg”.

Két esztendő alatt a fedezet (a visegrádi Üdülőházzal együtt) 200.000 pengővel növekedett és két év alatt 400.000 pengőt folyósított az Intézet járadékokra. Az elnök megállapította, hogy az Intézet vagyona a matematikai mérleg szempontjából nem éri el azt az összeget, amelyet el kellene érnie. A hiányt, mint tudjuk, az Intézet az adományokból pótolta s a matematikai mérleg hiányát ilyenformán, azt mondhatnánk, ezek az erkölcsi értékek fedezték.

Kozma Miklós elnök hangsúlyozta a jövőbe vetett bizalmát. „A mi várunk bátyái az elmúlt esztendőkben erősebbre épültek, és ugyanannyival vált erősebbé a magyar szociális intézmények várrendszere is.”

A közgyűlés kimondotta, hogy a számadási fölöslegként mutatkozó 112.864 pengő 66 fillérből 14.000 pengőt az ingatlan értécsökkenési alapra, 98.864 pengő 66 fillért a díjtartalék gyarapítására fordítanak. Sajnálatos jelensége a Nyugdíjintézet számadásainak az a megállapítás, hogy a tagdíjhátralékok még mindig igen tetemesek. 1939-ben 33.086 pengőt tettek ki a lapvállalatok hátralékai.

Az Intézet támogatói adományaikkal 1939-ben sem voltak szűkmarkúak. Az összes adományok ebben az esztendőben 42.059 pengő 62 fillért tettek ki. A kormány az államségélyt 55.000 pengőről 67.500 pengőre, az 1940. költségvetési évre pedig 80.000 pengőre emelte fel.

Ennek az esztendőnek tavaszán visszakerült az országhoz a Kárpátalja és a területgyarapodással az Intézet tagjainak száma is megnövekedett. Kozma Miklós, az Intézet elnöke,



a keleti országrész visszaszerzésében kifejtett munkájáért a Teljes Elismerés Koronás Arany-Érdemérmét kapta Magyarország kormányzójától.

Az átalakulás, amelyről az előzményekben megemlékeztünk, az 1939 november 26-án tartott rendkívüli közgyűlésen ment végbe. Ennek az átalakulásnak zökkenő nélküli végrehajtása nem volt könnyű feladat. A Sajtókamara választmánya kimondotta, hogy a Kamara főosztályának I. és IV. osztályú tagjai kötelesek a Nyugdíjintézetbe belépni. Ez rendkívül sok új tagot jelentett. Minthogy az Intézet minden egyes tagtól havi 30 pengőt kapott, de viszont a szolgáltatások havi 35 pengőbe kerültek, az Intézet havi 5 pengőt fizetett volna rá minden egyes tagjára. „Minél több lesz a tagunk, annál több lesz a hiány” — mondotta Zimmer Ferenc ügyvezető alelnök. Meg kellett tehát az alapszabályokat változtatni. Az alapszabálymódosítást Huszár Géza műegyetemi rendkívüli tanárnak, a Nyugdíjintézet biztosítás-technikai szakértőjének javaslatai alapján módosította a közgyűlés, olyképpen, hogy minden tag havonkénti tagdíjjáruléka annyi aranypengő, ahányadik életévében belépett az Intézetbe, de legalább 30 aranypengő. De ugyanakkor jelentékenyen emelkedett a járadék. Ez a tagsági éveknek megfelelően a régi 200 pengő helyett a havi 324 pengőt is elérheti.

Ezeknek az új alapszabályoknak az a leglényegesebb intézkedésük, hogy az Intézet ezentúl nem nyugdíjat ad tagjainak, hanem öregségi járadékot, rokkant járadékot, özvegyi járadékot és nevelési járadékot. Az Intézet alkalmazkodik ezen a téren az 1928. évi XL. t.-c. rendelkezéseihöz.

Ezentúl 65 éves korában mindenki öregségi járadékot kap, ha a Nyugdíjintézetnek legalább tíz esztendeig fizető tagja volt. Ezzel a közgyűlés elintézte azt a kérdést is, hogy vajjon megadható-e továbbra is az öregségi járadék ama 65 éves tagoknak, akik az Intézetnek 30 év óta tagjai. Ezentúl nemcsak azok a 65 évesek kapnak öregségi járadékot, akik már 30 éve tagok, hanem valamennyi 65 éves tag, tehát még az is, aki a minimális tízéves karenc időt töltötte ki. Az ilyen, aki 55 éves korában lépett be, 65 éves korában havi 80 pengőt kap. Aki fiatalabb korában lépett be és tovább fizetett, az aránylagosan



többet kap. Akinek 65 éves korában 35 éves tagsága van, az havi 180 pengőt kap, aki 35 évnél tovább volt tag, annak öreg-ségi járadéka nem tagsági éveinek, hanem már tagsági hónap-jainak száma szerint növekedik, még pedig minden betöltött hónap után egy pengővel. Akinek 65 éves korában 36 évi tag-sága van, az 192 pengőt kap, akinek 37 évi tagsága, az 204 pengőt, akinek 38 évi tagsága, az 216 pengőt, akinek 39 évi tagsága van, az 228 pengőt, akinek 40 évi tagsága van, az 240 pengőt kap, szemben az eddigi 200 pengővel. Azok a fiatal kol-légák pedig, akik 20 éves korukban léptek intézetünk tagjai közé, 65 éves korukban 300 pengő, ha 18 éves korukban léptek be, 324 pengő öreg-ségi járulékot kapnak intézetünk-től. Ezen a téren tehát jelentős a haladás a régi állapottal szemben. A rok-kantsági járadék kiszámítása épp úgy történik, mint az öreg-ségi járadéké.

Az alapszabálmódosítások új járulékfizetési kötelezett-séget állapítanak meg. Eddig minden tag belépési korára való tekintet nélkül egyforma havi járadékot fizetett: mostantól kezdve a járulék a 30 éves vagy annál fiatalabb korban belépő tagokra havi 30 pengő. A 30 évnél magasabb korban belépők-nél havonként annyi pengő, ahányadik életévben a belépés tör-tént. A járulékfizetési kötelezettség a 65 éves életkorig, de leg-alább tízéves karenc-idő leteltéig, a tízéves karenc-idő letelte után bekövetkező megrokknásig áll fenn. Az alapszabály-módosítások óta nincs különbség a régi és az újonnan belépett tagok között, ami maga után vonja, hogy a régi tagok is a be-lépésük korához mért tagdíjat kötelesek fizetni, viszont ennek révén a biztosított kedvezőbb szolgáltatásokban is részesülnek. A jövőben az is beléphet a tagok közé, aki 55-ig életévének betöltése előtt kérte felvételét. Eltérően a régi alapszabályok-tól, amelyek szerint csak 45 éves korig lehetett felvenni vala-kit a tagok sorába.

Az új alapszabályok módot nyújtanak arra, hogy a tagok tagsági éveket bevásároljanak és a szolgáltatások többszörö-zésével az intézeti szolgáltatásoknak akár háromszorosát is biztosítsák a maguk és családjaik számára. A tagfelvétel ettől fogva a Sajtókamara útján történik és a Kamara teszi át az Intézet-hez a bejelentéseket és hajtja be az intézeti tagdíjakat,



viseli végül az adminisztrációs költségeket is. Az alapszabályok új rendelkezése megengedi, hogy az Intézet ingatlanokra adott jelzálogos kölcsönben helyezhesse el vagyonát. Fontos rendelkezés az is, hogy nemcsak az eddigi járadékosok számára lehet folyósítani a számukra megállapított járadékot, hanem lehetővé vált az is, hogy a nem sajtókamarai tagok is rendkívüli tagjai maradhatnak az Intézetnek, ha már több, mint 15 esztendeje vétettek fel a tagok sorába.

Ezek az alapszabálmódosítások rendkívül fontosak, mert a leggyökeresebb reformot alkotják az Intézet életében hatvanéves fennállása óta.

Az alapszabálmódosítás révén a Nyugdíjintézet és az Országos Magyar Sajtókamara között igen erős kapcsolat létesült. Az új alapszabály szerint a nyugdíjintézeti rendes tagok csak a Sajtókamara ujságíró főosztálya I. szakosztályának tagjai lehetnek; a Kamara többi tagja, mint rendkívüli tag, maradhat meg vagy léphet be a Nyugdíjintézetbe. Az alapszabályok kimondották azt is, hogy azok, akik kénytelenek voltak a hírlapírói pályát a kamarai törvény végrehajtása következtében otthagyni, tagjai maradnak az Intézetnek, ha előzőleg már tizenöt évig tagjai voltak.

A Kamara említett határozata folytán 1939 december 31-ig 398 új tag lépett be az Intézetbe. A vagyoni helyzet újabb fejlődést mutat ebben az évben is. A tagok létszáma az újonnan belépőkkel 748-ra emelkedett (ebből 530 rendes és 218 rendkívüli tag); a járadékot élvezők száma 207 volt.

Az esztendő legnagyobb és az Intézet életében új korszakot jelentő eseménye a Kamarával való kapcsolat szabályozása. Hogy ez simán, megrázkódtatás nélkül végbe ment, ebben nagy érdemük van a vezetőknek, Kozma Miklós elnöknek, Zimmer Ferenc ügyvezető alelnöknek és Kolosváry-Borcsa Mihálynak, a Sajtókamara elnökének, aki kezdettől fogva arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Nyugdíjintézetet nem szabad megszüntetni, ellenkezőleg: a Kamara egyik legfőbb célja ennek a jólbevált szociális intézménynek fenntartása és továbbfejlesztése.

Az 1939-ik évben sok tagot ragadott el a halál. Meghalt két volt alelnök, Gerő Ödön és Bródy Lajos udvari tanácsos.



kiknek elismerésre méltó érdemük volt az Intézet felvirágoztatásában. Elhunyt Várkonyi Jenő, aki egy évtizeden át töltötte be a Nyugdíjintézet orvosi tisztjét.

Nem kis gondot okozott azoknak az ujságíróknak a sorsa, akiket a zsidótörvény rendelkezései értelmében a Kamarába nem vehettek fel s akiknek az alapszabályok értelmében befizetett járulékaiknak 50 százalékát kellett visszafizetni. 1939 május 1-én 444 rendes tagot számlált az Intézet, kik közül 144-en rekedtek ki a Kamarából s 94-nek kellett a befizetett járulékok, illetve azok 50 százalékát visszafizetni, ami kerek összegben 200.000 pengővel terhelte meg az Intézet költségvetését.

Az 1939-ik év termékeny esztendő volt a Nyugdíjintézet élethistóriájában. Beleilleszkedett teljes önállóságának megőrzésével a Sajtókamarába és szerencsésen, megrázkódtatások nélkül átesett az átmeneti állapoton, amely egyetlen intézmény életében sem szokott lezajlani kisebb-nagyobb zavarok nélkül és közben anyagilag még gyarapodott is. Ennek az esztendőnek őszén új vulkánkitörés rázkódtatta meg az emberi társadalmat: 1939 szeptember 1-én kitört a német-lengyel háború, melyet néhány nap múlva angol és francia hadüzenet követett. A Harmadik Németbirodalom fölényes katonai ereje hetek alatt végzett Lengyelországgal, majd 1940 májusában, a finn és norvég epizód után, szörnyű arányokban bontakozott ki a harc Nyugateurópában. Az ujságíró lelki életének teljes egészével szokta átélni a világeseményeket; a történések minden idegszálát átjárják és nyugalomra, önfegyelemre, erős judiciumra van szüksége, hogy megőrizze tárgyilagosságát és az ólombetűkön keresztül ne fokozza a nehéz időkben hisztériára hajlamos közönség félelmét. Az államhatalom ellenőrzés alá vette a sajtót s nem kell bővebben kifejtenünk, hogy ez semmivel sem csökkenti az ujságíró felelősségét és nem könnyíti, hanem sokszor inkább megnehezíti az ujságírás munkáját.

Magyarország eddig szerencsésen átvészelte az új véres zivatart. Az államfő és a kormányok az események forgatagában bölcs nyugalmat tanúsítottak, lélekjelenlétüket egy pillanatra sem veszítették el, bár Magyarország földrajzi helyzete miatt beleesik a háborús viharzónába. Még egy más nagy ese-



mény játszódtott bele az ország s vele együtt az ujságírotársadalom és a Nyugdíjintézet sorsába. A történelmi végzetszerűség, Magyarország vezetőinek ébersége, a tengelyhatalmak vezéreinek jóakarata visszahozta Erdély egy részét. Minden magyar ember elévülhetetlen vágya, kiolthatatlan nosztalgiája és örök szerelme Erdély. Az Intézet számára új feladatokat, jelentékeny erőgyarapodást s új gondokat jelentett Erdély egy részének visszaszerzése. A román elnyomás dacára jelentékeny, virágzó sajtója volt Erdély magyarságának. A Sajtókamara és vele együtt a Nyugdíjintézet is, nagy örömmel fogadta soraiba az erdélyi ujságírókat, akik két évtized alatt hősies küzdelmet folytattak a magyar nyelv és kultúra fenntartásáért s akik talán a legtöbb üldöztetést szenvedték, de akiknek érdemeiről a visszacsatolás alkalmával mindenki megfelekezett.

A Nyugdíjintézet, mint valami jól megépült hajó, állotta a nehéz idők hullámverését, noha új gondok és nehézségek neheztek a vezetőség vállaira. Az 1940. év folyamán teljesen végrehajtotta a vezetőség azt az átalakítást, amelyet a Sajtókamara felállításával kapcsolatban az alapszabályok előírtak. A vagyoni helyzet jelentős javulást mutat, a bevételek megnövekedtek. Százezer pengős jelzálogkölcsonnel járult hozzá a Nyugdíjintézet a Sajtókamara székházának megvásárlásához. Az adományok összege tekintélyes: 46.803 P 80 fillért tett ki.

A februárban tartott közgyűlésen felmerült a felvidéki ujságírók ügye, akik beléptek a Nyugdíjintézetbe, de akiket viszont kárpótolni kell valami módon az ott eltöltött évekért. A felvidéki ujságírók Prága uralma alatt fizetésük 15 százalékát a cseh állami nyugdíjalapba fizették (a Csehszlovák Általános Nyugdíjbiztosító Intézet Ujságírói Osztályába), amely 1929 óta állott fenn. Indítványozták, hogy a magyar kormány diplomáciai úton támasszon igényt ezekre az összegekre, amelyeket a cseh állam a felvidéki erődökbe épített be. Ha sikerülne megkapni ezeket az összegeket, az ott eltöltött évek visszafizetésére fordítanák. Az erdélyi ujságírók a román állami társadalombiztosítónak fizették be nyugdíjjárulékaikat. Ennek megtérítése, ismerve a romániai sajátos viszonyokat, a felvidéki ujságírók járulékainál is sokkal nehezebb probléma. A fel-



vidéki és az erdélyi ujságírók járulékait úgy állapítanak meg, mintha abban az esztendőben lettek volna az Intézet tagjai, amikor nyugdíjbiztosításuk kezdődik.

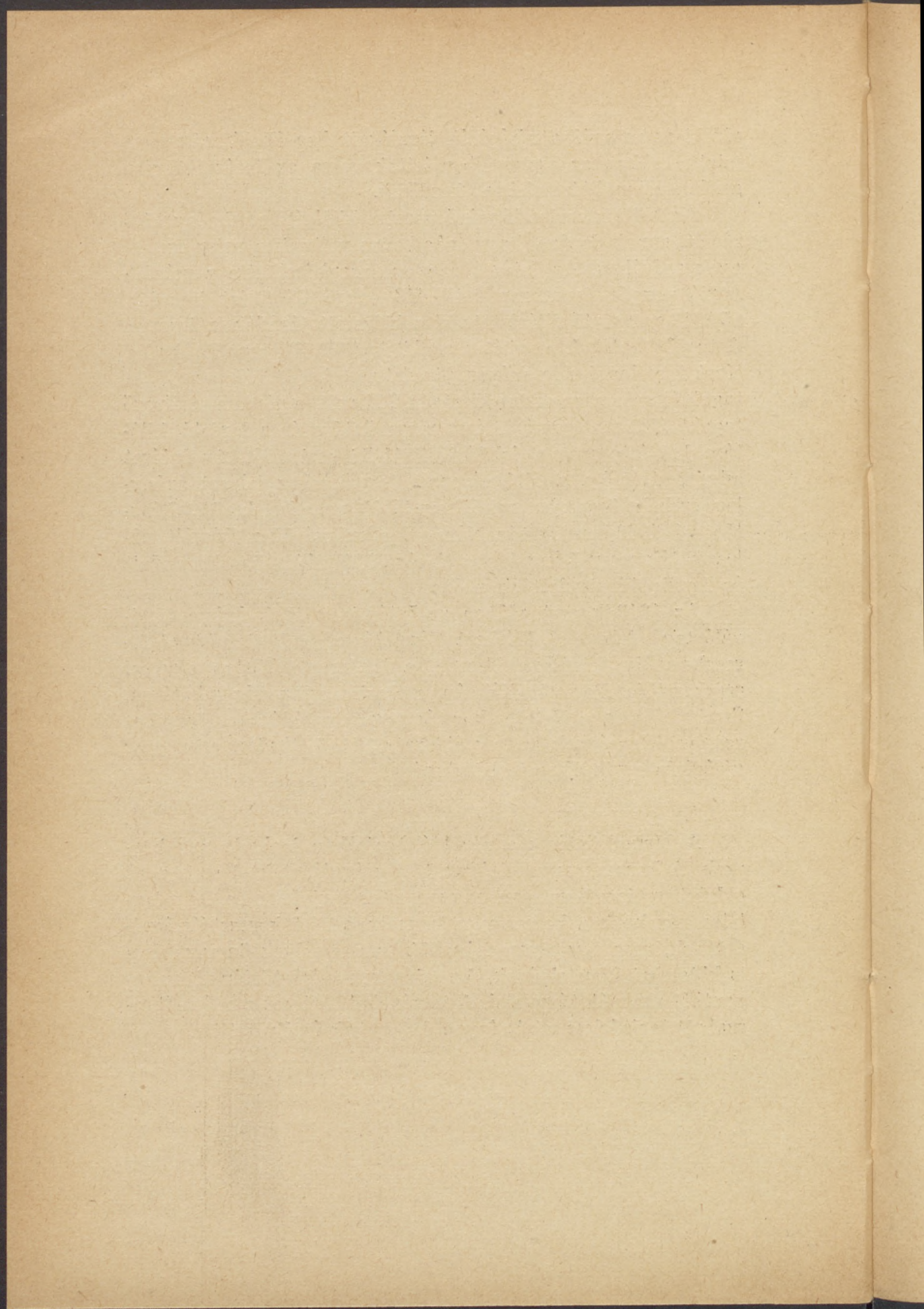
Az 1940-ik esztendő mindenesetre kielégítő eredményekkel zárult, annak dacára, hogy már benne voltunk a nagy események sodrában. Az Intézet vagyona megközelítette a másfél-millió pengőt (pontosan 1,470.443 pengő 75 fillért tett ki). 257.818 pengő 45 fillért tett ki a kifizetett járadékok összege. A tagdíjjárulékok megkétszereződtek (302.450 pengő). Az Intézet ingatlanai elég szépen jövedelmeztek (41.376 pengő). A tagok létszáma az esztendő végén 714 volt, a járadékot élvező tagoké 222. A Nyugdíjintézet megerősödve és a legjobb kilátásokkal érte meg a jubiláris 1941-iki esztendőt. Az Intézet adminisztrációja a többszázazres forgalomhoz képest aránylag csekély összegbe, mindössze 5000 pengőbe került. Pénztárossá 1940-ben Tamás Károlyt, ellenőrré Kun Lászlót választották meg; Láng János titkár 1940 májusában lemondott és Lovik Károly lett az utóda.

Az 1940-ik esztendőben az Intézetnek több érdemes, kiváló tagja húnyt el. Elhúnyt Vészi József, a Pester Lloyd főszerkesztője, Csajthay Ferenc, a Budapesti Hírlap egykori szerkesztője, Porzsolt Kálmán, a Pesti Hírlap főmunkatársa, Szudy Elemér, a Bethlen-kormány volt sajtófőnöke. Tragikus szerencsétlenségnek lett az áldozata Pethő Sándor, a magyar ujságírás egyik díszje és büszkesége.

\*

A Nyugdíjintézet e rövid életrajzában lezárult egy korszak. A korszak egyes fejezetei itt száguldoztak el ezeken az oldalakon, természetesen nagyon szűk terjedelemben összefoglalva. Ezeknek a korszakoknak, melyeket itt keresztülszáguldottunk, nem egy olyan fejezetük volt, amelyek önmagukban is köteteket követelnének, ha alaposan ujságtörténeti szempontból akarnók tárgyalni. A történelmi háttérrel a mű szűkre szabott terjedelme miatt éppen hogy csak érzékeltettük.







## IX.

### Befejezés

A Nyugdíjintézet története mögött kibontakozik a magyar ujságírás egész története, de ugyanakkor kibontakozik az általános fejlődés és átalakulás, amely hatvan esztendőn keresztül a sajtóban és a sajtó által végbement. A világtörténet nem kis részben az ujsághasábokon keresztül zajlik le, az ujság alakítja át a világ lelkiületét; de ugyanakkor, amikor szárnyaira kapja a technika vívmányait, a technika vívmányai is szárnyaikra kapják a sajtót. Egészséges az a fejlődés, ha a technika, a gépkultúra csak a sajtó külső arculatát alakítja át, de már kevésbé egészséges a fejlődés akkor, ha átformálja a sajtó lelkiületét is.

A magyar sajtó, mint a nyugati kultúrkörhöz tartozó más nemzetek sajtója is, egy hőskorral kezdődik. Ez a hőskor nálunk az 1848-iki szabadságharccal záródó reformkor. Ez az a romantikus időszak, amely alatt Széchenyi, Kossuth, Deák és a kor többi nagy embere a feudalizmus maradványait ledöntötték és az új Magyarországot megteremtették. A sajtó ebben az időben igen nagy hatalom s a fő ujságírói műfaj a vezércikk. A sajtó Nyugat-Európában forradalmakat támaszt és tömegmozgalmakat csillapít le.

Amikor a Nyugdíjintézet megalakult, a magyar sajtó már áthasonult a nyugateurópaihoz, de példányszáma még aránylag kicsiny az azóta lezajlott évtizedekben bekövetkezett fejlődéshez képest. És a propaganda szempontjából a legtöbbet még egy-egy nagy név jelenti. Egy politikailag ismert és nagy név, vagy egy-egy népszerű nagy író neve, s a tárca-



rovat majdnem akkora propagandisztikus erőt biztosít a terjesztés szempontjából, mint a vezércikk. A hírrovat, ha nem is mellékes, de még nem nyomul előtérbe; a nagy, feltűnően tipografizált riportok ebben az időben még teljesen ismeretlenek. Az élet tempója a ferencjózsefi korban aránylag nyugalmas, a pillanatok és a másodpercek nem versengenek egymással, események nem torlódnak egymás hegyére-hátára, a szenzációk, legalább is későbbi értelmezésük szerint, még nem viharzanak át a sajtón, sem az egész életen, ezért a hírszolgálatnak arányai egészen szerények. Amikor a Nyugdíjintézet megalakult, a napilapok nálunk is, meg külföldön is, inkább egy mai folyóirathoz hasonlítanak és nem egy mai napilaphoz, amely külsejében is elárulja a kor nyugtalanságát. De ez természetes is, ha figyelembe vesszük, hogy az akkori ujságíró nemhogy a rádiót, de még a távbeszélőt sem ismerte és a hírek még ólomlábon járnak, bár gyorsabban, mint a század elején vagy a közepén, amikor Kossuth Lajos a Pesti Hírlapot megalapította. Akkor még egy német vagy francia ujság huszonnégy vagy harminc nap alatt érkezett Pestre, tehát nem olyan gyorsan, mint ma az ócéánrepülés és rádió korában, amikor egy óra már roppant késlekedést jelent a sajtónak és olvasóinak, amikor öt perc esetleg súlyos lemaradást jelent s amikor egy nap alatt avul el az esemény. Napjainkban a propaganda gépkarjai dobják és formálják az eseményt és a sajtó nem is olvasmány, hanem egy instrumentum csupán az óráról-órára érkező szenzációk izgatott légkörében.

Az elmúlt hatvan esztendő folyamán a lapok lassanként vállalkozásokká alakultak át; az ujságírás állandó életpálya lett. Az ujságíró is létbiztonságot keres és ez a törekvés vezette a magyar ujságírókat a Nyugdíjintézet megalapításában, amely egyike az első illycélu intézményeknek. Az ujságírás lelkileg is a legszélesebb határterületen érintkezik továbbra is az irodalommal; az ujságíró már nem az a régi „bohém“ (ami különben a szónak Murger-féle értelmében sohasem volt), de nem is bürokratizálódik el, bár lelkesedésében mikor saját érdekeiről van szó, még több a szalmaláng, és nem



engedi kialudni azt a lángot, amely a Nyugdíjintézet életét és munkáját fellobbantotta.

Ebben az Intézetben az ujságírói lelkiület állandósága, törhetetlensége üzent hadat minden nehézségnek: a pénztelenségtől a közönyig. A sokfelé hulló s ágazó magyar ujságírói élet a Nyugdíjintézet szükségességének, fenntartásának és fejlesztésének kérdésében egységes maradt, a hetvenhét ujságíró közül, akik az Intézetet a tiszakálmáni korszakban megalapítják, a legtöbben kidőlték, de nem romlott meg az a szellem, amely őket ennek az Intézetnek megalapításában vezette. Mennyi kisebb-nagyobb önszegélyző egyesület és segélyegylet enyészett el azóta! És hány szilárd megalapozottságúnak látszó gazdasági vállalat tűnt el a semmiségben! A Nyugdíjintézet már születése pillanatában bizonyos közéleti hangot jelentett és kezdettől fogva benne vált mintegy elevenné és közvetlenné a sajtónak és a társadalomnak meghitt kapcsolatai. A „szociális olajcsepp“, amelyről akkoriban gróf Apponyi Albert beszélt, a sajtó belső életében a Nyugdíjintézet gépezetét serkentette hatásos működésre. Ez az Intézet rövidesen megteremtette a maga hagyományait; amelyek kifejeződtek az élén álló, mindig tisztelt nevekben, kifejeződtek törekvéseinek állandóságában és irányvonalában, kifejeződtek végül közéleti megbecsülésében.

Az elmúlt hatvan esztendő folyamán a szociális fejlődés terén nagy változások következtek be s tudjuk, hogy európa-szerte miként alakult ki a szociális biztosítás rendszere. Németországban az ipari munkásságról való szociális gondoskodás megkezdődött már Bismarck korában. Angolországban az állam kevésbé szólt bele ebbe a kérdésbe; ott önálló autonóm biztosítási szervek alakultak ki. A szociális biztosítás milliőkat és milliőkat vonz lassanként a maga körébe s óriási apparátusokat teremtett meg és foglalkoztatott. Az ujságírók Nyugdíjintézete a szociálpolitikának világtörténelmi átalakulásai közepette sohasem lett korszerűtlen; ellenkezőleg, Magyarországon először hirdette a kor előrehaladó gondolatát. Az Intézet az egész világgal együtt éli át a nagy változásokat, a béke évtizedeitől a háborús korszakig. Célját és hivatását ujságírói nemzedékek adják át egymásnak, ujságírói nemzedékeknek s



a cél változatlanul az, hogy gondoskodjunk a megöregedett ujságíróról, az ujságíró özvegyéről, árváiról. És ezt a célt közcélként ismerte fel az egész magyar társadalom, amely annak idején ott állott áldozatkészségével a Nyugdíjintézet bölcsőjénél. Láttuk ebben a rövid összefoglalásban, mint fejlődik ki a Nyugdíjintézet, láttuk első erőfeszítéseiben, láttuk virágzásában és fellendülésében, láttuk mint hanyatlott le önhibáján kívül a világháborúban, láttuk az újjáépítés küzdelmeivel, láttuk új lendületében és újabb stagnációjában, és láttuk, mint tör fel ismét a stagnálásból a magyar ujságírás belső életterejének nagyszerű megnyilvánulásában. Láttuk az Intézetet büszke jubiláris ünnepségek fényében, amikor vele ünnepelt az egész társadalom, és láttuk lehangolt jubileumait is, amikor nyomasztó viszonyok borulatában ért el egy újabb évtizednyi időbeli határhegyéhez. Sok erőt fogyasztott el, de még többet termelt a Nyugdíjintézet.

Most, amikor e sorokat zárjuk, benne vagyunk az új világégés szörnyű forgatagában, s a legbölcsebb ember sem tudhatja, mit hoz a jövő. Az ember magaalkotta világának tényei annyira bonyolultak, annyi világosan nem látható komponenseknek az eredményei, hogy a jövőbe való biztos következtetés felülmulja az értelem erejét. De bármit hoz is a jövő, nehezen tudunk elképzelni olyan világrendet, amely az ujságírást nélkülözhetné. Korunk a nagykorúvá emelkedett tömegek kora és azok a tömegek, amelyeknek nagykorúsításában a sajtónak volt a legnagyobb része, sohasem tudják nélkülözni az ujságbetűt. A sajtó ma nem az a hatalom, mint a forradalmak korában s nincs meg talán az a szuggesztív ereje, amely még meg volt a Nyugdíjintézet megalakulásakor hatvan esztendővel ezelőtt. De senki sem becsülheti le jelentőségét, nélkülözhetetlenségét, bármilyen politikai szektához, irányhoz vagy világnézet-hez tartozzék. A sajtó még mindig nagyhatalom, nagyhatalom és a lelkek irányítója pusztán azzal, amit megír vagy elhallgat. Láttuk az elmúlt évtizedekben, hogy a sajtónak oroszlánrésze volt azoknak a totális államrendeknek kialakulásában is, amelyek csak uniformizált és felülről irányított sajtót ismernek.

Kétségtelen, hogy a huszadik század sajtója nem az, melynek eszményét Kossuth Lajos annakidején a következő lendü-



letes mondatban formulázta: „Az időszaki sajtó szabad nemzetnél hivatva van, hogy legyen óramutató a nemzet életében, legyen hajnalcsillaga a világosság napjának, legyen a jelennek izzadó munkása, mely a jövőndőt előkészíti, legyen élesztő fuvalma a sejtekben csillámló szellemszikrának, legyen őre a jogszerűségnek, reményhorgonya a szenvedőnek, a bűnnek ostora, a szerény érdem koszorúzója; legyen zászló, mely körül szellemi tábort üssenek, kiket egyenlő elvek vezetnek, kiknek szívében egyenlő érzelem ég“. Ne ámítsuk magunkat azzal, hogy a XX. század sajtója az, aminek Kossuth kívánta, de viszont nélkülözhetetlen szerv, eltörölhetetlen szükséglet minden társadalomban, tekintet nélkül arra, hogy totális vagy parlamentáris módszerek szerint kormányozzák-e.

Az ujságíró munkáját gyakran hasonlítják a rövidéletű tiszavirághoz, de gyakran hasonlítják Kronoszhoz, az Időhöz, aki felfalja saját gyermekeit. De amint az ujságírói munka történelmivé lesz, amint napkeltétől napszálltáig, vagy napszálltától napkeltéig terjedő mű maradandó lesz az egymásmellé sorakozó évfolyamokban, ugyanúgy maradandót alkotott a múltó ujságírói élet a Nyugdíjintézetben. Báró Kaas Ivor, a „kivénült ujságíró egyetlen menedékének“ nevezte a Nyugdíjintézetet: e menedékház felépítésében nemzedékek segítkeztek és ezt a küzdelmes munkát igyekeztünk szemléltetni ebben a kis összefoglaló műben; természetesen csak hézagosan, vázlatosan, hiszen a Nyugdíjintézetnek a sajtó egész történetével összefüggő életrajza még a jövőndő feladataihoz tartozik. És ez az életrajz még csak fontosabb mérföldköveiben sem zsúfolható be ily kisterjedelmű könyvbe. De mégis azt hisszük, hogy a magyar olvasó valamelyest tiszta képet kap a magyar sajtó hatvanéves küzdelméről ebből a kis vázlatból, amelynek elkészítésén a szerző, aki ezen a rögzös pályán a harmadik évtizedet tölti, őszinte és becsületes törekvéssel fáradozott.

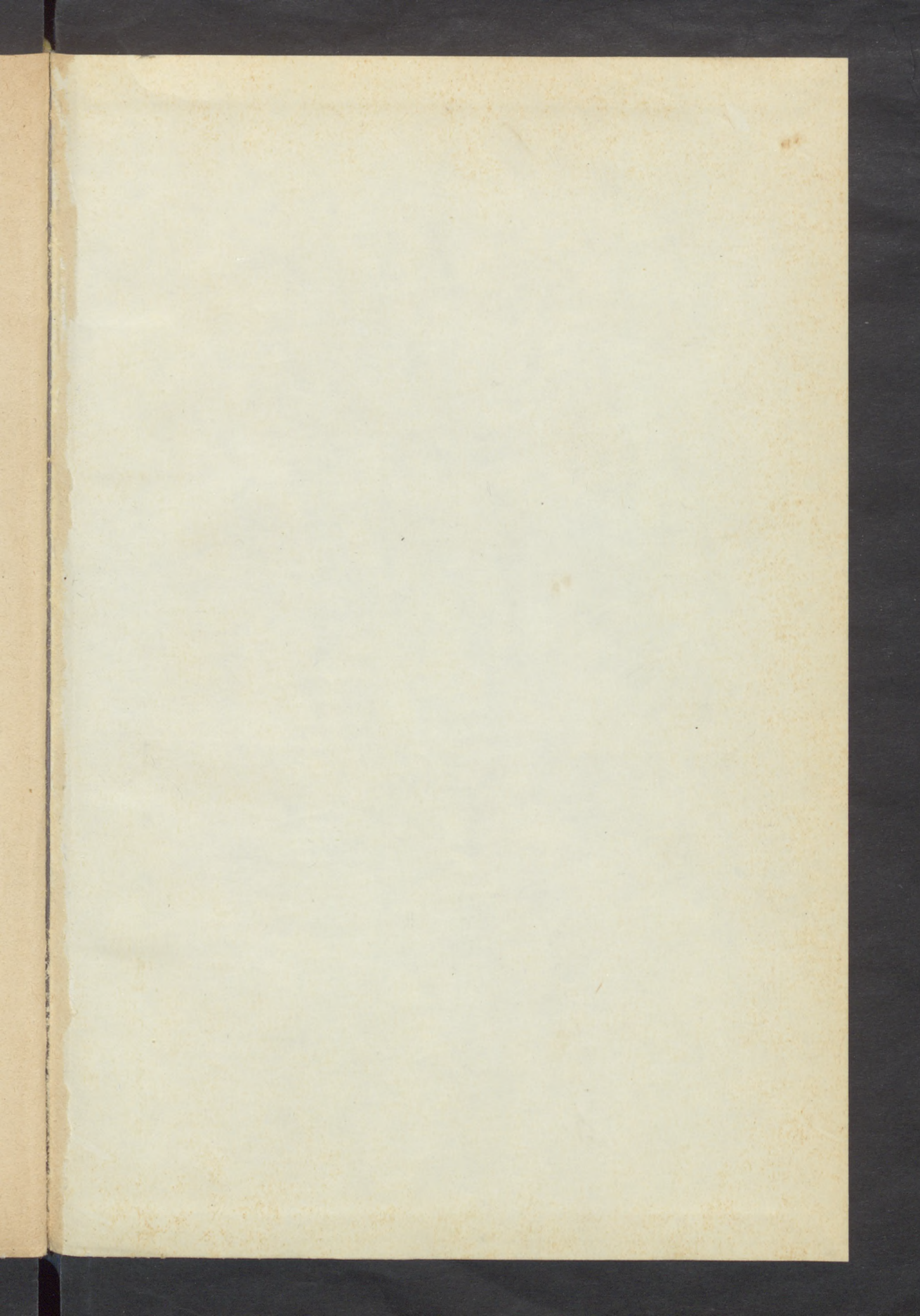


## T A R T A L O M:

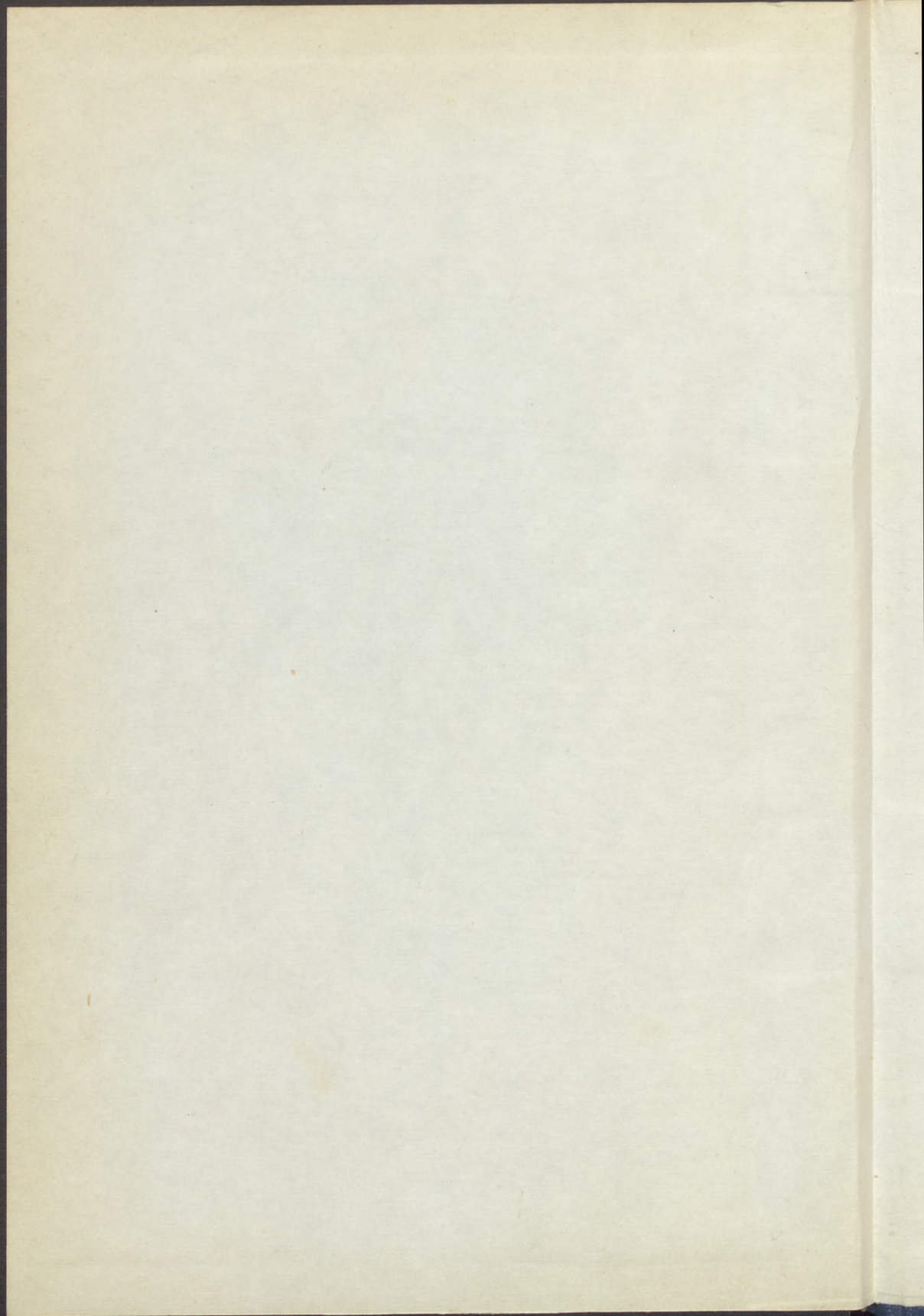
	Oldal
I. A kor és az ujságíró . . . . .	3
II. Hetvenhét ujságíró megalapítja a Nyugdíj- Intézetet . . . . .	11
III. Két jubiláris év . . . . .	25
IV. Átalakuló világ, átalakuló sajtó . . . . .	41
V. „A kivénült ujságíró utolsó mentsvára“ . . . .	49
VI. A Nyugdíjintézet a világháborúban . . . . .	63
VII. A Nyugdíjintézet újjászervezése (1927—1928) .	73
VIII. Kozma Miklós elnöksége. Az Intézet az új világ- válságban . . . . .	103
IX. Befejezés . . . . .	127



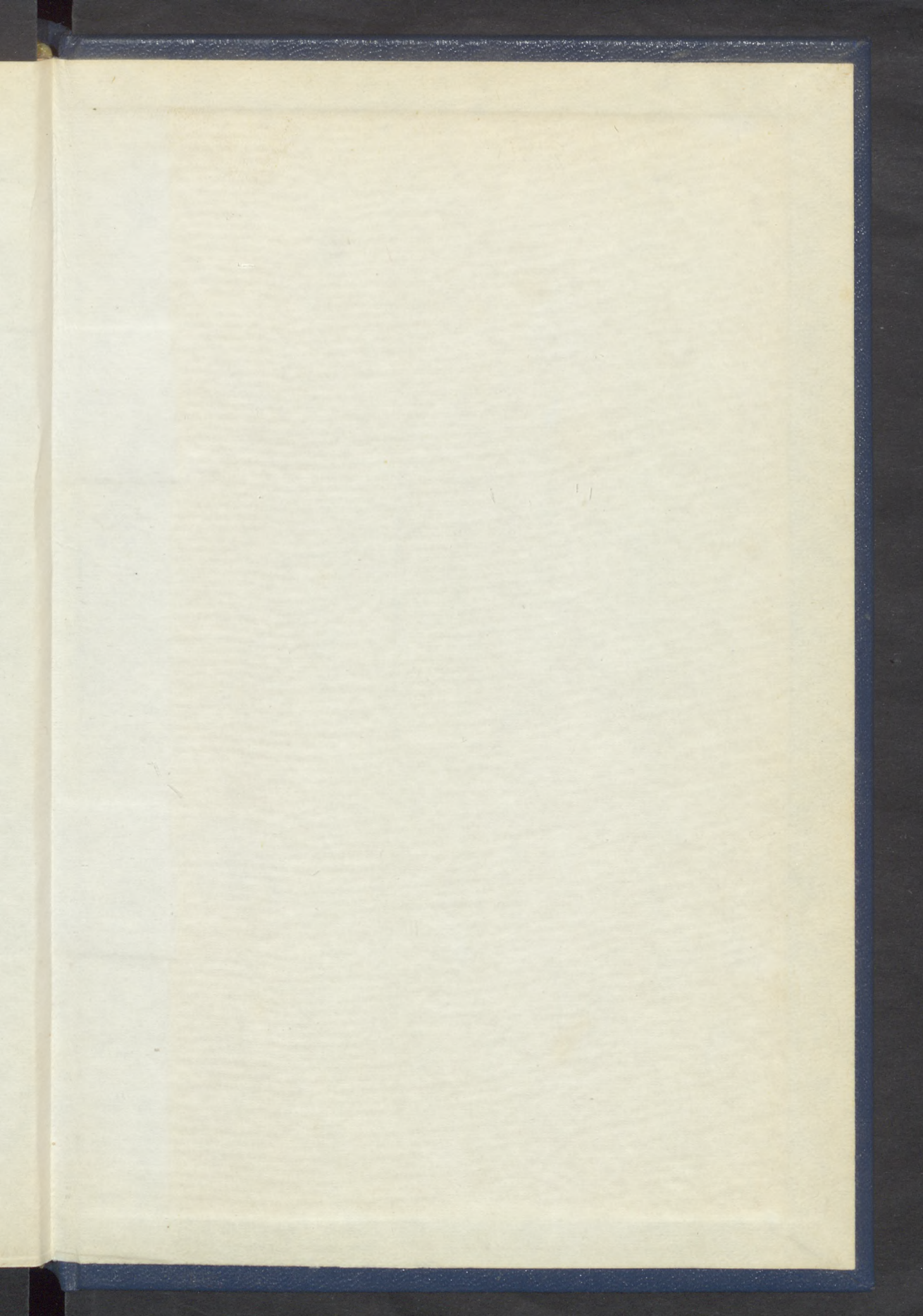




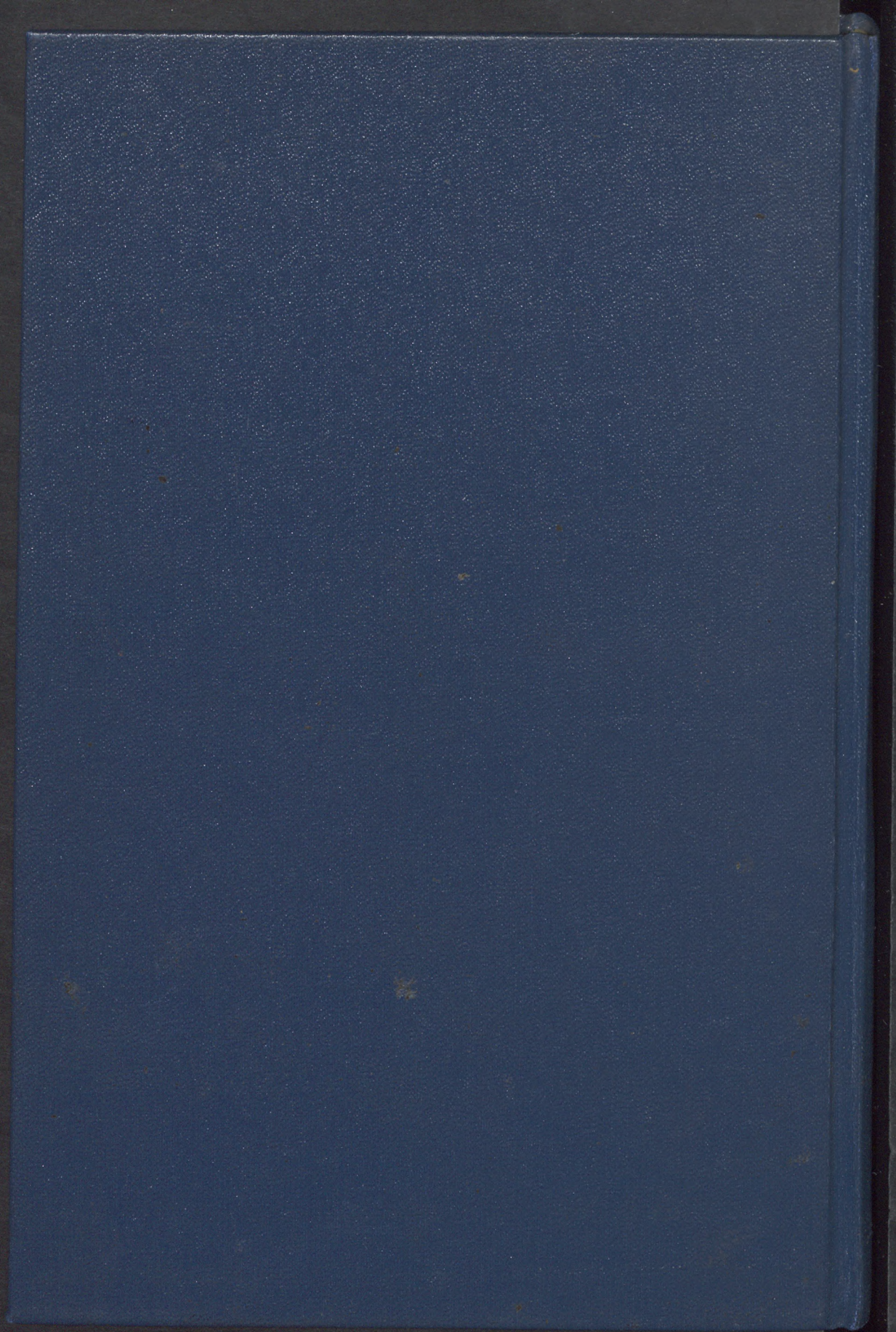














Balla: Flatyam esztendő 1881-1941